

37289

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala / Est. Tab. Núm.

Maslo ihu xpo. Maslo anriqz Portuges

Alonso anriqz Portuges
Emundo deq

sema vna d

sema f. mana

Delitu xxii. reaty ebraico.
In real alonso. o. rones p. rera
dos reaty afonso frz.
ocho maravedis a honenunqz
real emeo franciya ditz
ode nusa ama; ode rigeiro.

10

37289

616184075

my *Arcis*
❧ F. A R C I S I I ❧
G R E G O R I I V A L E N .

tini, olim quidem Lutetiæ, nunc
verò Salmanticæ philosophiæ
professoris, in Eisagôgen
Porphyrianam,

Scholia, quæstionesq; breuissimæ, omnibus philoso-
phiæ studiosis longè vtilissimæ, ab ipso Authore
nunc primùm in lucem editæ.

num. 36. cap. 7. num. 41.

S A L M A N T I C A E .

Excudebat Andreas à Portonarijs.

M. D. . L I I I I .

et de la comp^a de Jesus de Salam^a y de la
Abadia

3

Frater Arcifius Gregorius audito-
ribus suis salutem.

Flagitastis, auditores omnibus modis de me bene meriti, ut ea quæ circa Porphyriam institutionem superioribus mensibus pro viribus meis vobis exposueram, ita pūctim, expeditè, facileque dictarem: ut sub scholiorū forma, & quæstionum stylo in lucem æderem. At verò vobis ne solùm dixerim postulātibus, verumetiam imperantibus reluctari hoc nomine non potui, quòd me perciperem vobis voto, consilio, & officio, nec nõ re ipsa deuinctissimum, quod spero fore, ut quotidie magis magisque intelligatis. Verebar tamè non parum, ne opus id gemino hominum generi displiceret, alteris quidem in ea sententia institutis, ut quidquid proximè ab antecedentis seculi cõsuetudine diu probata dissentiat, id toto celo aberrare à vero, sint persuasi: alteris verò in ea persuasione defixis, ut quidquid vel minimum à Ciceronis dicendi lege discedat, lectione indignum existiment. Quorum sententiam vtramque nec reprehendentes nec sectantes malumus iuventutis vtilitati consulere, quàm hominum sectas imitari, si quidem in eo genere philosophiæ versamur, ut si terminos artis, licet barbaros, asperrnemur indigni dialecticorum scholæ æstimati repudiemur: si verò contrà reliquorum sententiam probemus, nihil in nobis erit à vera dicendi methodo, et intelligendi dexteritate, nec nõ à iuventutis vtilitate magis alienum. Nobis verò ita consultum est ut Peripateticorum dogma sequuti, præter quàm in ijs, quæ nostro Christianismo refragantur, ita singula tractare, ut nihil ex nobis, sed omnia ex Aristotelis testimonio decerpta proferamus, ea nimi

a 2 rum

rum veteres dicendi lege: ut magis, in philosophorum, theologorum,
 & medicorum schola, quam in dicendi arte haecenus exercita-
 ti esse videamur. Itaque malui hoc iure nostrae scholae indulge-
 re quam limites nostri instituti egressus, philosophiae terminos
 ex media schola Rhetorum mutuare. Ut enim uniuscuiusque in
 stituti munus est, suorum consuetudinem in dicendo, tanquam al-
 tera naturam imitari: ita nihil minus est ferendum quam in philo-
 sophiae spinosis dubitationibus excutiendis oratoris personam ge-
 rere: ut ex aduersum nihil esset ineptius, quam apud populum, sum-
 mo artificio & exquisitissima argumentorum subtilitate, per o-
 mnem artis industriam summopere philosophiae sublimitatem ostenda-
 re. sed quorsum haec? ut intelligat quisque terminos artis in scho-
 la diu tritos & observatos atque longo usu (qui verus dicendi
 magister est) confirmatos nullius auctoritate immutandos, ni-
 si forte consuetudo dicendi intra limites scholae paulatim secus
 admoneat: neque enim dubito, quin ineptissimum esset inter ora-
 tores ijs vocabulis uti, praedicabile, praedicamentum, prima &
 secunda intentio, & reliquis huius farinae, quae solis dialecticis
 sunt in usu, bonique consulenda sunt. si vero intellexerim vos id per-
 cepisse commodi ex hac pro vestrorum erga me meritorum pertenui
 opera, omnem admouebo lapidem ut quotidie magis magisque
 vestrae consulam utilitati. Interim summopere vos obsecro,
 quod quotidianis precibus a Deo pro viribus postuletis, ut mihi
 dignetur scintillas mentis infundere quibus valeam ve-
 strae omnium de me expectationi & studio satisfacere,
 simulque nauabitis operam, primum omnium
 diuino cultui, deinde vero Christianae
 philosophiae valete.

SCHOLIA IN EISAGOGEN PORPHY-

RIANAM. AUCTORE F.

ARCISIO GRE-
 GORIO.

*

Orphyrj introductio. Titulus hic
 Auctoris finem praese fert, nam Porphy-
 rj scopus potissimus est rudem iuuentu-
 tem ad Aristotelis categorias introduce-
 re, at vero instruere nos ad faciendum, di-
 uidendum ac demonstrandum finis est ac-
 cessorius: non autem principalis. Cum sit necessarium.
 Necessarium quidem est non absolute simplicitate: nam alio-
 quin mutilum fuisset Aristotelis opus, praetermissa horum quin-
 que vniuersalium cognitione: sed necessarium ad finem nobis
 propositum: id est ad perfecte consequendam praedicamentorum
 (ut cum vulgo loquar) cognitionem. nec tam ad eorum quae in
 praedicamentis traduntur, quam ad methodum ipsam, qua uti-
 tur in illis contexendis Aristoteles. Ad eam quae est a-
 pud Aristotelem praedicamentorum doctrinam.
 Oratio haec emphasim habet, quasi diceret, ad praclarissimam
 illam, quam vides in tanto esse pretio apud Peripateticos praedi-
 camentorum rationem, vix enim in Aristotelis logica liber
 extat utilior. Itaque utilitas huius libri ad praedicamenta (ut iam
 dudum dixi) perexigua est, si referatur ad ea quae tractantur
 in praedicamentis, in quibus raro fit mentio istorum praedicabi-
 bilium, si vero referatur ad methodum ac dispositionem eorum

a 3 que

quæ illic collocantur maxima quidem & omnino necessaria est
utilitas.

Nosse quid genus quid differentia.

Subiectam materiam huius libri nobis proponit, nempe genus,
speciem, differentiam, proprium, & accidens: quæ quinque vo-
ces vel vniuersalia vel prædicabilia nuncupantur.

Et ad diffinitionū assignationē, & omnino ad ea.
Omnis finitio cōstat genere & differētia, vel genere & proprio
vel accidētibus. id qd' finit' magna parte species est. ergo quinq;
vocū cognitio perutilis est ad finitiones. Iam omnis diuisio vel
generis est in species, vt animalium aliud homo, aliud equus, etc.
vel generis in differētias vt animalium alterū rationale, alterū
irrationale: vel generis in propria, vt animalium aliud hinnibile
aliud risibile, &c. vel subiecti in accidentia, vt homo vel est
probus, vel improbus: vel accidentis in subiecta, vt candidum
vel est nix vel cignus, &c. vel accidentis in accidentia, vt per-
tus, aut est probus, aut improbus: ergo diuisionum assignatio
maximè idiget ad miniculis his quinq; vocibus. Porro demōstra-
tio pariter ad sui constructionem exegit genus, speciem, dif-
ferentiam, & proprium: excludit verò a se accidētia. affert igitur
ad demonstrationes etiam plurimum emolumentum. Subin-
tellexit autem sub nomine demonstrationum argumentatio-
nes quasuis tanquam sub digniori minus principales subin-
uens: quò fit vt harum cognitio vocum ad diffinitiones, diuisio-
nes & argumentationes, quæ tria sunt logici instrumenta, sit
necessaria.

Vtili istarum rerum speculatione.

Librum hunc in titulo suo introductionem appellauit, quia ve-
rò introductiōis munus efflagitat: vt breuis, facilis, et utilis sit,
nunc præfixæ inscriptionis rationem reddit, ostendens se hac in
tractatione

tractatione vtilem fore breuem, & facilem, vt verba sequen-
tia facile docent.

¶ Compendiosam, &c.

Breuitatem commendat.

¶ Velut introductionis modo.

Modus & norma introductionis est (vt diximus) quod sit faci-
lis, breuis, et utilis, vt ex hoc loco Porphyrij et añ prædicamētis
Aristotelis in præptu est deducere, id quod summulista, vt mul-
ta quæ verè sunt artis in docendo minùs aduertētes, suas sum-
mulas prolixas adeo vt volumen logices Aristotelis, ad quem
introducebant, superarint, effecerunt, easdemq; magna parte
inutiles & obscurissimas verborum & ingenij barbarie reddi-
derunt: quinimò terminos ipsos, quos ad summulas tāquam in-
troductionem parabant, nec breuiter nec facile nec quidem vti-
liter scripserūt: quippe cū præter rem passim difficillima quæ
que ex media schola metaphysices vel theologiae iēptè decerpta
ineptissimè in media illorum Rudimentorum consideratione in-
culcare solēt, longè magis ad inanem eorum ostentationem ac-
comodanda, quam quod pertineant ad iuuentutis vtilitatem.
Ego verò cum Aristotele & Quintiliano malle à notioribus
exordiando pedetentim & gradatim ingenium discētis ad al-
tiora prouehere, nō autem (vt multi faciūt) in sumulis me theo-
logum ostētare, in theologia verò summulista personā gerere.

¶ Altioribus quidem quæstionibus abstinens: sim-
pliciores verò mediocriter coniectans.

Obserua quòd non solùm dixerit sibi cauendum ab altioribus
quæstionibus, sed adhuc addiderit simpliciores vel mediocriter
coniectans. Qua ex doctrina debemus elicere quantum inter-
sit inter ineptum præceptorem & artificiosum: si quidem ine-
ptus ad se ostentandum vndequāque comparata efuit sine iu-

4 4 dicio

dicio, nullam protinus curam habens instituenda iuuentutis: artificiosus verò peritusue totus incumbit iuuentutis utilitati, pauca quidem docens sed selectissima & in quibus recondita sit vis incredibilis reliquorum, prius præbendo lac deinde cibum præmansum, mox cibum solidiusculū, iam cibum solidū, denique discipulum dimittens vt ipsemet in posterum cibū valeat comparare. Quocirca quia consilio Porphyrij hoc in loco aberrantes quæstiones istas metaphysicas à Porphyrio consultius intermissas magno de industria pertractant ingenio, non parū discedunt ab arte iuuentutis instituendæ.

Quæstio.

Sunt ne omnia quæ Porphyrius in præfatione docet veritati consona?

1. Argu.

Am in omni præfatione concilianda est benevolentia & attentio: nec non auditores siue lectores reddedi sunt dociles: at verò id minus obseruasse videtur Porphyrius.

2. Argu.

Insuper Aristoteles prætermisit huiusmodi librum: ergo verisimile est ad Aristotelis prædicamenta eo non esse opus.

3. Argu.

Rursus Porphyrius ait librū huiusmodi necessarium esse ad Aristotelis prædicamenta non autem dixit ad Aristotelis Topica, at verò vix vnquam in prædicamentis nisi bis aut ter mentionem facit Aristoteles harū vocum, quibus tamen ferè semper vtitur in octo libris Topicorum. ergo imprudētius videtur hoc dictum à Porphyrio.

4. Argu.

Ad prædicamentorum dignotionem iam Aristoteles præmisit introductionem: ergo alia quæuis ad prædicamenta introductio superuacanea est.

Adde

Adde quod nostri summulistæ operapretium duxerint vt ante prædicamenta & librum hunc summulas, et ante summulas terminos edocerent introductionis vice: ergo liber hic introductio non est quippe cum alia et alia indigeat introductione.

Rursus ad explicandum quid sit species & genus, capite de 6. Argu. specie: vtitur Porphyrius prædicamēto substantiæ. ergo nō hæc cognitio ad illam: sed illa potius ad hanc necessaria est?

Deinceps Porphyrius hic persequitur vniuersas communitates & differentias quæ intersunt inter quinque prædicabilia. ergo non breuis sed copiosus est. confirmatur. multa sunt hoc in libro implicita quæ vocata in contentionem vix explicari queunt. ergo non se præstat facilem.

Ad hæc, inquit, se sub norma introductionis, id est facile breuiter & magno iuuentutis commodo singula tractaturum: quasi verò introductio omnis facilis esse debeat: atqui sumulæ et termini introductiones ad logicam Aristotelis præstantissime sunt, sine quibus multi putant neminem logicū. minus philosophū: minimè theologum euadere posse. Eadem per obscuræ & perplexæ sunt dubiorum densas caligines passim offendentes, ergo introductionis norma non videtur semper esse debere facilis.

Denique tanquam altiores quæstiones, quanquā cōueniant presenti negotio prætermisit hoc in capite: eius tamen interpretes vniuersi hoc ipso in loco diligenti cura pertractarūt: igitur vel interpretes ob id iure taxandi sunt, vel Porphyrius reprehensionem est obnoxius.

Ex aduersum pugnat Auctoritas Porphyrij & scholæ philosophorum qui hoc in doctrinæ genere Porphyrium tanquam alterum Aristotelem colunt.

Pro dilutione huius quæstionis adnotāda sunt ea omnia quæ præscripsimus in huius capituli scholiis, reliqua in solutionibus ar

1. Nota.
a 5 gumen

Resp. Ad primū. Ad primum igitur respondetur iam ab auctore conciliari benevolentiam et reddi nos dociles: sed more philosophico dissimulatius minorique; verborum sumptu: nam summum munus artis est, artem dissimulare. Conciliat autem benevolentiam & attentionem loco ab utilitate & breuitate, redditque nos dociles ostendens, quo proposito quoque stylo sit vsurus inuestigando facillima & fugiendo difficillima quæq;.

R. ad secundum. Ad secundum dico Aristotelem prætermisisse librum hunc: quia nimirum non erat simpliciter & absolute necessarius, à Porphyrio vero præmissus est tãquam necessarius ad finem, hoc est, ad percipiendam ac degustandam Aristotelis methodum in prædicamentis.

R. ad tertium. Ad tertium respondeo bifariam intelligi posse librum hunc necessarium esse ad Aristotelis prædicamenta, vel quod sit necessarius ad ea quæ tractantur in prædicamentis, quo sensu magis est necessarius ad Topica, quam ad prædicamenta vel quod sit necessarius ad ipsam prædicamentorum coordinationem & æconomiam quo pacto hic dicitur esse ad prædicamenta necessarius, quandoquidem in vnoquoque prædicamento genus supremum (vulgo dictum generalissimum) summum obtinet locum, vt infimum species specialissimæ: intermedium species & genera subalterna: ita tamen quod præsent suis speciebus & suis subsideant generibus, differentia verò latus dextrum & sinistrum tueantur, propria vniuscuiusque seriei simul coordinentur. Caterum accidentium nouem sunt classes. Vides igitur quo pacto tota ratio & vis istarum rerum in decem illis ordinibus collocandarum, in harum quinque; vocum perspicienda & seligenda natura posita est.

R. ad 4. Concedo quidem ad Aristotelem præmissam introductionem, quam inscripsit Anticatigoria, hoc est, antepredicamenta: sed hoc

hoc non obstat, quominus Porphyrius aliam nostræ menti magis familiarem præmitteret introductionem.

Concedo summulas tãquam introductionem à Petro Hispano non imprudenter fuisse præmissas: sed reliqui post eum summulista ostentationis causa ducti in tantum volumen eas adauxerunt, vt limites introductionis longius transgrediendo, ex breuibus prolixas, ex facilibus obscurissimas, ex frugiferis, inutilissimas confecerint. Accedit quod interpretes nostri Peripatetici summulas omnino abhorruerint, persuasi nimirum librum hunc ordie doctrinae naturæque; libro peri ermenias et priorum vna cum prædicamentis anteponendum: summulae verò nihil aliud sunt apud Petrum Hispanum nisi breue compendium librorum peri ermenias & priorum Aristotelis.

Dico Porphyrium exempli gratia per transfennam vsus esse substantiarum prædicamento verbo tenus: vt iuuetuti sub vmbra quadam, quantum res nunc postulabat, proponeret rerum vniuersarum series: ex hoc tamen minimè colligitur prædicamenta huic libro anteponenda.

Concedo Porphyrium hoc in loco fuisse copiosum: sed hanc ipsam copiam tradidit cum breuitate tanta, quantam postulabat introductionis ratio.

Ingenue fateor (summulas quod superius dixi) in tantum creuisse volumen: tam proculque discessisse à suis limitibus: vt iam nihil minus quam introductio sint. Par est etiã iudiciũ de terminis: fuit autem hoc vitium hominum, non artis.

Nego sanè vniuersos interpretes Porphyrij quæstiones illas accuratius tractasse in præsentiarum. duplex enim est ordo interpretum Aristotelis ac Porphyrij: alteri sunt verè Peripatetici: cuius ordinis sunt Alexander, Simplicius, Ioannes Grammaticus, Themistius, Ammonius, Boëtius, ac Diuus Thomas et huiusmodi

iusmodi, quorum sententia sola post Aristotelem & Porphyrium in pretio est. Alteri sunt nescio qui nugatores, qui neglecto fonte solidaque & genuina Aristotelis intelligentia, quidquid proprio eorum ingenio arridet, sine plumis & alis volare conantes, solum probant, solum commendant, solum extollunt, solum obseruatu dignum existimant, solum admirantur & stupent, aliorum sententijs procul spretis et repudiatis, nec non iniuria lacepsitis: quasi verò turgens præsumptio, et sui solius in sana existimatio fide digna vlla in re censenda sit. Istius verò farine interpretes tantum abest, quòd in testimonium admittendi sint, vt nec flocci quidem pendere debeant, quin à circulo philosophorum, tanquam autores tenebrarum, & ambitiosi veritatis impostores, nec non ingeniorum humanorum perniciosas pestes, procul specularantes repellere debemus. atque vtinam res publica nostra istiusmodi homines, si homines appellandi sunt, omnis cù sint humanitatis exosores animaduerneret: profuissent enim tunc iuuenes passim & turmatim ad Theologiam Christianis animis insinuandam, ad sanitatem corporibus conciliandam, & ad rempublicam feliciter administrandam & plurimi & præclarissimi.

Scholia in secundum caput.

Videtur autem nec genus nec species simpliciter dici.

Exorditur à genere, quod facit ordine nature et doctrine, quia verò æquiuocum omne prius est discernendum, quàm finiendum, antequàm constituat quid sit genus, prius explicat, quot modis vocabulum (genus) usurpetur, omittit autem reliquas, vocabuli (genus) significaciones

quas

quas capite de genere scilicet methaphysices cum his recenset Aristoteles, ob id quòd minùs conueniunt præsentì instituto. Est autem aduertendum, quòd vocabulum (videtur) hoc in loco idem sonet, ac si diceret, adeo certum est hoc, adeoq; perspicuum, vt oculis cernatur: non autem vt indicet quòd appareat ita esse, cù re vera non ita sit, quomodo dictum est ab Aristotele primo capite. 1. Topicorum & 1. Elenchorum. Syllogismus sophysticus videtur esse quidem syllogismus, non tamè est. Vtitur autem voce simpliciter, pro voce vniuocè, nam vniuocum & significatione simplex idem sunt: vt æquiuocum & significatione multiplex. Sumitur autem ab Aristotele dictio ἀπλῶς græcè, simpliciter latinè, sæpius maximèq; nouissimo capite. 2. Topicorum. vt opponitur ei, quod dicitur secundum quid, hoc est, dicto cum aliquo addito, vt simpliciter negamus imaginem Hercules esse Herculem, sed aimus esse Herculem pictum.

¶ Secundum diuisionem ab alijs, &c.

Perionius interpretatur sub his verbis. Qua (inquit) eadè significatione à cæteris generibus separantur. Ego verò sum persuasus, verba græca idem sonare, atque si diceret Porphyrius. Est autem significatio hæc ab alijs duabus seiuncta, atque adeo semota: vt parum cum illis habeat affinitatis: Si quidem secunda & tertia significatio multò magis adinuicemq; hæc illis assimilatur.

¶ Vniuscuiusque generationis principium.

Principium ortus appellat vtrunq; parentem & patriam: quia nimirum est causa efficiens, quæ quidem quatuor causarum maximè meretur in agendo nomen principij, vt finis in consulendo. Nam ad domum construendam (vt exëplo artis opus nature ponamus ob oculos) primùm accersiri iubemus artificem, deinde illius consilio nauamus operam circa seligendam & adhibendam

dam

dam materiam: deinde artifex formam adiungit materiei: postremum, optatum consequimur finem quatuor ex causis. efficiens, ut primum in agendo concurrat, ita iure principium per reliquis appellatur. Voco autem efficientem, à qua: materiam ex qua: formam per quam: & finem propter quem, id est, gratia cuius aliquid efficitur.

¶ Est autem patria principium quemadmodum et pater.

Principium (inquit) est ortus patria, quemadmodum & pater: quandoquidem patria secum circumfert aëris ambientis temperiem, vel intemperiem, nutritis conformationem, alimētorū familiarem succum, & aspectum cœlestium Climati correspondentium fauens vel aduersa ratio. In his autem omnibus tanta est vis: ut fratres eisdem parentibus, diuersaq; in patria orti, longè diuersis moribus ac affectibus videantur imbuti, eosdēq; parentes compertum est aëris mutatione factos ex feracibus steriles, ut interdum ex sterilibus nouimus euasisse feraces regionis mutata beneficio.

¶ Hæc autem videtur promptissima esse significatio.

Promptissima (inquit) id est, frequentior in usu, magisque ad manū posita, quæq; magis familiaris nobis nūc est, magisque ad nostrum genus logicum eliciendum accommodata.

¶ Aliter autem rursus genus dicitur, cui supponitur species.

Ad luctam scholæ munienda est descriptio sub his verbis. Genus (inquam) est prædicabile, cui quidem immediatè rectaq; lineæ prædicamenti subiicitur species.

¶ Ad horum fortasse similitudinem dictum.

Dictio (fortasse) hîc non designat dubitationem: sed potius assuevit

assuevit: nam genus appellatur animal homini comparatum, propter Analogiam quam habet cum genere, quod est principium generationis, & etiam ad alterum, quod est collectio multorum descendentiū ab illo principio: quapropter ut utrique eorum simile est: ita metaphoricè nuncupatur genus.

¶ Etenim principium quoddam est huiusmodi genus earum, quæ sub ipso sunt specierum.

Hæc est vera ratio propter quam ab Aristotele translative animal, & quoduis simile nuncupatum est genus, nimirum quia principium est in constitutione (hoc est) in finitione suarum specierum. Itaque species logicæ, tanquam proles, in mente procreantur à genere primum, tanquam à præcipuo parente, & à differentia tanquam ab altera parente: quod perpendens Aristoteles primo capite, sexto Topicorum nos docet. maximè (inquit) eorum, quæ sunt in diffinitione, genus videtur definiti substantiam significare. ubi per diffinitum, speciem esse intelligendam planum est.

¶ Videtur etiam multitudinem continere.

Animal & vnum genere, & multa specie, & plurima numero est: quapropter & si vnum sit vna ratione, altera tamen consideratione communionem continet suarum specierum, & quasi infinitatem indiuiduorum, quæ omnia nomen ducunt, tanquam ab stirpe & genitore, ab animali: si quidem hæc ad vnum omnia nominantur animalia.

¶ De tertio apud philosophos sermo est.

Monet nos in posterū in vniuersis partibus philosophiæ: ut hoc nomen (genus) usurpemus tertia prædictarum significatione. Quod autem inquit describentes, vocabulum est designans generis finitionem non esse quantitatiuam, sed descriptiuam.

Quod de pluribus differētibus specie in eo, quod quid est

quid est prædicatur.

Periphrasis, quod de pluribus, ponitur vice generis, & loco huius vocabuli, prædicabile siue vniuersale: quia ad quinque voces nondum Græcorum nec Latinorum vulgus promiscuū nomen obtinebat. Nunc verò increbuit vsus, vt nomen prædicabile magis commodum quàm latinum vice generis vsurpetur, siue nomen vniuersale. In quibus vocabulis vt in reliquis omnibus tritis iandiu in schola terminis artis, atque longo vsu receptis, non tantam habeo rationem casti sermonis, quantam vtilis dictionis. Quorsum autem addat differentibus specie, & in eo quod quid, ipsemet explicabit. Illud tamen aduerte, quòd verbum (prædicatur) hîc idē est, atq; id, quod verè & affirmatiuè enuntiatur.

Sicuti indiuidua.

Α'τομα Græcè, insectilia, indiuidua, latinè idem sonant. Dicitur enim Socrates metaphysico indiuiduus: quia diuiditur in potentiam & actum: & a physico diuiditur in materiam & formam. Idem à mathematico secundum longitudinem, & latitudinem & altitudinem. Quocirca Socrates metaphysico, physico, et mathematico diuiduus est, sed soli logico indiuiduū appellatur: quia diuisione logica (quæ communioris est in minus communia distributio) diuidi non potest. Illud autem nos non prætereat, indiuiduorum exempla hîc à Porphyrio proponi sub duplici differentia, vt Socrates (inquit) & hic & hoc. Quorum vnum est indiuiduum nomine proprio determinatū, alterum ex demonstratione dictum. Omisit autem reliqua duo, quæ re vera simpliciter non sunt indiuidua, vt quidam homo, & Sophronici filius. Si quidem ex modo suæ significationis apta sunt dici in multis. Itaque Sophronici filius indiuiduum est ex hypothesi, non autem est indiuiduum. Est etiam hoc

hoc in loco admonendus lector, vt huius diuisionis præsentis numero à Porphyrio traditæ diuisum (cū inquit, eorum enim quæ prædicantur) propter scholæ contentionem esse ita munendum, vt intelligamus (eorum) id est, voce et significatione simplicium quæ prædicantur: id est, quæ verè & affirmatiuè de altero dicuntur. Simplex autem voce intelligo incōplexum, quòd inquam non complectitur duas vel plures dictiones: significatione autem simplex, idem dico, quòd vniuocum.

¶ Differentia vt rationale.

Το' λογικόν Græcè, rationale latinè, triplicem habet significationem. interdum idem est, quòd constat anima rationali, quò modo differentia est essentialis. interdum idem designat, quòd aptum (quantum ad animam attinet) ad ratiocinandum suapte natura. quò modo proprium est hominis: & si amens non possit ob corporis vitium ratiocinari. Tertia significatione rationale idem est, atque id, quòd præditum est dexteritate ratiocinandi. Qua significatione eum qui nature, vel artis, vel vsus ope subtilius ratiocinatur, logicum, id est, rationalem appellamus: tūc verò nec differentia nec proprium est rationale, sed accidens.

¶ Vt risibile.

Το' γελαστικόν. Græcè, risibile scholasticis latinis, Ciceroni aptum ad risum, & ridens idem sunt.

¶ De Socrate & Platone.

Socrates et Plato numero differunt: quia si numerentur non pro eadem re subiecta: sed pro diuersis rebus numerabuntur. sed nota hîc, quòd regula sit in scholis trita, quòd omnia quæ sint idem numero, sint idem specie & genere: & ex aduerso omnia quæ differunt genere, differant specie & numero, quæ venit exponenda sub hac forma, quæcunque (inquam) sunt idem numero, id est, vnum numero, re subiecta & ratione sunt etiam idē

b

specie

Verò genere constat, vel eo quod vicem subeat generis & proprij: vel ijs quæ propriè affectionis significationem multis verbis Circumscribant, præstentq;. Postrema interpretatio, quæ per quævis accidentia rem quouis modo explanet, manifestum est & intra limites scholæ dialecticæ iam diu pertritum, ad quod alludens Porphyrius descriptionem potius, quàm veram generis & omnibus numeris absolutam finitionem appellare voluit.

Quæstio.

1. Argu.

Vnt ne omnia quæ Porphyrius docuit capite de genere, & sibi et veritati consona?

Nam in aduersum pugnant, primum quidem, quod accidens sit nobis notius, quàm ea quæ pertinent ad rei substantiam, quippe cum sit nostris sensibus opportunius & familiarius: sed genus & species pertinent ad rei substantiam. ergo prius agendum erat Porphyrio de accidente, quàm de genere & specie.

2. Argu. Secundo omnis ars debet imitari naturam pro virili: sed genus secundo modo prius est natura, quàm genus primo modo, (vt ipsemet Porphyrius in textu docet) ergo debuisset prius proponere secundam, quàm primam significationem.

3. Argu. Tempus in quo aliquis genitus est, non est genus. ergo nec locus: patria igitur non est genus secunda significatione.

4. Argu. Genus (inquit) est cui supponitur species: sed animato & sensitiuo, subiicitur species homo: igitur animatum & sensitiuum genera sunt. Adde quod enti, vero, bono, vni, cū similibus subiicitur homo species: hæc igitur genera sunt. Accedit quòd genus sit pars, species totum. ergo non species generi sed genus species

speciei subiicitur.

Porphyrius non meminit aliarum significationum generis, Ad quas recenset Aristoteles. 5. metaphy. capite de genere. ergo non tribus modis duntaxat dicitur genus: sed pluribus.

Aut finitur conceptus vox vel scriptura, generis finitione: aut finitur res significata per hæc, non primum quia tunc genus speciei & indiuiduorum substantiam & quiditatem non præferret, si maui non prædicaretur inquit: quandoquidem conceptus, vox & scriptum animal, non est de essentia & quiditate singulorum animalium. Non alterum, quia nulla est res subiecta significata per cõceptum, vocem, vel scriptum, quæ valeat prædicari de multis. 6. Argu.

In definitione generis assignata, desideratur genus & differentia: non igitur quadrat prædicta finitio. 7. Argu.

Genus est tanquàm forma, ergo videtur in quale prædicari, non in quid. 8. Argu.

Homo prædicatur de mare et fœmina, specie ad inuicem differentibus: & tamen non est genus. ergo diffinitio illa est taxanda. 9. Argu.

Socrates diuiditur in longum, latum, & profundum. ergo diuiduus est, non igitur est indiuiduum. 10. Argu.

Color est genus, candoris & atroris, & cœsi, & panicei, & similia colorum: sed non prædicatur in quid. ergo alicui tribuitur diffinitum, cui non conuenit diffinitio. Maior liquet minor ostenditur. color (inquàm) est accidens: prædicatur igitur in quale: quocirca non prædicatur in quid. 11. Argu.

Species animal prædicatur de multis differentibus specie in quid. ergo non rectè Porphyrius hoc nomine discriminari dixit genus ab specie, quòd species prædicetur de differentibus numero solum, non autem de differentibus specie. 12. Argu.

b 3 Sensibi

13. Arg. Sensibile proprium animalis, prædicatur de vniuersis speciebus animalis. ergo proprium non prædicatur de vna sola specie, quod inquit Porphyrius.
14. Arg. Solæ differentie essentielles prædicantur in quale quid, auctore ipsomet. capite. de differentia. ergo falsum est quod hîc ait, differentias & communia accidentia prædicari in quale quid.
15. Arg. Accidentia indiuidua, sunt accidentia: ergo prædicantur accidentaliter, ergo in quale. ergo non rectè dixit Porphyrius differentias & communia accidentia prædicari in quale quid, commonstrando accidentia indiuidua secus se gerere.
16. Arg. Sicut aliqua prædicantur accidentia, vt inquit Porphyrius ad calcem capitis in questione qua queritur quale aliquid sit vel quomodo se habet) ita sunt aliqua quæ prædicantur in questione qua querimus de re subiecta, quanta, vbi, quando, sit. Non igitur accidentia communia omnia prædicantur in quale.
17. Arg. Vt se gerit animal ad hominem: ita pariter & anima sensitiva se gerit ad rationalem, similiterque sensituum ad rationale: sed animal prædicatur in quid de homine. ergo sensituum de rationali. Est autem sensituum differentia, ergo differentia prædicatur in quid. Confirmatur Aristotelis testimonio. 4. Topicorum loco octuagesimo primo quomodo (inquit) videtur in quibusdam & differentia in eo quod quid est de speciebus prædicatur.
18. Arg. Anima genus est ad sensitivam & rationalem, vt auctor est Aristoteles secundo libro de anima, capite tertio vbi ait. Sicut figuræ species sunt trigona, quadrata & pentagona, ita species animæ sensitivum esse, intellectivum, & loco motivum & vegetativum. Atqui anima de his non prædicatur in quid.

ergo

ergo diffinitio præfixa minus est conueniens. maior in confesso esse debet, minor autem ita firmatur: anima est substantia, vegetativum, sensitivum, loco motivum & rationale eius potentie sunt, ergo ex sententia diui Thomæ sunt accidentia ipsius animæ, non igitur anima de illis, nec illa de anima, possunt prædicari in quid: sed potius prædicatione accidentali, & in quale.

Quod suapte natura & essentia habet esse per intellectus humani operationem, accidens est: sed genus animal, quatenus genus habet suapte natura & essentia, esse per operationem intellectus humani. ergo animal qua genus accidens: accidens inquam qua genus est. animal igitur quatenus, genus, non est substantia. ergo non est qua genus, de hoc & illo homine, qui substantie sunt, aptum prædicari, essentiali prædicatione: multo minus igitur in quid.

Id quod per se produci non potest, sed per accidens, id non est per se, sed per accidens: sed genus per se produci non potest: quippe cum actiones sint indiuiduorum. ergo nec etiam per se esse potest, tum sic congedior. animal quatenus genus, non per se, sed per accidens est. ergo animal quatenus genus, non prædicatur de singulis animalibus in quid, sed in quale.

In aduersum facit authoritas Porphyrii & scholæ consensus.

Pro dilutione huius questionis animaduertendum est quod in scholiis huius capitis de industria præmonuimus. Deinceps est obseruandum, quod in scholis dialecticorum iam pridem increbuerit vsus horum vocabulorum, prima, & secunda intentio: quæ quidem & si barbara fuerint, & nunc multis ludibrio

b 4

dibrio sint: propterea quod nunquam apud Latinos usitata: tamen ab importunitate cauillorum: repellendam, eorum usum ducimus necessarium: ut multorum terminorum artis, in quibus magis spectanda est nostro iudicio intelligentia rei, quam latina vocabuli proprietates, maxime cum non suppetat vocabulum latinum & in schola nostra receptum, ad idem quod postulamus exprimendum. Itaque intentio. i. institutum ac propositum vocabula ad res significandas instituentium fuit, tribuere nomina rebus, quibus ad res designandas uteremur. Secunda intentio dico secundum institutum & consilium fuit his ipsis rerum nominibus nomina adhibere, atque ita factum est, ut nomina rerum primas intentiones, & nomina nominum secundas intentiones nominarent. Sed accessit postea usus scholae, qui quidem dilatauit utrasque horum terminorum usurpationes: quem ut sequamur, intelligendum est, nomine primae intentionis, in schola seculi huius dialecticorum non aliud percipi, quam proprietatem rei congruentem, quae non sit Grammatica, nec rethorica, nec dialectica: nomine vero secundae intentionis designari proprietatem, Grammaticam, rethoricam, vel dialecticam, siue sit nomini significanti, siue rei significatae attribuenda: exemplis euadent haec manifesta. Socratem sedere, stare, contemplari, primae intentiones sunt, sed Socratem individuum, hominis comparatione, et subiectum esse, secundae intentionis est. Pariter ut in schola dicitur animal, quatenus subsistit, quatenus corporeum, quatenus animatum, & quatenus sensituum est, prima intentione consideratur. Idem vero, quatenus genus nuncupatur, & quatenus vniuersale est, secunda intentio appellatur.

2. Nota. Genus autem, & species bifariam cum accidente comparari possunt vel primae intentionaliter (hoc est) animal & homo cum candore, musica, & similibus accidentibus. qua consideratione

tione: accidens nobis notius est, quam genus & species eius cui accidit, vel genus & species (ut cum vulgo loquar) secundae intentionaliter comparatur cum accidente, hoc est, genus quae genus: species qua species: cum accideat qua accidens est. atque tunc notius est, & perceptu facilius dignoscere quid sit genus, quid species, sub quorum intellectu includuntur. Individua, quam quid sit accidens, quod sine subiecto cui adest interdum, interdum abest. hoc est, sine individuo percipi non potest. Porphyrius vero secundarum intentionum vim hic expendens, quid accidens esset explicauit.

Est autem etiam aduertendum quod finitum cuiusuis diffinitionis, cui aequari dicimus finitionem ita finitur: ut vicem subeat suorum significatorum, quo fit ut non tam sibi quam suis significatis conuenire debeat diffinitio, exempli gratia. Individuum diffinitur quod in vno solo dici potest. Haec autem diffinitio non congruit individuo in communi: sed suis ad vnum omnibus significatis: nec absimiliter, cum ego finio quid sit terminus incomplexus, dicens. est terminus qui non completitur duas dictiones, non intelligo id de hoc ipso diffinito, terminus incomplexus: sed de eius significatis. Similiter, cum ego diffiniens dico, terminus primae intentionis est, qui eam significat proprietatem, quae nec Grammatica, nec rethorica est, nec dialectica, non id ipsum intelligo conuenire huic diffinito, terminus primae intentionis: sed singulis eius significatis, par est etiam iudicium in generis finitione faciendum: nam cum Porphyrius inquit: genus est, quod praedicatur de multis specie differentibus in eo quod quid, diffinitio haec non est huic diffinito (genus) pro seipso sumpto accommodanda. si quidem diffinitum huius diffinitionis, genus (inquam) species est potius specialissima generis praedicabilis, siue vniuersalis, quam quod verè de ea dicatur

b s predicari

Prædicari de multis specie differentibus. Sed est tribuenda diffinitio singulis generibus significatis per hoc diffinitum genus: dico, animali, arbori, virtuti, & reliquis huiusmodi, quibus planè conuenit prædicari de multis specie differentibus in quid.

4. Nota. Illud etiam admonendus est adolefcens, cùm inquit Porphyrius, genus esse quod prædicatur, ad contentionem scholæ ita esse armandum: genus est, subintellige prædicabile, quod (inquam) vniuocum & incomplexum est, aptum de multis prædicari. Prædicari dico, id est, verè & affirmatiuè enuntiari, qua significatione in præfenti tractatione usurpatur. Quod autè ait in quid, id est, in quæstione qua quærimus de aliqua re subiecta quid sit: non solum dixit ad secludendas differentias, propria, et accidentia, quæ prædicatur in quale, hoc est, quæ reddimus percunctanti de aliqua re, qualis sit, verum etiam, vt secluderet hominem, comparatione maris et fœminæ, siue comparatione pro bi & improbi, siue relatione candidi & atrii, siue similibus quorumlibet, quæ quidem species alterius ordinis non autè substantiæ sunt. Atque ita fit, vt homo de illis quidem prædicetur specie ab inuicem differentibus, non autem in quid, quo circa non est genus eorum nec iustusmodi eius species sunt.

5. Nota. Porro & si dicat Porphyrius, genus discriminari ab accidentibus, quòd genus prædicatur in quid, accidentia verò in quale: nihil tamen obstat, quòd idem comparatione diuersorum, nunc genus, nunc accidens sit, atque ita collatum ad vnum, de eo prædicatur in quid: deinde verò collatum ad alterum, de eo prædicatur in quale, exemplo res innotescunt. Color (inquam) si conferatur cum candore, atrore, caruleo, puniceo, cæsiq; colore, genus est de hisque prædicatur in quid: si verò conferatur cum pariete, homine, equo, quorum non iam genus, sed accidens

accidens est, de illis non quidem in quid: sed in quale prædicatur.

In quid prædicari trifariam vsu venit apud dialecticos: vt generi adaptatur quod solum, simpliciter, & per se prædicatur in quid, vel vt attribuimus diffinitioni, quæ quidem interroganti de aliqua re quid sit, reddi solet. Vt primæ satisfiat quæstioni, simulque vt secundam anteuertamus, quæ mox petendum fuisset, quale illud sit: nam olim rogare solebant, quid est homo? & respondenti animal: subiungebant, quale animal? tuncque respondebant, rationale. nunc verò breuitatis causa percunctanti, quid est homo? vt huic & alteri mox subiungendæ quæstioni vno verbo satisfaciamus, respondere solemus. est animal rationale, atque ita diffinitio, ratione generis, dicitur prædicari in quid: Vel in quid dicitur prædicari id quod in diffinitione tanquam pars eius prædicatur: atque ita differentia essentialis prædicatur in quid, hoc est in diffinitione designante quid aliquid sit: Porphyrius autem hoc in capite usurpauit prædicari in quid prima significatione, vt solum conuenit prædicabili per se (quo verbo vtor ad secludendam diffinitionem) & non ratione alterius, apto vt prædicetur in quid itaque secludo differentiam quæ prædicatur non per se, sed per accidens (id est ratione diffinitionis cuius est pars) in quid quando sola differentia per se pronuntiata prædicatur in quale non autem in quid.

Gratia decimiseptimi argumenti non obseruandum est, quòd sensibile comparatum cum rationali & irrationali bifariam possit expendi, atque considerari vel materiali eius significato vel formali: si quidem ad materiale pertinet non aliud est prædicari sensibile de rationali & irrationali, quam animal

animal dici de homine & bruto, atque ita sensibile genus est per accidens id est ratione sui significati materialis: si verò quantum attinet ad significatum formale perpendatur, ita se habet sensitivum ad rationale, ut anima sensitiva ad rationalem. Quapropter tantum abest, ut sensibile rationalis genus sit, ut videatur potius, quantum attinet ad formale, significatum specificè ab eo differre.

8. Nota. Vniuersale bifariam potest considerari, prima vel secunda intentione: dicam clariùs animal bifariam potest estimari, vel quatenus animal, vel quatenus genus est. quatenus animal, prima est intentio & mera res est, quam Aristoteles capite primo per herminias, rem vniuersalem $\pi\rho\acute{\alpha}\gamma\mu\alpha$ & $\kappa\acute{\alpha}\theta\omicron\lambda\omicron\upsilon$ appellat, quàmque Diuus Thomas naturam communem citra operationem intellectus appellare solet, animal verò quatenus secunda intentio, (hoc est) quatenus genus, quatenus predicabile, quatenus vniuersale, secunda intentionaliter sumptum, non est mera res re vera, & realiter (ut cum vulgo loquar) existens citra ullam operationem intellectus, sed est secunda intentio id quod est obtinens per operationem intellectus.

9. Nota. Per accidens duobus modis venit in usum: vel ut, per accidens idem sonet, quod id quod per aliquid, quod ei accidit: vel ut per accidens idem significet, quod per aliud. Exemplo magis perspicuum euadet. Socrates per accidens est candidus prima significatione: secunda verò homo est sentiens per accidens, hoc est, per animal, dico ratione animalis, qua significatione Aristot. quarto capite, primi posterioris resolutionis docuit, Isofceli per accidens congruere tres angulos æquales duobus rectis. Reliquum est ut argumentorum importunitatem repellamus.

Ad primum: Concedo accidens primæ intentionaliter esse notius vnum quodque sua substantia: proindeq; genere & specie: sed nego
facilius

facilius esse percipere quid sit accidens, quàm quid sit genus, vel species, quod euenit (ut in presenti verba de his facimus & ut cum vulgo loquar) secunda intentionaliter.

Ars debet quidem imitari naturam, nisi commoditas edocenda inuentus aliud postulet, nam quod genus secundo modo erat opportunius & familiarius ad eliciendum genus logicum: decreuit prius anteponeere minus consentaneam definitionem, ut prius eam secluderet à suo instituto. Ad. 2.

Tempus per se nihil habet virium in ortu nec interitu: sed ratione aeris ambientis, tunc ita vel secus affecti, fit ut vim hanc vel illam tribuamus tempori, æstas enim est calida & sicca: hyems frigida & humida, non quo ad tempus: sed quatenus eo tempore solet ambiens ita esse affectus: at verò ambientis affectio in patriæ ratione iam inclusa est, ut in scholijs dictum est. Ad. 3.

Definitio sic est intelligenda, genus (inquam) est predicabile cui recta linea subijcitur species: nam animato & sensitivo non recta linea coordinationis subijcitur homo: ens verò verum, vnum, bonum et eiusdem farine reliqua predicabilia non sunt, quod sunt ambigua hoc est, æquiuoca. Ad. 4.

Porphyrius meminit solum earum, quæ conducebant ad genus logicum sui similitudine venadum: reliquas omisit prudenter, tanquam ad subiectam materiam minus pertinentes: Aristote. eas recensuit tanquam promiscuæ metaphysici tractationi consentaneas. Ad. 5.

Finitur secunda intentio nempe genus, non tamen pro seipsa sed pro suis accepta significatis, pro singulis, inquam, generibus. Ad. 6.

Sat est quod loco generis apponatur periphrasis, quod predicatur de multis, & vice differentie, quod subiungitur. Ad. 7.

Concedo genus esse tanquam formam, quod predicatum, comparatione sui subiecti subit rationem formæ, atq; ita metaphoricè nuncupa
Ad. 8.

nuncupatur forma: sed nego consequutionem, qua colligis quod predicetur in quale: nam simili stylo non recte colligeres. Petrus quidem est lapis metaphoricè. ergo ex Petro constriui, ut ex lapidibus, potest domus.

9. Argu. Nego de mare & foemina hominem predicari in quid: nam mas & foemina sunt predicamenti qualitatis, species, figura et formæ, homo verò substantia est. Non igitur predicatur de illis in questione qua petimus quid sit.
10. Arg. Socrates diuiduum est metaphysico physico et geometra: sed logico indiuiduum est quia nimirum diuisione logica diuidi non potest.
11. Arg. Color diuersis rationibus et genus & accidens est: genus quidem est candoris, & reliquorum colorum de quibus, ut vides, dicitur in quid: accidens est parietis: de quo sanè predicatur in quale.
12. Arg. Genus ab specie discriminari dixit Porphyrius, non quidem ab specie subalterna: sed ab specie specialissima: nam ab specie quæ genus etiam est, quorsum assignasset discrimen generis?
13. Arg. Sensibile quatenus appetituum significat ad sentiendum, proprium est animalis, predicaturq; de multis speciebus: sed non quarum vnus cuiusque sit proprium: non enim proprium est hominis, nec equi: sed solum dicitur de vna specie, cuius (inquam) sit proprium, dico & animali: at verò genus de multis dicitur speciebus, quarum vnus cuiusque sit genus.
14. Arg. Quale quid tribus modis percipitur apud Porphyrium & Aristotelem primo modo vsus est hoc in capite Porphyrius, ut quale quid idem sonet, quale quoddam, quale quoduis, siue inquam sit essentialis, siue accidentale: quomodo differentia, proprium & accidens predicantur in quale quid. Altero modo quale quid significat, quod vulgo dicitur in schola, quale quiditativum

tativum, id est quale essentialis, quale substantiale: quo pacto quale quid soli conuenit differentie essentiali. Tertio modo in predicamento substantie videtur Aristoteles hoc vocabulo, ut significet quale quid, idem, quod, quid quale: quid inquam substantiam: quale talem vel talem (hoc est) essentiali differentia tali vel tali contractam. qua significatione secundæ substantie significare dicuntur ab Aristotele loco citato quale quid. Homo enim significat quid quale quid nempe animal, quale, puta rationale. Quapropter homo idem est, atque animal rationale, vbi planè dico hominem esse quid quale. Quo fit: ut varia huius vocabuli significatione, congruè tamen adaptata, loca, quæ alioquin viderentur aduersa, facta sint consentanea. nunc ad argumentum patet solutio: nam solæ differentie essentialis significant quale quid secundo modo sumptum: at verò primo modo ut Porphyrius hic intellexit & differentie & propria, & accidentia significant quale quid.

Logica methodus est nos introducens ad vniuersas disciplinas: & nos instruens ad sermonem aptè verissimilem faciendum cum nulla in doctrina, nec apud vllum hominem sanæ mentis apteque & homine dignæ dictionis sit vnquam in vsu indiuiduum accidens sub ratione predicati: sed solum sub ratione subiecti. quis enim dicet interrogatus de Socrate, qualis est, quis (inquam) dicet, est hoc album? Profecto consultò factum est à Porphyrio ut accidentia indiuidua secluderentur quod communibus tribuit predicari in quale, quadoquidè accidentium indiuidua nisi apud ineptissimè loquentes vice semper priorum nominum, quorum penuria laboramus assumuntur & in vsu vocantur sub ratione subiectorum, nunquam autem fiunt predicata, nisi fortè aliquis sciolus sibi soli placens in sinu propria authorita

authoritate, ita pronuntiet hanc. Socrates est hic musicus cuius nullam habemus rationem in Porphyrio. nec enim logici muneris est importunis ineptis sola temeritate nouum loquendi modum fingentis respondere: sed veritatem & modum loquendi vsitatum perpetuo imitari.

Ad. 16.

Quale apud Aristotelem & Porphyrium sumitur trifariam, latissime, late & strictè: latissime quidem completitur defferentias essentielles prædicamenti substantiæ & vniuersa, quæ reponuntur nouem in ordinibus accidentium: si quidem omnia hæc in præsentī capite, præter accidentium indiuidua submouit in quale prædicari. Late sumitur quale, vt solum spectat ad accidentia communia, quæ resident vel subincluduntur in illis ordinibus. Strictè sumitur interrogatiuum quale, vt solum tribuitur prædicamento qualitatis vtque distinguitur ab interrogatio quantum, & ab interrogatio quotum, quæ postulant duntaxat id quod pertinet ad prædicamentum quantitatis: & vt secernitur pariter ab interrogatiuis ad quid, cuius, ad quæ quo, & similibus, quæ pertinent ad ordinem relationum: nec nõ ab vbi & quando, quorum vtrunque suæ coordinationis proprium est interrogatiuum: & ab interrogatio, quomodo se habet, quo partim postulamus an sit sanus an eger, quod attinet ad qualitatem: partim an stet, an discumbat, an decubat, quod ad situm tendit: partim an sit armatus, an inermis, an amictus an nudus, quod spectat ad habere. Nunc argumento respondemus Porphyrium eodem in capite, vbi dixit, differentias, & communia accidentia prædicari in quale, accepisse vocabulum. (quale) latissime: sed paulo post, cum subiungit in quale, vel quo modo se habet, vsurpauit late.

Ad. 17.

Sensibile duplex obtinet significatum, materiale (inquam) et formale: itidem et rationale & irrationale. Si quidem omnium huiusmodi

huiusmodi essentialium differentiarum similis est etiam ratio: significatum enim sensibilis materiale est animal ip, formale est anima sensitua: materiale significatum rationalis est homo: formale vero anima rationalis. Porro si compares cum rationali sensibile, quod attinet ad significatum materiale, non aliud facis quam comparare animal cum homine. Atqui tunc planè concedo sensibile rationalis, per accidens nempe, ratione significati materialis esse genus. At vero si compares quantum ad significatum formale ita se gerit sensibile ad rationale: atque anima sensitua ad animam rationalem à qua cum specie differat, vt argumentum ostendit, multum, abest quod eius dicatur genus. Quo fit vt sensibile per se non sit genus rationalis nisi per accidens, hoc est ratione animalis & hominis, pro quibus in enunciationibus accipiuntur.

Dico animam genus esse ad sensitiuam, vegetatiuam & 18. Arg. rationalem. quod vero subiungis potentias illas accidentia esse: animam vero substantiam, nego sanè. Nam species animæ cum sint loco in argumento, citato, apud Arist. necesse est: vt in eadē categoria reponantur. Ad diuum Thomā dico vegetatiuum & sensitiuum, & istiusmodi potentias animæ dupliciter venire sub nostrum intellectum: vel organicè vel effectiuè. exempli gratia, cæco à natura clarū est animam, quod ad se attinet, visiuam esse, & originaliter ac effectiuè, potestatem habere ad videndum: sed priuatam dicemus potestate videndi organica: siue vt ita loquar executiua: porro visiuum origine sua nihil est aliud, quam anima potēs videre, quo pacto reuera substantia est: sed visiuum organicè est merum accidens. Et ita existimo intellexisse diuum Thomā: quod si minuseuenerit, malo sentire cum Aristotele pronuntiate animam genus harum potentiarum, & substantiam genus animæ.

c Quocirca

Quocirca substantia harum potentiarum etiam est genus, ut facile ab initio primi capitis secundi de anima, usque ad quintum liquebit perlegenti Aristotelem.

19. Arg. Concedo animal qua genus accipere esse ab intellectus operatione: & cum subiungis, ergo animal qua genus accidens est: pariter concedo, cum vero subiungis, ergo non est substantia similiter concedo, quatenus intelligitur sub ratione secunde intentionis denique cum concludis, ergo non predicatur de substantijs in quid, nego consequentiam: nam animal diuersis rationibus est prima & secunda intentio, simulque substantia & accidens: substantia quidem quatenus animal, idem quatenus percipitur subiici vel predicari, quod extrinsecus accedens ei conuenit non substantia iam: sed accidens nominandum & intelligendum est non secus, quam Socrates qui qua homo est: substantia, estimatur: qua vero musicus facie induit accidens.

20. Arg. Annotare debemus istam phrasim per accidens duplicem in usu scholae habere significationem, primam qua idem sonat per accidens atque si dicerem per id quod ei accidit quaque vera est maior argumenti. Altera est qua per accidens id sonat quod per aliud siue ratione alterius, qua usus est Aristoteles quarto capite primi post. Vbi ait triangulum tres habere angulos aequales duobus rectis: Isoscelem vero & scalenon per accidens non per se cum sint species trianguli. Hac igitur significatione minor est vera: falsa vero maior. Atque ita cauillus est in duplici & equiuoca illius phrasim usurpatione.

Scholia in caput Secundum.

¶ Species dicitur quidem & de vniuscuiusque forma. Post generis tractationem ad speciem se conuertit pratermissa differentia: nam & si ordo nature postulet, ut speciei, tanquam natura prior, differentia anteponatur: tamen ordo doctri-

na

na magis discentium utilitati, quam nature dignitati accommodatus, secus efflagitat. Itaque post generis explicationem de specie, mox fuit dicendum: ob id nimirum quod nomen (genus) & nomen (species) qua metaphoricam comparatione mutua de se inuicem instituta sunt, id ipsum quod sunt, genus quod genus, species quod species, sui adinuicem relatione sint: adeo ut neutrum altero neglecto intelligi possit. Caterum quod metaphoricè logica species nomen sortitur, prius pramonet, quam grammatici naturalem appellant significationem, quamque barbari, nescio qua causa adducti, proprium nominant, ut metaphoricam improprium: quod facit de industria, ut basim et rationem suae metaphora dico translationis, rudioribus apperiat. Et enim graece εἶδος & species latine, idem est, quod forma, siue imago, siue facies, siue vultus, siue primus rei conspectus. barbari apparentiam nuncupant. Quomodo vultus decorus, et regiam quandam dignitatem praeseferens, cum animi sit imago imperio digna species, a nobis illum suspicientibus & admirantibus esse dicitur. pariterque ad eius analogiam hominem, equum, leonem, veluti imagines animalis, species animalis, nuncupantur. Sunt enim tanquam proles animalis, & ab animali, tanquam a parente logicè procreatae, & animalis totam naturam, et essentiam praeseferentes. Quis enim conspiciat hominem, qui non oculis cernat ferè totam essentiam animalis: ipsum videns per se subsistentem, corporeum, viuentem, & sensituum.

¶ Dicitur autem species.

Hic, meo iudicio, non speciem: sed de ea differens rudem explicationem assignat. Si vero defendere velis finitionem esse propter cauillorum molestiam subintelligo, speciem esse vniuersale siue vulgo dictum predicabile, quod recta linea sui ordi-

c 2 nis

dis generi subijcitur: ut secludantur individua, quæ non sunt vniuersalia, simul ac differentie: quæ non ordinantur in re-
cta linea, sed latus tuentur dextrum, aut sinistrum.

Album autem coloris speciem.

λευκὸν græcè concretum est, sed vsurpari solet, ut hoc in loco euenit, pro abstracto: dico candidum pro candore.

Triangulum verò figuræ speciem.

Figura Euclidi primo elementorū superficies est plana vnica vel multis lineis vnde quaque clausa: vna quidem, ut circulus: duabus, ut semicirculus: tribus ut trilatera, quatuor, ut quadrilatera: & sic deinceps ex singulis speciebus numerorū deriuando singulas species figurorū. Vt enim ad vltimam numeri speciem peruenire nunquam possumus, ita vniuersas figurarum species absolvere protinus est impossibile.

Nosse se oportet quoniam genus alicuius est genus.

Genus & speciem inquit esse relata: hoc est, quæ si quid esse dicuntur, id nimirum obtinent in sui mutua comparatione. Vbi tantisper aduertendum est, speciem bifariam cadere sub nostram cognitionem. Vel quatenus species nomen aliunde traductum, ob alterius penuriam accepit, quo pacto generis relatum est. & si, ut inferius explicabimus, sub vi nominis species relatum etiam sit interdum indiuiduorum. Vel quatenus vniuersale vnū ex quinque est, quod, ut dudum dixi, ob penuriam vocabuli non possumus non appellare speciem. atq; ita species nimirum considerata, quatenus vniuersale, siue vulgò prædicabile, relatum est: non quidem generis, sed indiuiduorum. quo pacto finietur mox à Porphyrio sub hys verbis, species est, quæ prædicatur de multis numero differentibus in quid.

Species

¶ Species est, quæ de multis numero differentibus.

Hac in definitione subintelligenda est particula, solum, ut (quod Porphyrius submonet) solum conueniat speciei in finæ.

¶ Planum autem erit, quod dicitur hoc modo.

Exemplo substantiæ describit nobis decem coordinationum æconomiam, consultò quidem. Nam præter id quod substantiarum classis dignitatis & naturæ ordine primum locum sibi vendicat, familiarissimis & nostræ ruditati notissimis nominibus præstat. plurimum autem refert quod doctrina et eius exempla semper ducantur à notioribus.

¶ Sed corpus animatum.

Corpus animatum, nec simplex est voce, cum duabus constet dictionibus, nec significatione simplex est: si quidem non vnum, sed duo est vniuersalia, nempe genus & differentia. si quidem, corpus, genus est: animatum verò differentia. Sed species corporis, & genus animalis, hic appellatur propter penuriam vocabuli simplicis, quod Porphyrio non suppetebat cuius loco vsus est finitione, quæ nihil est aliud, quam ipsum finitum explicitum, ut finitum est, ipsa finitio implicita.

¶ Cum sit supremum & primum principium.

Decem suprema genera Quintilianus decem appellat elementa: Porphyrius hic decem appellat principia: non quidem verū principia, nec aliarum doctrinarum: sed ipsius logices elementa & principia sunt, à quibus primum omnium finitiones, diuisiones, et argumentationes exordiuntur: & in quæ vltima reuocantur. Sunt autem hæc tria propria huius artis et instrumenta, quorum adminiculo veritatem inuestigat, amplectitur, ut falsitatem omnibus modis in seclatur & propulsat.

¶ Eam verò, quæ est ad posteriora non diuersam

c 3 habet

habet sed eadem.

Nomen (species) eo consilio translatum est ad significandas partes generis, ut potissimum logicis species appellantur generis gratia, collationeque. Sed quia vis huius nominis (species) non solum conuenit illis, ratione generis: verumetiam indiuiduorum relatione, fit nimirum (quod hic ait Porphyrius) ut species dicatur & superiorum & inferiorum, alia tamen & alia ratione. Ut enim idem & sui patris, & sui filij est imago: patris tamen, quatenus eius filius, filij vero quatenus eius pater, ita nimirum hic euenit: ut homo, ut inquam homo, species sit animalis, & singulorum hominum: sed animalis est species, tanquam pars minus vniuersalis, singulorum autem hominum tanquam totum vniuersale.

Quod autem inquit Porphyrius, speciem infimam vnam duntaxat subire relationem, non geminam, intelligendum est, quantum ad presens institutum attinet. In quo vnam appellat habitudinem, ex qua vnum duntaxat nomen quinque vniuersalium accipitur: geminam vero, ex qua geminam: at vero, & si species homo dicatur tum generis, tum indiuiduorum comparatione: vtrinque tamen nomen idem obtinet vniuersalis, vtrorumque si quidem appellatur species.

¶ *Et si quis omnia entia vocet, æquiucè, inquit, nuncupabit.*

Sub æquiucorum nomine hic tum fortuita, vulgò à casu dicta tum analogà complectitur. Quod fecit etiam primo capite antepredicamentorum.

¶ *Specialissima verò in numero quidè quodam sunt, non tamen infinito.*

Species indiuiduorum comparatione, & si numerosæ sint, nõ tamen

tamen adeò sunt infinita: sed indiuiduorum numerum cum speciebus collatum dicet esse infinitum. Singulis enim speciebus ut plurimum correspondent indiuidua propemodum infinita. Porro species horum trium vtpote numeri figuræ, partis aliquotæ apud Geometras & Arithmeticos potentia quidem infinita sunt, acta tamen sunt definita.

¶ *Indiuidua autem quæ sunt post specialissima infinita sunt.*

Indiuidua reuera finita sunt, sed pro nostro captu per exiguo iure appellantur infinita sunt enim singula singulis penè momentis adeo sui dissimilia, ut nulla certa ratio, neq; firmum præceptum intellectu nostro percipi possit: quod non euenit in speciebus, quarum certa lex & explorata ratio suapte natura comparari potest. Nam numeri specierum, quæ (ut dixi) potentia infinita sunt, rata & exacta à nostris Arithmetice ad amussim traditur enarratio: in qua illius ipsius specierum in infinitum progressus explicatur vis & certissima causa.

A generalissimis descendentes iubebat Plato quiescere.

Qui duce experientia primi fuerunt authores inueniendarum artium, ab indiuiduis gradatim per species ascendendo versus genus supremum profecti sunt. Qui vero multò post messem metentem alienam accedunt ad ediscendas disciplinas iam pridem ab alijs inuentas, ij nimirum sunt, qui descendentes à superioribus generibus & à præceptis vniuersalibus, iubentur à Platone quiescere in specialissimis: intelligito verò prudenter hoc, hoc est, in doctrinis tradendis & ediscendis nunquam descendendum est ad singula, quæ passim euadunt sui absimilia, sed sisten-

c 4 dus

us est gradus in finitis speciebus, quorum constans & perpetuo sui similis, nec non ab omnis erroris iniuria vindicata methodus valet constitui & præcipi. At verò nec Plato, nec Porphyrius negat medicum, dialecticum, & quemvis alium artificem præcepta, quæ in arte didicerit, vocantem in usum & praxi accommodantem, quæ tota circa indiuidua versatur, rationem habere indiuiduorum.

¶ Participatione speciei plures homines sunt vnus homo.

Plures, inquit, homines numero suscipientes nomen & rationem hominis in vniuersum fiunt nimirum vnus homo, non quidem numero: sed specie. Vt vniuersa animalia, quæ numero & specie plurima sunt, participatione tamen animalis fiunt vnum animal: vnum, inquam, non numero, nec specie, sed genere.

¶ Diuisiuum enim semper est, quod singulare est.

Nomine singularis intelligit hic indiuiduum, et quamuis partem minus vniuersalem. quòd verò, inquit, perspicuum est. cum enim dicimus, animalium, aliud rationis compos, alterum expers: animal quod generale est, diuisum appellamus. Sed rationis compos & rationis expers membra nominamus diuidetia. Semper igitur, quod diuiditur vniuersale est: quod verò diuidit particulare.

¶ Oportet autem æqua de æquis prædicari.

Vbi dixit iam dudum speciem nec de proximo sibi genere, nec de superioribus prædicari subiungit hæc verba, oportet enim in comparandis ijs, quæ superioris, & inferioris ordinem gerunt, vel quæ sibi æqua sunt, oportet, inquam, æqua de æquis vel inferiora de superioribus dicere: inferiora verò de superioribus

ribus minimè licebit, vbi non habet sermonem, vt vides, de hac homo est musicus. Cuius extrema nec æqua sunt nec vnus est altero superius, de quibus solis verba fecit. quòd verò inquit aut æqua de æquis, non intelligendum est generaliter sed indefinite: nam cum hic intelligat apta prædicatione solum superiora de inferioribus, vel æqua de æquis dici posse: minimè verò inferiora de superioribus, nostrum erit ita comparare æqua cum æquis, vt decens & apta formetur prædicatio. Est autem apta prædicatio quæ est alicui vniuersalis, si manis, vt cum vulgo loquar, alicuius prædicabilis de proprio subiucibili prædicatio.

¶ Indiuidua autem dicuntur.

Proprietates hic vocat singula quæque siue sint essentialia siue accidentalia, quæ conueniunt alicui. Hæc autem finitio mera est interpretatio data ruditati per signa quædam extrinseca. Ethimologia verò ea est, quæ capite de genere monuimus, quod inquam appellantur *ἑκ ἄτομα* græcè, indiuidua latine: quia diuisione logica diuidi non possunt.

¶ Socratis enim proprietates.

Singulæ Socratis proprietates fore in alijs multis inuenientur: sed vniuersa ne in vno quidem, quod sit à Socrate aliud numero.

¶ Totum quoddam est genus.

Totum (inquam) est genus speciei non constitutum, non essentialiale, non integratum, sed vniuersale indiuiduum ex aduersum pars est non essentialis, non integrans, nec constituens speciei, sed pars dicta minus vniuersalis. Simile iudicium de specie nunc cum genere nunc cum indiuiduo collata faciendum est.

c 5

Questio

QVÆSTIO.

Est ne doctrina tradita hoc in capite, vero, mentique nostræ consentanea.

Nam secus esse his argumentis vero simile fit. Principio quidem, ars est imitatrix naturæ, logica est parens omnium artium, ergo maximè incumbit ei ex officio imitari naturam: at qui differens de specie priusquam de differentia ordinem naturæ peruertit: igitur doctrina hac non est vero consona.

1. Argu.

Species, inquit Porphyrius, est forma: quin Cicero species formam appellat, ergo contrauenit Aristoteli hoc nomine in se et anti Platonem, quod rerum species existimaret esse ideas, si quidem ideae mere sunt formæ.

2. Argu.

Album, inquit, est species coloris: at qui color verè de candido dici non potest, ergo aliquod est genus, quod non prædicatur de sua specie, quod est absurdum.

3. Argu.

Inquit, necesse fuisse, (quia genus & species relata sunt) in utriusque ratione altero uti, & utrunque vicissim finire per alterum: sed paulò post verissimam & propriissimam speciei finitionem neglecto genere constituit, dicens: species est, quæ prædicatur de pluribus numero differentibus, in quid: ergo vel ipse sibi contradicit, vel crassa inuentus nesciet quo se vertat hoc in loco.

4. Argu.

In prædicamento substantiæ nominatim subordinati indiuidua, sub his verbis, sub homine vero, inquit, Socrates & Plato & qui sunt particulares homines: ergo falsum est quod ex sententia Platonis postea dicit, ei, qui descendit à supremo genere gradatim per intermedia in infima specie sistendum esse gradum, ne descendat ad indiuidua, quorum non potest haberi disciplina.

5. Argu.

Sub substantia constituit corpus, tanquam speciem substantiæ

☉

& genus viuentis: sed Aristoteles corpus facit quantitatem, ergo corpus non est substantia si dixeris, vocabulum, corpus ambiguum. i. æquiuocum esse: ergo reijciendum fuerat à consortio prædicamentorum. 6. Argu.

Animatum corpus, inquit, species est corporis græcè vocabulum est simplex & voce & significatione, quod idem protinus sonat atque complexum hoc, animatum corpus, quodq; græcis idem significare videtur, quod latinis viuēs: ergo præstitisset Porphyrio gratia sincerioris & facillioris doctrine, oem præoccupādo cauilli occasione uti vocabulo viuēs, quod vera est species corporis, verūq; genus animalis, quā, uti complexo corpus animatū, quod nihil minus est quā genus & species. 7. Argu.

Inquit, rationale animal speciem esse animalis, hoc, inquit, Platonicum est & ethnicum: ergo nec verè pollicitus est primo capite, se hoc in opusculo fore peripateticum, nec nobis Christianis tutum est Porphyrio fidem ullam adhibere. 8. Argu.

Homo, inquit, non est genus particularium hominum, sed solum species: sic incurro: animal genus est hominis, quia est tanquam genitor hominis, non reuera, sed logicè: sed eadē vis metaphoræ potest accommodari homini comparato cum singulis hominibus, igitur metaphoricè homo cōparatione Socratis potest appellari genus. firmat hoc testimonio Rodolphi Agricola primo libro de inuentione appellantis hominē genus Socratis, saltem, inquit, quod induat faciem generis. 9. Argu.

Substantia inquit, cū suprema sit, eo quod nihil supra eam sit, genus est generalissimum: sic oppugno, illa ipsa substantia, cui supremū tribuis locum, vna secundarum substantiarum est: ergo supra eam est secunda substantia, supra quam adhuc est substantia, generalior nimirum quā sit prima & secunda. Adde quod substantia vnum est ex generibus generalissi 10. Argu.

generalissimis, est igitur contenta sub genere, ut genus continetur sub predicabili: non igitur substantia suprema omnium est, sed supra eam est genus generalissimum, super quod genus, cui praest uniuersale, quo superior est denique secunda intentio.

11. Arg. Substantia & corpus ex sententia Aristotelis in hoc capite categoriarum genera sunt subalterna: nam eadem periphrasi graeca, qua hic utitur ad appellanda genera subalterna, illic etiam usus. Sed illic sunt genera subalterna substantia & corpus: ergo & hic non igitur substantia genus est generalissimum.
12. Arg. Quantitas & qualitas non sunt genera suprema: ergo nec substantia. Antecedens ostenditur: accidens, ut finitur à Porphyrio, genus est ad quantitatem & qualitatem, cum sit simplex voce & significatione, quod quidem de illis praedicatur specie differentibus, in quid: ergo quantitas & qualitas non sunt genere suprema.
13. Arg. Inquit, animal speciem esse superiorum: genus autem inferiorum: occurrit in hoc quod ita videatur se gerere animal ad singula collatum animalia, atque homo collatus ad singulos homines: ut Porphyrius docet, homo non solum species est animalis, verum singulorum hominum: ergo animal non solum superiorum species est, sed etiam est species singulorum animalium. Accedit quod ut homo tanquam forma et imago est in qua intuemur naturam animalis, & naturam omnium hominum, ita etiam animal tanquam imago est, in qua pariter contemplanur naturam uiuentis, simul & essentiam singulorum animalium.
14. Arg. Inquit, speciem unam duntaxat subire comparationem, eam scilicet, quam habet ad superiora: eam verò, qua confertur cum

cum sibi suppositis, non inquit, diuersam à priori. In aduersum facit, quod ipsemet subiungit, inferiorum speciem dici, quia ea continet: superiorum verò dici speciem ob id quod ab illis continetur: habet igitur & re et ratione distinctas duas collationes.

Inquit indiuidua infinita esse: vel igitur infinita sunt reuera, vel nostri exigui captus comparatione: non primum: ut ostendit fusius Aristoteles tertio physicorum monstrans, infinitum numero vel magnitudine in rerum natura esse non posse. Non alterum: alioquin falso docuisset, species infimas in numero quidem quodam esse, non tamen infinito. si quidem partium aliquotarum numerorum & figurarum species pro angustiis mentis nostrae cancellis pariter actu sunt infinitae.

Socrates & Plato ab ipsemet Porphyrio appellantur indiuidua: homo vero et equus minimè. Sunt igitur homo & equus indiuidua: nimirum quae diuidantur in singula quaeque suorum indiuiduorum. roboratur hoc testimonio ipsiusmet Porphyrii hoc in capite dicentis, singulare et particulare diuisiuum esse: Sed singulare speciei specialissimae immediatè diuisiuum esse solum potest. Subdiuiditur igitur à logico species adhuc in indiuidua quae iure indiuidua nuncupata sunt, ob id quod amplius diuidi minimè queant: falsa est igitur doctrina Porphyrii ex sententia Platonis nos admonens, ut descendentes à supremo genere diuidendo finem faciamus in speciebus infimis, ne pertinguamus indiuidua.

Inquit, participatione speciei plures homines sunt unus homo. Vel ille ipse unus homo, particularis homo est, vel communis: non particularis, ut liquet, igitur sunt unus homo communis. Tunc sic insequor, vel ille ipse unus homo communis est unus in omnibus particularibus hominibus reuera citra operationem intellectus, vel beneficio solum ipsius intellectus esset

esset indiuiduis, quod est contra communem scholæ sententiã non alterum: nam ex eo colligerem, quod nullo intellectu aduertente ad huiusmodi considerationem, falsa esset sententia Porphyrii pronũcians, quod plures homines particulares sint vnus homo communis.

18. Arg. In ijs enunciationibus, homo est probus, sapiens est honore afficiendus, quã aptissimè pronunciamus vnum de altero, tamẽ nec superius de inferiori nec æquum de æquo in illis prædicatur: ergo falsum est, quod oporteat superiora de inferioribus, vel æqua de æquis prædicari.

19. Arg. Aliquid prædicatur de specie, quod non prædicatur de indiuiduis: ergo falsum est, quod ait, superiora semper de inferioribus debere prædicari. antecedens ostenditur: de homine verè dicitur quod sit species, attamen de nullo singulorum hominum verum est dicere quod sit species: igitur minimè quadrat hac in parte Porphyrius.

20. Arg. Species, (inquit) prædicatur de indiuiduis vel hoc est intra limites logices, vel extra: non quidem extra: nam Porphyrius egrederetur limites præsentis instituti, quod minus concedes. nec est quod dicas intra limites logices, tam tunc falsum esset quod præmonuit ipsemet, logico (inquã) nullam habendam curam indiuiduorum.

21. Arg. Socrates est indiuiduum: sed Socrates de nullo dicitur, ergo falsum est quod indiuiduum de vno solo dicitur: consequẽtia est manifesta. Maior liquet, minor ostenditur Aristotelis testimonio in prædicamento substantiæ, vbi docet, à prima substantia nullum duci prædicatum, sed Socrates est prima substantia, ergo Socrates de nullo prædicatur.

22. Arg. Sophronici filius, suapte natura aptum est, vt de multis dicitur, quomodo quidem quod ad se attinet de multis dici potest

test: ergo Sophronici filius nihil est minus quã indiuiduum.

Proprietatum hominis collectio nõquam in alio ab homine eadem erit, homo igitur est indiuiduum. Consequutio constat loco à finitione. Antecedens verò fulcitur, quando quidem si colligas vniuersas hominis proprietates et in vnam summã redigas, nunquam vniuersarum summa in alio ab homine comperietur. 23. Arg.

Socratis, inquit, proprietates nunquam in alio eadem erunt vel igitur singulæ nunquam in alio comperientur, vel vniuersæ. Non quidem singulæ, (quod planè falsum est) nec etiã vniuersæ, si quidem homo indiuiduum esset, cum vniuersæ hominis proprietates collectim assumptæ nunquam in alio eadẽ erunt. minimè igitur indiuiduo consentit & coæquatur in totum à Porphyrio præscripta finitio. 24. Arg.

Pars cõtinetur à toto: at verò genus speciei pars est: species verò ex genere tanquam ex materia, & ex differẽtia tanquã ex forma totum est constitutum: ergo genus ab specie cõtinetur, non autem (quod inquit Porphyrius) species à genere. adde quod corpus animalis genus sit: contineatur autem corpus velut pars essentialis in suo toto (dico in animali) nõ igitur species animal continetur à genere corpore, sed potius corpus, nimirum pars, continetur ab animali. 25. Arg.

Species est totum Socratis: ergo species totum est alterius: falsum igitur est, quod inquit Porphyrius, speciem quidem nõ esse totum alterius, sed in alijs. 26. Arg.

Totum & pars opposita sunt: ergo eiusdem comparatione idem non potest esse totum & pars. At qui homo animalis totum est constitutum, vt proximo capite docturus est Porphyrius: sed idem eiusdem pronunciatum esse pars: ergo idẽ eidem collatum & totum est pars. 27. Arg.

Porphyrius

28. Arg. Porphyrus pollicitus est se traditurum institutionem hanc facile, vtiliter, & breuiter: Sed hoc in capite pro introductionis ratione fuit vastus: ergo non videtur esse sui similis.

1. Nota. Repugnat his omnibus argumentis authoritas Porphyrii post Aristotelem singularis & communis scholae omnium sententiae.

2. Nota. Pro solutione huius questionis recolenda sunt ea omnia, quae in scholiis huius capituli adnotanda duximus.

Insuper intelligendum est ordinem esse duplicem, naturae unum: doctrinae alterum. Est autem ordo naturae, quo vtitur in suis operibus conficiendis ipsa natura. Solet autem natura triplici ordine vti: vel enim pergit à simplicibus ad composita: vel à causis ad effecta: vel ab vniuersalibus ad particulare.

Finitur autem in scholis sub hac forma, ordo, inquam, naturae est, quo proficiscimur à prioribus natura. Vocaturque prius natura id à quo non recurrit consequentia subsistendi, vel quod alterius causa est vt Aristoteles post praedicamentum prioris perspicue docet. At verò quia artis perfectio consistit in imitatione naturae, dialectica est parens omnium artium maxime incumbit ei ex officio pro sua virili & pro iuuentutis captu & commodo imitari naturam. Si verò interdum institutio propter iuuentutis ruditatem aliud exposcat intermisso naturae ordine debet dialecticus studere ordini doctrinae, cuius officium est proprium exordiri semper ab iis, quae instituendae iuuentuti notiora, magis familiaria, & magis ad manum posita sunt. Est enim ordo doctrinae ordo, (vt in scholis diffinitur) quo auspicamur semper à notioribus nobis vt ordo naturae, quo solemus exordiri à natura notioribus, imitatione naturae. Notiora natura sunt, ea ipsa, quae dudum appellauimus priora natura. Notiora nobis, quae nobis vel prouectis vel rudissimis quibusque magis in usu magisque explorata sunt. Quocirca
vbi

vbi contingat eadem esse & natura priora et nobis etiam captu faciliora tunc simul nauabimus operam vtrique ordini. & appellabitur ordo vtroque nomine & naturae quidem et doctrinae: qualis est ordo quo nixus Porphyrius est hoc in codice anteponeo genus reliquis praedicabilibus. vbi verò quae natura priora, & notiora sunt nostrae mentis imbecillitati vt prius doceatur sint minus conuenientia, tunc sanè, in tradenda doctrina (cuius finis & scopus est ante omnia docere) ob nostram vtilitatem ordini naturae doctrinae ordo anteponendus est. Quod Aristoteles in physici operis praefatione sub his verbis expressit, nobis inquit, fortassis incipiendum est à notioribus nobis. Quasi dixisset, cum doctrina non tradatur naturae, quippe quae sapientissima sit, sed nobis, nobis inquam, non doctis, qui non indigemus praeccepti ope, sed nobis rudibus, quorum instruendorum gratia doctrinae omnes & excogitatae & excultae sunt, res ipsa loquitur tradendam esse doctrinam omnem per ea, quae sint notiora nobis, quibus facile percipitur in tradenda doctrina quauis perpetuo quidem obseruandum doctrinae ordinem, non autem semper naturae, sed quando seruari possit citra iniuriam discipulorum ruditatis.

3. Nota. Plato existimabat, in vno quoque rerum genere quippiam esse omnium sui generis perfectissimum tanquam ideam & exemplar reliquorum omnium, ad cuius normam & imitationem producantur à natura reliqua eiusdem generis. Itaque id semper sui simile ac aeternum, agebat, causam esse formam, cuius participatione reliqua constarent: appellabatque ipsum hominem, ipsum equum, ipsam virtutem ideas huiusmodi propter supremam, quam eis tribuebat, dignitatem: de quibus Cicero in Oratore ad Brutum haec verba subiungit, has, inquit rerum formas Plato appellat ideas easque gigni negat et ait semper
d per

per esse hac ratione & intelligentia contineri, cetera nasci occidere, fluere, labi, nec diutius esse vno & eodem statu. Hæc Cicero de Platonis formis. Interest autem inter Platonem et Aristotelem hoc discriminis, quod ad formas huiusmodi attinet, quod Plato eas tanquam vindicatas ob omni ortu & interitu nec non ab omni affectione separatas re vera, et ratione ab in diuiduis omni permutationi subiectis constituerit. Aristoteles verò ratione quidem & intellectu abstrahi posse à suis indiuiduis existimauerit: reuera tamen ita subsistere in indiuiduis, vt illis sublatis hæc omnia corruant, quippe cum reuera nihil sint extra indiuidua. Id quod sub his verbis Aristoteles plane monuit in prædicamento substantiæ, sublatis inquit primis substantijs, hoc est indiuiduis, impossibile est aliquid aliorum remanere. Quasi dixisset, si nullus hominum subsisteret profecto funditus homo non esset. Si nullum animalium extaret, ne vnum quidem animal in rerum natura per se constaret, quin protinus aboleretur. Est etiam inter Platonis & Aristotelis sententiam hæc distantia, quod Plato hominem, equum, leonem, & cætera huiusmodi species & formas appellat, persuasus nimirum reuera formas esse et species. Aristoteles species quidem & formas appellat, metaphoricè tamè id est translaticè ad analogiam formarum & specierum, quæ reuera tales sunt. Deridet autè Platonem hoc nomine, quod huiusmodi ideas dixerit exemplaria esse reuera, quibus uteretur summus ille architectus in condendis et producendis ad illorum imitationem singulis rebus.

4. Nota. Logicus autem duplex est, vnus quidè præceptiuus intradèdis huius artis præceptis maturus & sagax, qui nunquam descendit ad indiuidua, sed intra limites suæ doctrinæ singula præcepta in vniuersum interpretatur: omittit autè indiuidua quòd

quòd eorum sigillatim singulorum non possit haberi disciplina, si quidem sunt singula in perpetuo fluxu, singulisque penè momentis euadunt sui dissimilia atque adeo in tradendis & percipiendis doctrinis certa eorum nulla deprehenditur ratio, nisi quatenus in præceptum aliquod promiscuum & generale reuocantur. Alter est, qui postquam didicerit præcepta, ea quanto potest iudicio & industria vocat in vsum differens de qualibet quæstione sibi proposita siue circa singula indiuidua, siue circa vniuersalia: hic verò quæcunque accepit monitis & præceptis artis accommodans ad singula quæque magna parte se exercet circa indiuidua, vt enim doctrina est vniuersalium, ita vsum circa particularia maximè versatur. Adpellatur autè logicus hic vulgo logicus vtens, aliter dici potest Logicus præceptiuus. in summa præceptiuus vt hic iubet Plato, speciem non subdiuidat in indiuidua, nec speciem prædicabit de indiuiduis. Quia sui muneris in tradèda doctrina vniuersalium non est rationem vllam habere indiuiduorum. Alter, quia totus est in vsum positus, diuidendo descendit ad indiuidua: nec non prædicationem facit speciei de indiuiduis, & similia obit munia, quæ quidem vniuersim præceptis tradita sigillatim indiuiduis ex proprio munere habet prudenter adaptare.

Genera subalterna latinè ὑπὸ ἀλλήλων græcè, aliter apud Porphyrium, aliter apud Aristotelem sumuntur. Nam apud Porphyrium genera subalterna sunt, quæ alternis vicibus nunc species, nunc genera sunt. Sed apud Aristotelem genera subalternatim posita nuncupantur, quæ alternis vicibus, ita se gerunt, vt vtrunque alterum contineat, & vicissim ab altero contineatur. Exemplo res innotescet, substantia, in qua & corpus genera sunt apud Aristotelem subalternatim sub-
d 2 ordina

ordinata sed apud Porphyrium minimè. Cū substantia genus sit
6. Nota. generalissimum, non autem subalternum.

Accidens bifariam potest à nobis considerari: vel ut prima intentio: quò quævis res in quouis nouè predicamentorū collocata intelligitur esse accidens. Estq; tunc æquiuocum ad nouem illa rerum genera. Vel percipitur quatenus est secūda intentio: quomodo finitur ab Aristotele secundo capite antepredicamentorum sub his verbis, esse vnum in altero tanquam accidens in subiecto, est esse in altero, & non esse partem illius, et non posse sine eo, in quo est. Tumq; accidens vniuocum est ad prædicta nouem rerum genera, nec est incommodum quod supra illa sit aliquid vniuocum quod sit secunda intentio. Exemplo fiat hoc dilucidius, cādor quatenus color disgregatiuus visus prima est intentio, & qualitas est: idem quatenus accidēs (quod nomen obtinet tanquā relatum comparatione subiecti, cui accidit) secunda intentio est, quæ in nulla præscriptarū ab Aristotele categoriarum reponitur. & si reuera relatum sit cuius esse positum est in sui ad subiectum, cui accidit, collatione.

7. Nota. Illud etiam velim admonere, quod multis locis erit documentum, quod in omni metaphora ratio & causa quæ authores induxit ad faciendam translationem sufficiens non sit ut sine usu, vel autoritate vocabulum cuius rei simili, cui eadem quadret ratio, tribuatur. Exemplum, hoc magis aperiet: appellat Porphyrius & Aristoteles metaphoricè genus, quia principium est in logica speciei procreatione eandemque rationem, quam gerit animi ad hominem, eandem nimirum obtinet homo comparatus ad Socratem. Vides igitur translationis rationem utrobique consentaneam: sed nomē, genus animali iure tribuemus, homini verò nihil minus. Ob id nimirū,
quod

quod illud in usu est, hoc verò dialecticorum usus abhorret. Nec enim in vocabulorū significationibus expendēdis vllius tantum habemus rationem atque ipsius usus. Est enim hic optimus dicendi magister. Ex his verò colligitur istam formā consequutionis infirmam esse, homo, inquam, appellatur tota natura & essentia animalis. ob idq; tanquam animalis imago species nuncupatur, sed Socrates in se ob oculos ponit naturam & essentiam hominis est igitur hominis species ipse Socrates. Idē iudiciū de huiusmodi omnib⁹, quæ passim tibi occurrent cū in logica, tum in reliquis disciplinis.

Ad notandum deinceps est, quid appelletur à Porphyrio homo communis nec enim, & si Platonicus fuerit, nunc Academici personam gerit, sed peripatetici, Percontor à te quid sit Socrates? respondes homo. Quod Plato? subiungis iterum homo. Si rogem tunc? an idem homo dictus fuerit de Socrate, atque Platone? scio dices, idem. Idem igitur, quod fecisti Socratis & Platonis predicatum, illud, inquam, ipsum, hominem cōmunem appellat Porphyrius. Si verò incurras, colligēs ex hoc quod vnus & idem homo sit in singulis hominibus. Dicam vnum & eundem hominem specie in singulis hominibus subsistere, non tamen vnum & eundem numero. Si verò rursus inficieris: ergo præter singulos homines, est aliquis homo? nempe communis nego consequentiam. Quādoquidem ille ipse communis homo, reuera nihil est præter singulos homines.

Individuum in schola percipi solet quadrifariam dici vel individuum pro nomine demonstratiuo designatū, ut hic homo vel nomine proprio insignitum, ut Petrus vel individuum ex hypothese, ut Sophronici filius: vel vulgo appellatum individuum vagum, ut, quidam equus, quibus quatuor exemplis
d 3 Porphyrius

Porphyrus usus est in sua institutione. At verò illud aduertendum est, quod verè indiuidua simpliciter sola sint, quæ noie proprio vel pronomine demonstratiuo determinant, vt Socrates, et hic musicus, sed Sophronici filii indiuiduum quidè est ex hypothesi, sed simpliciter nō est indiuiduum. Cæterum, quidam homo, indiuiduum est interdum in mente pronuntiat, quia eo vtimur tanquam indiuiduo, sed ex modo sue significationis nihil minus est quam indiuiduum. Atque ita Porphyrus capit. de genere meminit solū indiuiduorum ex demonstratiōe et nominibus proprijs designatorum. in capite verò de specie Sophronici filium indiuiduum appellauit ex hypothesi, nō tamen simpliciter, et in cōitatibus quedam equum et quadam asinam indiuidua minimè appellauit, sed eis usus est vice indiuiduorum. Perinde, atque totum quadripartito dicitur ac totum est vniuersas suas partes continere: ita continere vocabulum ambiguum est, id est, equiuocum. itaque homo continet, tanquam totum constitutum, animal, velut partem sui constituentem: et vicissim continetur ab animali, tanquam pars minus vniuersalis à toto vniuersali. Vt igitur idem eiusdem comparatione totum est et pars diuersis tamen rationibus: ita facile fit, vt idem contineat alterum, et vicissim contineatur ab altero diuersas ob causas. Reliquum est, vt argumentorum iniuriam repellamus.

Ad primum respondeo, post genus de specie Porphyrum differuisse ante differentie tractationem ordine doctrinae, non autem nature cum verò subiungis, ars logica maxime debet imitari naturam, concedo quidem pro sua virili, et ingenij humani facultate, nec nō pro discipuli captu. Nunc verò id postulat iuuentutis desiderium et utilitas, vt post genus statim subnectatur species. cum quia vtriusque cognitio altero indiget, tum etiam, quia vix possumus intelligere quid sit differentia diuisiua et constitutiua, nisi prius admonitisimus, quid sit genus, quidque sit species.

Ad. 2. Ad secundum dico, id interesse inter Aristotelem et Platonem, quod
Plato

Plato eas existimauerit esse reuera formas et ideas: sed Aristoteles metaphoricè. i. translative, hominem, equum, et similia, species et formas appellat.

Ad. 3. Apud grecos, concretum vt hic, usurpari solet pro abstracto itaque; latine scribi nō debet cæcidum, sed cædor. Euenit autem hoc apud latinos solū in quantitatis coordinatione, vbi quantum et quantitas eidem tribuuntur. appellamus enim lineam, superficiem, et corpus, tum quanta, tum quantitates.

Ad. 4. Species, et generis, et indiuiduorum relatum est, diuersis quidem rationibus. Nam quatenus generis species est, solū refertur ad genus. At verò, quatenus vnum ex quinque predicabilibus est, nō est quod comparet ad genus. Atque ita finitum a Porphyrio neglecto genere.

Ad. 5. Logicus præceptiuus descendens diuidendo nunquam attingit indiuidua, sed gradum sistit in infimis speciebus. at verò logicus adhibens præcepta vsui curam habet indiuiduorum. Circa quæ potissimum versatur eius actio. Vt enim præcepta circa vniuersalia, ita præceptorum usus et exercitatio magna parte circa indiuidua negotiatur.

Ad. 6. Corpus vt est pars aëialis reducit ad predicamentum substantiæ: vt verò idem est, quod trina dimensio. i. longitudo, latitudo, et altitudo, quantitas mera est. Hic verò sumitur hac sola significatione, qua idem est, quod substantia corporea.

Ad. 7. Concedo planè, corpus aëiatum, voce et significatione complexum esse sed quia ζῷον græcè vocabulum erat genuinum quo vtendum fuisse Porphyrio et apud grecos increbuit consuetudo vt pro cōcreto vteretur atque nos vtimur hoc noie aëial: ad protinus tollendam ambiguitatem maluit vt nota finitione, quam ambiguo diffinita.

Ad. 8. Hac parte Porphyrus haud dubie nostro Christianismo aduersatur infelix. Sed quia res est apud Christianos nota, tria quoque; deum ipsum nō esse substantiam corpoream, aëiatam, sensitiuam, rationale ac proinde rationale animal esse minimè, nihil periculi nobis Christianis imminere ab errore tam vulgari tam absurdo,

d 4 tanquam

tanquam à fidei nostræ incunabulis alienum videbatur. Ceterum ex vniuersa eius introductionis lectione cum nihil, ex quo nõ amplam vtilitatem expectaremus, inueniretur, istius modi error fuit muscatus.

Ad. 9. Sic oppugnans, homo ita propemodum se gerit ad Socratem quantum ad translationis vim attinet, atque animal ad hominem: sed animal genus est hominis, ergo Socratis genus est homo. Nego quidem istam consequentiam. Quod vt planius intelligas, lege septimam notam.

Ad. 10. Dico, supra substantiam nullam esse primam intentionem sed esse secundas intentiones non est incommodum.

Ad. 11. Dico, genera subalterna bifariam intelligi vel, quod ita sint subalterna, quod alternis vicibus nunc sint species, nunc genera quomodo in presenti capite debemus interpretari. altero modo vt subalterna intelligas, quæ ita se habent adinuicem vt vnum subijciatur alteri. atque ita intellexit Aristoteles, Substantia igitur & corpus primo modo minimè, secundo verò modo sanè sunt subalterna.

Ad. 12. Conceditur maior. Ad minorem verò, distinguo quod accidens sit genus ad quantitatem. Vel quatenus prima. vel quatenus est secunda intentio. Quatenus prima, minus est superius. Quatenus verò secunda intentio, non est incommodum, vt iam expositum est, quod supra nouem genera alioqui generalissima sit adhuc accidens.

Ad. 13. Etsi homo videatur faciem generis induere, ac proinde Socratis & Platonis genus videatur esse tamen vsus dialecticorum non probat. In ijs verò quæ expectant ad significationem vocabulorum semper est vsui ratio postponenda.

Ad. 14. Species diuersa profecto ratione si maius habitudine comparatur ad genus & ad individua. Sed quatum ad presens institutum

stitutum attinet eandem habet (inquit Porphyrius) habitudinem ad eum, inquam, finem, quem hic intendimus, id est, ex qua accipiat nomen vnius harum quinque vocum. Nam vtrorūq; relatione nuncupatur species.

Species, inquit, finita esse, individua verò infinita, vtrūq; intelligens alterius comparatione. Quasi dixisset (quod alijs verbis explicauit Cicero ad ipsum alludens) individua esse infinitiora si cum speciebus conferantur. Contra species magna parte pro individuorum innumera ratione perpaucæ sunt. Nam ferè singulis speciebus propemodum infinita correspondent individua.

Socrates quidem et Plato logico præceptiuo nec diuidua nec individua sunt. Cum enim logica præceptiuo doctrina sit, nullam gerit curam sigillatim individuorum nisi quatenus vniuersali præcepto comprehenduntur. Logico verò præcepta iam vsui adhiberi, (quem vulgus logicum vtentem appellat) Socrates, Plato, Cicero individua sunt: homo equus, elephas diuidua, quippe quæ in singula suorum individuorum subdiuidantur. Porro species specialissimas Aristoteles ἁ τοιαῦτα græcè, individua latinè nominat. Quia nimirum logico præceptiuo individua sunt. Vt Porphyrius ex sententia Platonis planum hoc in capite facit.

Dico, communem hominem, quem postulas non esse quidè particularem, vt non est, sed communem et vniuersalem, qui vnus & idem sit specie in omnibus hominibus. Cum verò sciscitaris, an citra operationem intellectus sit ille ipse homo communis, an secus, an solum intellectus beneficio? id ego (contra multorum sententiam) distinguo vel vniuersalem & communem appellas prima intentione (vt cum vulgo scholæ loquar) Vel secunda intentione. Si prima, res est communis &

d 5 vniuer

vniversalis homo subsistens reuera in vniversis et singulis ho-
minibus citra omnem intellectus functionē. id quod Aristote-
les apertè perspicueque quinto capite peri herminias nos edo-
cuit sub his verbis. Rerum, inquit, quaedam sunt vniversales,
quaedam particulares. Subiūgitque, vt homo quidem vniver-
sale est. Quo in loco dictionem hanc vniversale, primam Ari-
stoteles intentionem facit. Et si crebrius in scholiis nos facia-
mus (et rectè quidem) secundam intentionem. Nec dubito nō
paucos esse in aduersa sententia. Sed mea parum interest, dū
studens iuuentutis vtilitati vbi res postulet in manu habeam
hoc multis testimonijs et rationibus persuadere. Atqui si di-
ctionem, vniversale, secundam facias intentionem, homo il-
le cōmunis non est appellandus vniversalis, nec esse potest vni-
uersalis, nisi beneficio intellectus. Sed hac de re fusius et vbe-
rius constituimus differere in questionibus vniversaliū, quas
edituri sumus in lucem quasque de industria, ne limites hu-
ius introductionis egredieremur, hic prætermisimus, Porphy-
rij maturum consilium imitati, qui quidem in præfatione sua
præmonuit difficiles quæstiones huiusmodi se in præsentiarū
non solum abhorrere, verum etiam vel simplices mediocriter
se tractaturum, quando id introductionis et rudis huius in-
structionis institutum summopere flagitabat.

Ad. 18.

Porphyrius in tradendo illo præcepto solum cōparat ea, quæ
sibi inuicem æqua sunt, vel quorum vnum est altero superius,
in quibus solis agens quod ait perinde est, ac si dixisset sub alijs
verbis, decet superiora de inferioribus, expedit et æqua de æ-
quis apta prædicatione dicere, sed inferiora de superioribus
minimè. Istæ igitur, homo est musicus, sapiens est honore af-
ficiendus, aptæ quidem sunt prædicationes. Sed non habent lo-
cum hic ob dictam rationem.

De homine

De homine quicquid dicitur vniversim, dicitur etiā de So-
crate, dummodo eadem significatione, pro eodēque acci-
piatur vtroque, et cum alterum de ipso dicitur, et cum ipse
de Socrate. At verò te pronunciante, homo est species, homi-
nem facis secundam intentionem: cum verò ais, Socratem es-
se hominem, facis hominem primam intentionem.

Ad. 19.

Homo species, prædicatur de individuo à logico vulgo dicto
vntente, vel artis præcepta exercente, non intra limites logices
præceptivæ, nisi fortè gratia exēpli fiat aliqua hmodi prædica-
tio: in qua gratia formæ ponatur qd'uis occurrens individuū.

Ad. 20.

Socrates est individuum: concedo: subiungis. Atqui de nul-
lo dicitur: apta prædicatione concedo.

Ad. 21.

Sophonici filius simpliciter non est individuum, sed secun-
dum quid, hoc est cum addito, nempe individuū ex hypothesi.

Ad. 22.

Individui finitio ita venit intelligenda. individuum, in-
quam est, cuius proprietatum collectio nunquam in alio nu-
mero ab vno individuo præmonstrato eadem erit. Iam homi-
nis proprietates vniversas simul in vnū collectæ vno indicato
semel individuo in plurimis etiā numero alijs ab illo reperient.

Ad. 23.

Iamdudum proxima solutione satisfactum est.

Ad. 24.

Genus continet speciem, tanquam totum vniversale partē
sub ambitu suæ significationis contentam: atqui species conti-
net vice versa, tanquam totum constitutum genus ipsum, vt
partem sui constituentem.

Ad. 25.

Species totū est: quasi diceret, non comparatione vnus so-
lius, sed magna parte cōparatione multorū individuorum, in
quibus est tanquam totum in vniversis sui partibus.

Ad. 26.

Totum et pars opposita quidē sunt ratione: quo fit vt nullū
incommodum sequatur, quod idem eidem collatum totum sit
et pars diuersis rationibus.

Ad. 27.

Non fuit

Ad. 28. Nō fuit quidē Porphyrius vastus, si quidem eadem vt clarus doceret multis modis explicando, & illustrādo ocyus studiosus vtilitatis nostrae appellandus est, quā nimius et vastus.

SCHOLIA IN

CAPVT QVARTVM

DISSERVIT haecenus de genere & specie, quae predicantur in quaestione, qua quaerimus quid sit. Nunc se convertit ad reliquas tres voces quae predicantur in quaestione, qua quaerimus quale aliquid sit.

Differentia verò communi-

ter proprie.

Horum verborum duplex est interpretatio. Prima quidē sub hoc sensu, differentia triplex est, communis qua vnum differt ab altero accidenti separabile. Propria, qua vnum differt ab alio accidenti inseparabile. Magis propria, qua vnum specie differt ab altero. quae quidē interpretatio minus mihi quadrat nam videtur planē ita distinguere differentiam communem à propria, vt nulla differentia propria sit differentia communis, quod falsum esse ex litera Porphyrij facillimē eliciemus. Altera est interpretatio nobis magis arriidēs, nomen, inquam, differentia, tripliciter vsu venit, communiter, proprie, magis proprie: veluti si dixisset: latissimē, strictē ac strictissimē. Latissime quidē: quo pacto quiduis sit, quo vnum differt ab altero, vel à se ipso, siue essentialiter, siue accidentaliter quolibet modo differat, appellamus differentiam communiter, id est, communi

muni, promiscua, & amplissima vocabuli significatione. Deinde strictē: quomodo accidens inseparabile solum, est differentia proprie, strictissimē vero facit differre essentia, non accidenti. Exemplum, currat equus, quiescat homo, cursu differt equus ab homine communiter. Ceterum hoc nomine quod sit hinnibilis differt proprie. Denique magis proprie: hoc titulo quod sit constans anima sensitiva, eaque rationis experte.

¶ Alteritate quadam differt.

ἑτερότης Græcè, diuersitas Latinè cum Cicerone idem sunt. Boëtius alteritatem hic nominat, similiterq; vtitur hac phrasi facere alteratum. Explanemus hoc, facere alteratū apud Boëtium idem sonat, atque facere rem aliter se habere. Alteritasque apud eundem idem esse percipitur, atque modus ille, quo res aliter se gerere dicitur. ita fit vt verum sit, quod paulò post est docturus, omnem, inquam, differentiam facere alteratum. Quia omnis differentia subiecto adueniens facit illud aliter se gerere quàm prius. Atqui esse genuinum Porphyrij sensum hunc, si singula quaeque verba literae Porphyrij expēdas illa tibi hoc ob oculos ponent.

¶ Accidente inseparabili.

Vocabulum, accidens, apud Porphyrium & Aristotelem duobus modis venit in vsu, vt latissimē patet, quomodo nouem complectitur categorias dictas accidentium: & vt in presenti negotio quinque vocum, de quibus nūc est nostrum institutum duas postremas, proprium, inquam, et accidēs strictē dictum continet. Quo pacto in presenti loco vsurpatur à Porphyrio, sub nomine accidentium inseparabilium completente hic propria et accidentia strictius dicta inseparabilia. Altero modo vocabulum accidens strictius sumetur capite de accidente, vbi iam distinguetur à proprio. Ex his colliges, non esse

esse rationi consentaneum hoc loco propriū non appellare differentiam propriam, (quod aliqui fuerunt persuasi) Nā quæso cum proprium differentia sit nō magis propria, vt patet, et vt isti aiunt, non propria? reliquum est igitur, vt cicatrix, & candor in niue propriæ sint differentia, propriam verò minus propriè, quàm illæ, facit differre maximè cū propriū profluat à fontibus essentiæ rei: illæ vero omnino sint extra essentiā rei.

¶ Cæcitas oculorum.

Hic cæcitas legendum est, oculos appellamus cæcios à cedendo dictos qui signum sunt in physionomicis hominis ad cedem inferendam propensi.

¶ Quando specifica differentia differt.

Differentia specifica magis propria, essentialis, constitutiva, diuisiua, per se, faciens aliud, idem sonant. Dicitur autem speciem faciens non reuera, sed metaphoricè. & sic est intelligendum quod, inquàm, quantum ad munus intelligendi (quod est rationis munus pertinens ad artificem logicum id est rationalem) differentia semel intellecta & addita generi exacte perspecto facit logicum perfectè venire ad mente concipiendam & comprehendendam speciem.

¶ Rationali qualitate.

Qualitas fusissimè capitur hic, vt idem significet atq; id, quod reddimus i quæstiōe, qua quæritur aliqua de re quale quid sit. qua significatione differentia propria & accidentia iam capite de genere Porphyrius submonuit in quale quid prædicari.

Accipiemus verò longè secus vocabulum hoc in categoria qualitatis, vbi arctissimè habemus sola accidentia quæ ponenda sunt in illo prædicamento.

¶ Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratū facit cuiuslibet adueniens.

Colligito

Colligito ex his verbis à coniugatis, si omnis, inquàm differentia facit alteratū, omnis ergo differentia facit alteritate quadam differre, omnis igitur propria & magis propria communiter est appellanda differentia. Quod non paucorum aures in schola respuere solēt. Est autē facere alteratū, facere id cui aduenit, aliter se gerere. facere aliud est non solum facere vt res aliter se gerat, verum etiā vt quātū ad essentiā aliud sit. exempli gratia. Color accedens lapidi facit lapidē aliter affectū quàm prius, non tamen aliud esse lapidem. At verò forma substantialis, hominis, dico anima rationalis adueniens foetui, & facit materiam illam aliter affici, & præter id protinus aliud facit. Nam prius percontanti quid esset illud? respo- disse foetus. nunc autem interrogatus quid sit homo, respondeo, non foetus. rationalis igitur anima vtrunque sanè alteratum, inquàm, & aliud facit.

¶ Alterationes solū consistūt vt & aliquo modo se habendi permutationes.

Vide quo pacto ipsemet se ipsum explicans exponat quid intellexerit per alteritates, quas nunc alterationes, & clarius aliquo modo ita vel ita se gerendi diuersitates & permutationes appellat.

¶ Nam rationale per se inest homini, & mortale & disciplinæ esse præceptibile.

Phrasis ista, per se, in præsentiarum idem protinus sonat, atq; per suam essentiā. Sed Aristoteles aliter vsurpauit quarto capite primi libri posterioris resolutionis. Quod non est præsentis instituti explicare. Plus enim adferret iuuentuti obscuritatis, quàm vtilitatis. Est autem aduertendum circa ista tria exempla: quod rationale trifariam vsurpatur in schola logicorū. Vel vt sua significatione designat animalia rationale.

vel vt

vel ut potestatem ratiocinandi ingenitam à natura. vel ut ratiocinandi dexteritatem, qua logicum, id est, rationale, nostrum artificem nominamus. Prima significatione, differentia est essentialis: altera, proprium quarto modo: postrema, strictè dictum est accidens. Mortale non video quo pacto sit essentialis differentia nisi ea, ut sequenti, utatur Porphyrius, ob vocabulorum penuriam vice differentiae essentialis. Nam ratio, quae memoret, in promptu est. differentia, ut inquit, Porphyrius hoc ipso in capite, generi addita perficit speciem. Sed his, verbis indicans animata sensibilis congregata ad substantiam animal perfecterunt, animata verò & insensibilis perfecterunt plantam. Essentialis igitur differentia perfectionem debet significare. Sed mortale meram designat imperfectionem si quidem perfectionem accipit potestas ab actione siue ab actu, ut actus ab obiecto obtinet. Potestati verò mortalis actio correspondens est, ut ait Aristoteles tertio ethicorum, terribilium omnium maxime terribile, mors. non igitur verosimile est quod mortale sit essentialis differentia. At verò susceptivum disciplinae bifariam possumus interpretari. Vel ut animam designat suapte natura destinata ad capefcendas disciplinas, quomodo essentialis est differentia. Vel ut meram dicit aptitudinem ad ediscendas disciplinas: & hoc modo non video cur magis differentia sit susceptivum disciplinae quam aptum ad navigandum. Quod in calce huius capitis Porphyrius negat esse differentiam, cum ad navigandum non minus, quam ad capefcendas disciplinas anima sit opus rationis compote.

¶ Illae verò quae per accidens.

Locus hic ita explicandus, differentiae, inquam, per se nunquam admittunt usum istorum adverbiorum magis et minus. & verò per accidens sunt differentiae etiam & si inseparabiles

biles sint, interdum tamen horum usum admittant. Quem locum minus aduertentes non nulli animum induxerunt, propria quartomodo non esse differentias inseparabiles per accidens. Quod falsum esse superius admonuimus.

¶ Differentia est, qua abundat species à genere. Species actu in sua essentia plures includit differentias constitutivas, quam genus. Est enim in essentia animalis positum quod sit corporeum, animatum, & sensitivum: sed in hominis essentia includitur necessario quod sit corporeus, animatus, sensitivus, & praeter haec adhuc quod sit rationalis. numero igitur differentiarum, quas actu contineant species superat. Ex adversum verò genus plures potestate differentias amplectitur, quam species. Nam homo ita est rationalis ut non possit esse irrationalis, animal verò tum rationale esse potest, tum irrationale.

¶ Differentia est, quae de pluribus & differentiibus specie, in eo quod quale quid praedicatur. Diffinitio haec à Porphyrio non tenet verum, nisi in differentiis, quae nominibus suis, quibus exprimantur, praeditae sunt. Quaeque iuxta sententiam Porphyrii, omnes ad unam usque duarum vel plurium specierum constitutivae sunt. Si verò in ea sententia verseris. ut simpliciter de uniuersis hoc dictum differentiis existimes, siue nominatis siue non, lege Porphyrium in communitatibus discrimen assignantem inter differentiam & speciem sub his verbis, differentia (inquit) in pluribus saepe speciebus considerabitur. Quod autem hac indiffinitione addidit quale quid idem esse quod quale substantiale capite de genere praemonuimus.

¶ Quid enim est homo nobis interrogatis. Obserua hic formam interrogandi et respondendi: ex qua elicias nos nonnumquam interrogare per hoc interrogativum quale e quid

quid, cum postulamus differentiam essentialē, sed prius nos percontari quid res sit, mox quale illud quid sit, ut facile videas hoc exemplo apud Porphyrium atque ideo rationale prædicatur in quale quid, quia per ipsum reddimus respōsum interrogati quale animal homo sit. Est autē, quale animal, quale quid si quidem animal est quid, gratia consulendi ruditati ita loquar, homines vero, quibus ita à natura comparatum est, ut quid dicant, & quomodo dicant, & quomodo exprimant, ne flocci quidem pendant, dum tantisper norint apud se, quid sentiant. in reliquis verò nihil minus quàm sensum observant: maximè scrupulosissimeq; venantes aliorum dicta, quæ vel minimum, saltem ad speciem cavillo subiecta sint. deridebūt scio istius vocabuli vim apud Porphyrium, nimis curioso, ut dicent, studio verbi, observatam. Sed mea parum interst, quod hoc nomine vacans veritatis studio, & iuventuti utilitati, sincerius & integrius reprehendar ab hominibus ut rationis & eruditionis, ita etiam omnis humanitatis & urbanitatis expertibus.

¶ Rebus enim in materia & forma constantibus.

Materies est, ex qua aliquid componitur. forma est, cuius aduentu res accipit esse, suamque consequitur perfectionem essentialē ut annuli materies, si sit argenteus, est argentum, si aureus aurum, ex quo nimirum confectus est annulus. Forma est ea figura circumrotunda, circum & polita, quæ ab artifice auro vel argento adhibita præbuit esse annuli. Iam genus, quia primum est instar materiei, quod accersitur ad constituendam speciem, & in quo species erat potestate, non actu, nimirum ob id materies analogicè nuncupatur, pariter & differentia forma. quippe cum postremo eius accessu species absolutum

lutum & perfectum esse consequatur. Iure igitur à Porphyrio dictum est, ex genere & differentia constitui speciem rei naturalis & artificialis proportionē.

¶ Et homo communis & specialis.

Obserua, quod vocabulum, communis & specialis, hoc in loco prima intentione sumatur. ne mireris, quod superius uniuersale docuerim nonnunquam accipi ea significatione ut sit prima intentio.

¶ Differentia est, qua differunt à se singula.

Singula, hic, singulas species interpretare. Sunt enim species infimæ logico præceptiuo indiuiduæ, ut iam à nobis demonstratum est.

¶ Rationales quoque sumus, & nos, & dii.

Deos Boëtius interpretatur, quos Græcè Porphyrius angelos nominat ut verbum græcum latinè quod possumus exprimamus. Esse autem Deum, siue planetam, siue angelum, animal rationale, plane absurdum, nemo est nisi sit expertus Christianismi qui hoc ignoret. Sed ambiges fortè an reuera nobis Christianis appellandi sint angeli rationales? Dico quidem rationale id appellandum quod suapte natura rationis ope à notioribus & apertioribus ad obscuriora percipienda manu ducitur. Quod quia minus conuenit angelo, rationale nomen eius intelligendi præclarissimæ dignitati minimè videtur adaptandum.

¶ Nec eius pars.

Differentiam quidem substantialem speciei partem esse oportet, non quidem integrantem, nec essentialē, nec minus uniuersalem in scholis dictam, sed partem nimirum logicè constituentem,

¶ Erunt igitur specificæ differentiæ quæcunque
e 2 alteram

alteram faciunt speciem.

Alteram, inquit, speciem: id est, diuersam speciem, nullam rationem habens illius (vt Boëtius interpretatur) alteritatis & alterati de quibus prius.

Q V A E S T I O.

¶ Docuit ne Porphyrius, quæ pertinent ad differentiam ita vt decet?

1. *Argu.* Nam in primis, pugnat in ipsum, quod fecerit diuisionem differentiae in communem, propriam, & magis propriam omnis autem propria & magis propria differentia sit communis.
2. *Argu.* Rursus, propriè differre (inquit) est vnum ab altero discrepare accidente in separabili: sed proprium non est accidens in separabile: quippe cum non sit accidens: igitur non facit propriè differre. Quod videtur falsum.
3. *Argu.* Socrates deinceps differt ab aliquo equo specie: quia Socratis species est homo: alterius verò species non est homo, sed equus: homo igitur differentia est, ob quam eius indiuiduum ab equi indiuiduo discriminatur. At homo nec communiter, nec propriè, nec magis propriè, videtur esse differentia. igitur illa diuisio minus est consentanea.
4. *Argu.* Monet etiam, propriè differe alterum ab altero dici, quando distantia specifica vnum ab altero differt: Atqui substantia & quantitas non solum abinuicem numero, et specie, verum etiam genere differunt, quæ tamen differentia specifica minimè discriminatur, si quidem genera suprema sunt: igitur istud est obnoxium cauillo.
5. *Argu.* Ad hæc, omnem differentiam (inquit) facere alteratum: Socrates differt à quouis colore, quod Socrates sit substantia, quouis color secus: substantia igitur, cuius causa differt Socrates à quouis

quouis colore differentia quidem est tamen non facit alteratū quandoquidem nullum habeat subiectum, cui adueniens faciat illud aliter se habere. à vero igitur aberrat ista doctrina.

Subiungit rursus differentijs aliud facientibus generum distributiones in species fieri et finitiões cōstitui: sed genus animal distribui potest et secerni in suas species per propria vt patet. ergo non solum per differentias aliud faciētes. Adde quod substantia genus cum sit supremum suam obtinet essentiam, et substantialem finitionem, hæc nimirum, substantia, inquit, est, quæ per se subsistit: tamen differentiam non habet, à qua tanquam species diffiniatur, & constituatur. hæc igitur doctrina minimè constat.

Idē oppugnat qd: hæc anima rationalis, materiæ adueniens differentia est faciens aliud: At verò nullam addita generi cōstituit speciem.

Inquit insuper, differentiam esse per se rationale, mortale, & susceptiuū disciplinæ, prædicari, ob idq; sine aduerbijs magis et minus. Atqui vnus homo magis est logicus quàm alter: ergo magis est rationalis altero: pariter vnus nostrum magis est mortalis, quàm Christus, si quidem Christus solum secundū humanitatem mortalis est. nos autem omnino & simpliciter sumus mortales. Nec absimiliter vnus homo multo magis aptus ad capefcendas disciplinas, quàm alter. Denique Deus hominem condere potest immortalem: non igitur mortale differentia hominis est essentialis.

Illud etiam occurrit, quod immortale, incorporeum, insensituum, inanimatum, priuationes sint. ergo nihil minus, quàm substantiales differentia.

Deinceps, differentia corporeum, conuenit homini per corpus. ergo non per se: & animatum eidem competit ratione vi-

uentis: Similiterque sensitiuum ratione animalis. Non igitur homini conueniunt per se. Reliquum est igitur ut per accidens homini sint tribuenda.

12. Arg. Diffinitionem assignat differentiae, quae praedicatur de multis differentibus specie in quale quid. Haec diffinitio non semper conuenit diffinito. Ergo non est digna nomine diffinitionis. Consequutio constat: antecedens ostenditur. ipsemet Porphyrius in communitatibus ostendens discrimen inter differentiam & speciem, inquit, differentiam saepe praedicari de multis speciebus. Subindicat igitur, quod non semper. Confirmatur candidum dicitur de niue, homine, equo, differentibus specie in quaestione qua quaerimus quale quid sit unumquodque. Sed non est differentia. Ergo diffinitio illa non recurrit cum diffinito. minor & consequutio liquent. Maior ostenditur eiusdem testimonio capite de genere decentis differentias & accidentia praedicari in quale quid.

13. Arg. Differentiam, docet Aristoteles, septimo Topicorum capite tertio dici in eo quod quid sit: falsum igitur est, quod hic ait Porphyrius, differentiam dici in quaestione, qua quaerimus quale sit.

14. Arg. Animal praeter haec totum est actu: ergo actu est in uniuersis suis partibus: eas igitur partes in se tanquam totum continet actu. Species igitur ac differentia actu continentur a genere: falsum est igitur, quod submonet, plures esse differentias actu in genere quam in specie.

15. Arg. Aptum natum nauigare, docet, non esse differentiam, sed proprium. Par est iudicium de apto ad capefcendam disciplinam: sed hoc coefferit hoc ipso in capite differentiam esse essentialem: igitur aptum nauigare differentia est essentialis.

16. Arg. Repellit argumenta ista Porphyrii singularis authoritatis totius scholae dialecticorum sententia corroborata.

Pro

Pro huius quaestioris dilutione ante omnia recolenda sunt ea, quae in scholijs admonuimus.

Porro illud etiam est adnotandum, prima illa descriptio, qua discernit differentiam magis propriam a communi & propria, non sit quidem diuisio, sed tanquam distinctio significationum ambiguitatis, dico, equiuocationis huius uocabuli differentia.

Est autem animaduertendum, non appellari propriissime differentias, ob id quod faciant maxime differre, quandoquidem omnes essentiales ex aequo sunt nuncupatae magis proprie differentiae, alterae tamen alteris maiori distantia faciunt differre. Quo enim superiores sunt, eo magis res adinuicem faciunt discriminari.

Nec illud nos fugiat, apte & ad stylum dicendi accommodate differentiam non appellandam quamuis rem, qua unum ab altero differt. Sed statutis & praefixis animo rerum generibus, & speciebus & indiuiduis, quae decem illis classibus contineantur quiduis praeter ea sit, quo quidem adinuicem discrepare percipiuntur differentiam solemus appellare, itaque hoc sensu Porphyrii doctrina excipienda est.

Haec autem phrasis (per se) duplicem habet significationem velut ut aduerset ei, quod, per accidens dicitur: vel ut conuenit ei, quod effertur, per aliud. Prima quidem significatione per se idem sonat quod per suam essentiam quo pacto genera, species, ac differentiae, omnes, & sola per se hoc est, essentialiter, de suis subiectis dici habent. Contra uero propria & accidentia per accidens de suis subiectis praedicantur. Altera uero significatione per se dicitur conuenire, quod sibi ratione sui conuenit, non autem alterius siue superioris, siue inferioris causa. Quo intellectu dicimus, homini per accidens, haec est, per aliud, siue ratione alterius, nempe ratione animalis competere quod sit sensitiuus.

e 4 Simi

Similiter per accidens, id est per aliud, nempe, per viuens, conuenire, quod sit animatum. Ceterum quod sit risibilis, et aptus ad administrationem rei publicæ, non per accidens, hoc est, nõ per aliud, sed per se, id est, ratione sui ipsius ei quadrare dicimus. Est autem vtraque dicendi formula frequens apud Aristotelem: prima verò significatione vtitur hic Porphyrius. Altera ex professo declaraturus est Aristoteles quarto capite post.

6. Nota.

Quando verò inquit Porphyrius, differentiam prædicari de multis specie differētibus, in quale quid, interpretari debemus de his q̄, nomina, quibus efferuntur, sortita sunt. illæ verò oēs iuxta eius sententiam de multis specie differentibus prædicantur: & si ratio malè (in quo falsus fuit Porphyrius) reuera secus habeat: vocabulum autem, quale quid, non est, quod exponatur idem significare, atque quale substantiale. Nec etiã est quod hic fusius explicemus, quod Aristoteles secundo capite septimi Topicorum docuit, sola, inquam, genera et differentias prædicari in eo, quod quid est. Sed summam, vt præsens postulat institutum, intelligendum est, Aristotelem illic ostendere finitionũ partes esse solas genus & differentiam. Atque ita dixit, in eo quod quid est, solum genus et differentiam prædicari, per quid est, intelligens id, quod exprimitur per finitionem essentialem, dico rei quiditatem, naturam, & essentialitatem. itaque vt vno verbo rem ipsam expediam, eo in loco, in eo quod quid est prædicari, est in rei essentia, si mauius essentialiter dicit.

7. Nota.

Totum cum sit animal, & species, ac differentia sint quasi eius partes, totum autem & partes simul natura sunt, necessario fit, vt animal quatenus est actu totum, actu, simul, sub ambitu significationis, vniuersas cõplectatur partes. Sed animal, quatenus animal consideratum, non autem quatenus totum, prius

prius est natura suis speciebus ac differentijs: adeo vt in sua natura nullam earum actu contineat, vt in eius finitione facile possumus intueri.

Reliquum est, vt ad depellenda importuna argumentorum tela gradum faciamus.

Dico, primam illam non esse tam rei diuisionem, quam vocabuli distinctionem. perinde ac si dixisset, vocabulũ hoc differentia, interdum latissimè patet, interdum verò sumitur arctius, interdum etiam arctissimè. Quo fit, vt citra incommodũ eiusdem rei, cui adaptatur vocabulũ differentia, sumptum strictius, eidem possit latissimè sumptum accommodari.

Proprium accidens est inseparabile si latius capiatur accidens. Qua significatione complectitur nouem rerum genera: quaque quinque prædicabiliũ duo postrema continet. Si verò nomen accidens strictius dicatur, vt à Porphyrio capite de accidente considerabitur, proprium non est accidens inseparabile. hic, verò latius patet. alioquin resibile non esset differentia propria, nec magis propria. atque ita minus propria esset differentia, quam candor sit in niue. Quod esset ridiculum.

Homo, quo Socrates differt ab aliquo equo, communiter est differentia. Sed aptè loquendo non debemus in aliqua categoria differentias appellare res eas, quæ recta linea ordinantur. Si quidem hoc nomen differentia nunquam fuit à latinis inuentum, nisi ad significanda ipsa discrimina rerum: nõ autem ad eas ipsa res, quarum sunt discrimina designandas. Vis tamen vocabuli nos compellit ad appellandum hominem, & equum, differentias. Quarum causa, hic homo, et equus, specie differunt quo circa consequutio ista est inconstans, homo & equus faciunt hunc hominem, & hunc equum, essentialiter differre. Sunt igitur essentialia differentia. si quidem, vt liquet hic an-

e s tecedens

secedens est verum consequente falso. Nec minus colligendum est, duas dari differentias posse: quarum vna magis facit differre, quam altera. quæ tamē est minus propria differentia. Exēpli gratia: homo magis facit distare Socratē ab hoc equo, quā erecta statura. Sed homo communiter est differentia, nō propriè nec magis propriè. At verò erecta statura differentia est hominis propria.

Ad. 4. Concedo, substantiam & quantitatem adinuicem essentialiter differre. Deinde concedo etiam nulla specifica differentia distare abinuicem. quia nimirum seipsis discriminantur. Nec enim logicè (quod aliqui dicunt metaphysicè) substantia componitur ex potentia & actu, sed tanquam genus supremum, est prima potentia se ipsa simplicissima (quantum ad logicam constitutionem) discrepans à quantitate: non autem actu obtinens differentiam essentialem, cuius velut formæ adminiculo ab altero genere discriminetur. Atque ita confirmatur quod proxima solutione docuimus adinuicem essentialiter differre sine essentiali id est specificæ differentie ministerio.

Ad. 5. Dico, non esse vsu receptum, quod substantiam appellemus differentiam. Quia (vt semel dixi) vocabulum istud differentia adinuicem est ad discernenda ea, quæ sunt sub aliquo generali. Substantia verò quippiam generalissimum est. quo fit vt aptè loquendo non sit appellanda differentia. Quantum autem attinet ad vim vocabuli & ad eius Porphyrianam explanationem conuincas me, ad appellandum substantiam communiter differentiam. Sed id faciam ineptius: non inquam, sequutus vocabuli vsu et institutum, ad quod iam pridem destinatum est.

Ad. 6. Animal, concedo, quod in suas species secernatur per accidens adminiculis proprijs. Sed per solas differentias specificas per se

per se subdiuiditur in species.

Definitio differentie, vt reliquorum predicabiliū, ad scholæ contentionem subarmanda est et munienda, ita vt subintel ligamus generis vice predicabile. Iā hæc anima rationalis predicabile non est, minus igitur est essentialis differentia.

Ad. 8. Si rationale, sonet animam rationalem, nego sanè, quod vnus altero sit magis rationalis. Si verò designet rationis dexteritatem: tunc accidens est receptiq; magis & minus. Non autem est essentialis differentia. Quod verò subnectis de mortali susceptiuo disciplina: dico propter penuriam vocabulorū vsur patas hæc, tanquam essentialis differentias.

Ad. 9. Similiter respondeo: propter inopiam vocabulorū Porphyrium esse boni consulendum, qd' vtatur his priuatiuis differentijs loco verarum.

Ad. 10. Cum sic oppugnas: corporeum, sensitiuum, per accidens homini conueniunt, distingo planè vel intelligis quod per accidens homini conueniant, id est, per aliud & ratione alterius, cui primum conueniāt homini tribuātur, id quod cōcedo. Vel significas homini per accidens illa cōuenire, hoc est per aliquid quod ei extrinsecus accedit. Atque ita nego: quin imò per se. i. per suam & naturam et essentiam obtinet homo quod sit corporeus animatus & sensitiuus: eaque omnia, quæ sui finitione continentur.

Ad. 11. Definitionem hanc, animum induco, solūm apud Porphyrium ad differentias nominibus præditas esse referendam.

Ad. 12. Concedo, differentiam predicari in eo quod quid est, eo sensu, quo illic intellexit Aristoteles vbi quicquid in rei essentia et quidditate per diffinitionem explicitam de re aliqua dicitur in eo quod quid est predicatur. At verò nego, differentiam ita in quid de altero dici, vt per ipsam satisfaciamus quæstioni factæ

Etæ per quid. Quo sensu in presenti utimur loco.

Ad. 13. Animal, quatenus totum, simile est natura cum suis partibus, nimirum relatum earum est: quo fit quatenus totum actu contineat vniuersas partes. At verò quatenus animal, prius est natura suis ipsius partibus, ut potè homine, et equo, & similibus. quo circa quatenus animal non actu continet in sua natura & essentia, sed potestate harum quamuis.

Ad. 14. Natum aptum ad nauigandum & ad capefcendas disciplinas, si animam significet aptam ad vtrumuis horum: differentia est essentialis. Si verò formali significatione ingenitam solum designet aptitudinem: proprium est, non autem differentia.

SCHOLIAIN

CAPVT QVINTVM.

¶ Proprium verò quadrifariam diuidunt.

Aristoteles primo Topicorum & quinto tres facit significationes huius vocabuli proprium. Nempe, proprium aliquando, proprium ad aliquid, & proprium simpliciter. Porphyrius, ut videmus, quatuor facit. Itaq; simpliciter proprium apud Aristotelem, & apud Porphyrium proprium, quarto modo idè sibi volunt. Ceterum proprium aliquando Aristoteli & Porphyrio proprium tertio modo idem sonat. Jam proprium primo & secundo modo traditum à Porphyrio continetur ab Aristotele, sub eo quod appellat proprium ad aliquid. Tractat verò post genus, speciem, ac differentiam, quæ tria pertinent ad re; essentia

essentiam, de proprio, priusquàm de accidente, quia proprium, & si sit extra essentiam rei profluit tamen, atque emanat ab eisdem fontibus, quibus res nascitur suam essentiam. itaque ingenita illa ad videndum potestas ab anima rationali et corpore ita proficiscitur, ut corpus cause materiei, anima cause efficientis formæ ac finis rationem gerat.

¶ Quod soli alicui speciei accidit.

Duo verba sunt hic obseruanda primum quidè dictio (speciei) deinde verò dictio (accidit). Quantum ad primum attinet ad uertendum est, non solum speciei proprium attribui, verum etiã supremo generi, quod minime species est. Nam Aristoteles in categorijs docturus est maxime proprium quantitatis esse, quod eius causa dicitur aliquid æquale vel inæquale & proprium qualitatis: quod eius ratione dicatur aliquid simile vel dissimile. Sed Porphyrius tritum usum dicendi sequutus, quo semper aut magna parte tribuamus proprium speciei, ut secernatur ab alijs speciebus, sub eadem generis communione contentis. illud verò quod vniuersim conuenit supremo generi magis mereatur nomen generalis, communis, atque promiscui, quam peculiaris et proprii, cõsulto nos monet, ut proprium (subintelligamus maxime) speciei collatum esse proprium. Nam si secus interdum eueniat, rarius tamen contingit. Doctrina verò, et sciẽtia omnis est eorum, quæ semper, vel, ut plurimum, vera sunt. Ut Aristoteles docet primo Posteriorum. Quod verò pertinet ad verbum, (accidit) attentè perpendendum est. Nã istud verbum in quatuor proprii significationibus repetendam excludit planè differentias essentielles ac finitiones. quæ quidem & si omni, soli, & semper, conueniãt, non tamen accidunt. Discluse sunt igitur à quarta significatione beneficio huius dictionis (accidit.) Quæ quidem latius patet, quàm capite proxime sequenti ubi ad solum

solum accidens strictè dictum erit coarctanda.

¶ *Quemadmodum hominem esse bipedem.*

Bipedem esse, hic Porphyrius inquit, accidere homini. Sed Aristoteles tertio capite prædicamentorum, & quarto per herminias, differentiam facit essentialem, & plurimis etiam in locis quæ in præsentia non occurrunt. Est igitur tibi alterum horum asserendum, vel quod Aristoteles id faciat laborans penuria vocabulorum. Vel quod bipes apud Aristotelem sumatur quatenus designat corpus (alteram inquam partem animalis essentialè) suapte natura destinatum siue natum ad habēdos duos pedes. Porro si quis hominum sit expes, vel fortè fortuna monstrum aliquod enascatur, quod sit homo & multipes: id sanè præter naturam euenit. Porphyrius autem hic inquit, omnem hominem esse suapte natura bipedem.

¶ *Et quod soli, & omni, & aliquando.*

Proprium tertio modo ita debemus exprimere, quod omni, & soli, accidit & aliquando: id est, pro aliqua ætate definita et determinata nã alioqui aptum ad nauigandum omni homini accidit, et soli, et aliquando, si tu fueris interpretatus aliquando, id est, (ut vulgo dici solet) non pro omni tempore. Si quidem potestas nauigandi homini accidit, non pro infantia, quæ nouem non potest administrare, sed indefinitè pro alijs ætatibus. tollitur igitur scrupulus hic adhibita à nobis iam dudum interpretatione.

¶ *Canescere in senectute.*

Canescere, simpliciter non est proprium tertio modo, sed cum hoc addito, in senectute.

¶ *Et quod soli, omni, & semper.*

Finitio hæc ita tibi est exponenda: proprium, inquam, est quod accidit speciei vniuersim: id est omni individuo contento sub specie

specie solis individuus eiusdem speciei, & semper non quidem, (ut aduerbium præse fert) in omni tempore, (tunc enim nihilo distaret à proprio tertio modo) sed pro omni tempore, id quod vulgus præceptorum seculi antecedentis, conatu exprimendæ veritatis dicere solebat, semper, id est pro semper.

¶ *Quoniam conuertuntur.*

Quæ hic conuerti dicuntur adinuicem, apud Ciceronem reciproca & retro commeantia nominantur hoc est, quæ ita se inuicem gerunt, ut ab utroque ad alterum subsistendi consequutio sit necessaria. Appello autem subsistendi consequutionem, qua colligo ex eo quod vnus subsistit in rerum natura, alterum etiam subsistere, exemplum in textu à Porphyrio proponitur. Si equus inquit, est, hinnibile est, & ex aduersum. Si hinnibile est, equus est.

Q V A E S T I O.

¶ *Differit ne Porphyrius de proprio verisimiliter.*

Nam secus esse, illud in primis videtur ostendere quod proprium dicat quadripartito diuidi: Aristoteles verò primo capite quinti Topicorum trifariam vsu venire docuerit. 1. Argu.

Insuper: proprium quouis quatuor modorum, inquit, esse quod accidit. ergo quouis quatuor modorum dictum proprium est accidens, loco à coniugatis. Quatuor igitur, non autem quinque, sunt vniuersalia, nempe genus, differentia, species & accidens. Quippe cum proprium contineatur sub accidente. 2. Argu.

Insuper, aliquid est proprium quantitatis vel qualitatis, quæ genera suprema sunt: ergo non omne proprium alicui speciei accidit. Quod Porphyrius ait. 3. Argu.

Rationale, omni homini, soli homini, et semper conuenit homini: tamen non est proprium hominis: ergo alicui conuenit definitio 4. Argu.

definitio

definitio, cui non definitum.

5. Arg. Insuper: bipedem esse differentia est essentialis, ut autor est Aristoteles capite tertio prædicamentorum & quarto capite perihermynias: ergo non accidit homini, quod inquit Porphyri.
6. Argu. Rursus: canescere, vel actum designat, vel potestatem. Si primum: falsum est quod omni homini congruat. Si vero alterum, dico potestatem sonet. falsum est quod non semper homini conueniat. Quandoquidem in senectute canescendi facultas homini semper perpetuoque quadrat.
7. Argu. Aptum ad nauigandum, proprium appellatur à Porphyrio capite de differentia: pariterque aptum ad capefcendas disciplinas, & aptum ad administrationem reipublicæ, propria in scholis passim esse dicuntur: sed horum nullum semper, id est, pro omni tempore accidit: ergo Porphyrius finitionem hanc reliquit obnoxiam cauillo.
8. Argu. Rursum: Proprium, quatenus proprium, de vna sola specie dicitur, cuius est proprium: non igitur quatenus proprium, videtur esse prædicabile: cum in prædicabilis ratione positum sit ut suapte natura valeat prædicari de multis.
9. Argu. Omni corpori, soli, & semper, accidit trina dimensio: atqui hæc non est proprium quarto modo corporis, quandoquidem non profluit à principijs essentialibus corporis: ergo finitio de aliquo dicitur, de quo minimè definitum.
10. Arg. Adde: omni accidenti, soli, & semper accidit esse in altero, tanquam in subiecto: sed non est proprium accidentis, quando non profluit à principijs essentialibus, quæ in accidente nulla sunt: igitur illa finitio minus videtur consentanea. Confirmatur si quidem omni prædicabili, soli, & semper conuenit dici de multis: & in diuiduo dici de vno solo. Tamen nec prædicabile, nec in diuiduum, species sunt. ut igitur aliquid sit proprium falsò

falso dixit Porphyrius oportere quod accidat speciei.

Ad hæc: proprium nobis est notius essentiali differentia: si quidem illa à nostris sensibus remotius abstrusa est, quibus proprium est familiarius & opportunius: atqui doctrinæ ordo proficiscitur à notioribus nobis igitur ordine doctrinæ proprium differentia fuerat anteponendum.

His omnibus argumentis aduersatur Porphyrius autoritas, et communis scholæ sententia.

Pro præscriptorum argumentorum dilutione recensenda sunt quæ in scholijs huius capituli admonuimus. Cū verò vix aliquid amplius sit ad argumentorum dilutionem hoc loco mandandum: reliquum est, ut singulis argumentis dissoluendis operam impendamus.

Responsum est in scholijs interpretatione prima.

Concedo, proprium accidens esse latius non strictius.

Dico nomen, proprium, magna parte propriissimo vocabuli vsu tribuendum speciei. Quòd verò interdum conueniat supremo generi non impedire quo minus doctrina Porphyrii vera sit. Si quidem doctrina omnis, præsertim quæ rudioribus traditur, & si non perpetuo vera, saltem sufficit quòd vera magna parte sit.

Rationale, dictione, accidit, à proprii definitione excluditur.

Si bipedem esse, nihil aliud sonet, præter aptitudinem ad habendos duos pedes: sanè (ut hic inquit Porphyrius) homini accidit suapte natura. Si verò bipedem esse designet alteram essentiali partem, dico corpus suapte natura destinatum ad habendos duos pedes: tunc non accidit homini, sed essentialis est differentia. Ego verò persuasus sum bipedem esse reuera, ut nomen sonat, non esse differentiam essentialem, sed vsu Aristotelem

f eo esse

eo esse sub persona essentialis differentie, propter penuriam nimirum vocabulorum.

ad. 6. arg. Fateor quod canescere non actum nunc ostendat, sed potestatem. præter id omni, & soli, non modo, verum etiam semper homini congruere, concedo, sed non pro omni ætate. Quin potius pro vna definita ætate, id est, pro senectâ.

ad. 7. arg. Dico, hæc propria esse quidem quarto modo, consentiréque suo subiecto semper, id est, ut in scholijs monuimus, pro omni ætate, vel pro magna ætatum parte.

ad. 8. arg. Affero, proprium, quatenus proprium, non solum de specie, cuius est proprium, sed etiam de eius indiuiduis prædicari. Nã hinnibile, quatenus proprium, de omni equo prædicatur. Etenim ipsa ratione, qua proprium est equi, semper de solo, & omni equo prædicatur. id, quod Porphyrius capite de genere ita scriptum nobis reliquit. proprium, inquit, de vna sola specie prædicatur, cuius est proprium, & eiusdem indiuiduis.

ad. 9. arg. Hoc argumentum facescit mihi negotium. Nec enim video quo pacto quantitas illa, trina, inquam dimensio possit ab ea substantia, quæ alioqui corporea est, reuera facultate diuina separari (quod reuera potest) simulq; quod profluat à principijs eius essentialibus. Lubens itaque cederem hac in re ingenio & iudicio grauiori, ne nostro pede metiri omnia præsumamus. Et enim ita nobis comparatum est natura, ut malimus ignaui videri, quam impudenter imponere iuuentuti. Præstatque nobis dicere vera, quam audacius alijs tradere falsa.

ad. 10. ar. Concessa maiore, puta quod omni, soli, & semper conueniat accidenti in subiecto non esse. Sed quod subiungis in accidente nullam esse essentiam, distinguo vel simpliciter, quod plane concedo: vel suo modo, quod falsum est. Nam & si simpliciter

citer color essentia non sit, est tamen essentia candoris. Atque suo modo, suo quoque in genere vnumquodque accidens suam naturam & essentiam nactum est.

Proprium prima intentione consideratum sanè doctrinæ ordine prius est, quia nobis notius. Hic verò consideratur sub ratione secundæ intentionis, qua ratione postponendum fuit ordine doctrinæ reliquis antecedentibus.

Hic de industria præmittimus questionem alteram tractari solitam hoc in loco, An, inquam, proprium (ut vulgo dicitur) realiter distinguatur à subiecto, tãquam difficiliore, quam ut conueniat introductionis instituto. Neque enim video quo pacto ex media schola theologorũ quæstio physica traducatur ad præsentem introductionem, neq; intelligo qua methodo possit ad rudẽ adhuc et crassum iuuentutis captũ attemperari. Nisi fortè faciat id aliquis victus iniuria sui seculi, ut fecit frater Dominicus Sotus, vir apud nos clarissimus, qui quidem, ut indulgeret sui temporis multorum ineptæ persuasioni, secus, quam optaret, in multis huiusmodi scripsit ne tantam barbariem propria sententia solus repente in peripateticam & methodicam doctrinam transmutare velle videretur. Qui hoc nomine non solum boni consulendus est, verum etiam multis encomijs extollendus, quod primus fuerit in Hispania qui tantam noeniarum ac tenebrarum infelicitatẽ sit feliciter interpretari conatus.

f. 2 Scholia

SCHOLIAIN

CAPVT SEXTVM.

¶ Accidens.

ACCIDENS, quasi accedens et extrinsecus adueniēs appellat̄. Sumit aut̄ vocabulū hoc interdū latiūs, interdū strictiūs, vt superi⁹ monuimus. Nūc verò stricti⁹ definitur, vt (inquām) distinguitur à proprio. Nam latiūs dictum, cum, nouē complectitur accidētium categorias, tum etiam vniuersa propria sub se cōtinet. postposuit autem accidēs reliquis quatuor vocibus ordine doctrinæ, atque naturæ sub ratione secundæ intentionis. Etenim accidens primæ intentione consideratum nobis notius est: ac proinde ordine doctrinæ reliquis est anteponendum.

¶ Quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

Hoc ita debemus interpretari, quòd, inquām, accidens strictè dictum, (quomodo quintum vocatur prædicabile) sit id quod adest, idest inheret interdum, & abest, idest, interdum ablatum est, & aboletum est, præter interitum eius, in quo erat subiecti,

¶ Separabile enim accidens est dormire.

Dormire, magna parte separari potest à subiecto: Tamen in lethargo iam confirmato minimè potest separari.

¶ Nigrum verò esse, inseparabiliter coruo, & Aethiopi accidit.

Coruo

Coruo quidem, quod ad plumass attinet, atrorem adherere, nobis in Asia, Africa, & Euròpa, quantum lectione historie & cosmographiæ ab antiquis accepimus, compertum est. sed Hispani nostri tanquam rem exploratam docent in India nuper inuenta coruos esse suapte natura candidos. Aethiopsis uerò nomine non hominem in Aethiopia natum subintelligere debemus, sed hominem, ob illius regionis iniuriam, & solis feruentissimum æstum, aspectu qui sit adusto, & concremato.

¶ Potest autem subintelligi & coruus albus Aethiops nitens candore.

Perinde est, atque si diceret, me concipere posse extra naturā & essentiam corui adeo extraneum et aduentitium esse atrorem, vt etiam & si coruus atroris loco candorem subiret, nihilominus esset coruus. Nec dispar iudicium faciendum est de homine illo, qui appellatur Aethiops. Illud tamen est aduertendū, quòd ab Aethiope sub ea ipsa ratione, qua nominatur Aethiops, nō magis intellectu sequestrari queat atror, quàm à candido candor possit separari. Quandoquidem si nominis vim spectemus, non minus est atror in essentia Aethiopsis, qua Aethiops est, quàm in essentia candidi, quatenus candidum nominatur, sit positum habere candorem. Potest igitur ab eo qui dē homine, qui nominatur Aethiops intellectu separari atror non autem ab Aethiope, quatenus Aethiops est. Ex his colligitur illi homini, qui Aethiops nūcupatur, atrorem accidēs esse quòd intendit explicare Porphyrius, at tamen Aethiopi, quatenus Aethiops est, non accidere. Est etiam hoc loco ad notandum, quòd omne accidēs huiusmodi intellectu separari potest à subiecto: atque ita sine subiecti iactura potest intellectu semoueri sed hoc interest inter accidens separabile, ac inseparabile:

f 3 quòd

quòd in separabile reuera nequeant seiungi à suo subiecto: separabile verò & intellectu, & reuera valeat separari. Si verò roges quid nam sit vnum ab altera intellectu separari: respondeo sub his verbis: est, inquam, eius naturam perfectè capi, degustariq; neglecto altero. Possum enim corui naturam vndeque animo complecti nullam atrocis rationem habens nò modo, verum etiam atrocis vim, & essentiam vndequeq; per spicere, nulla corui protinus habita memoria.

¶ Quod contingit eidem inesse, vel non inesse. Huius descriptionis intellectus hic esse debet: accidens, inquam, est vniuersale siue predicabile, quod aptum est suapte natura subiecto inesse & à subiecto abolere. Vbi (contingit) idem est quod alio nomine possibile dicitur. Itaque si (contingit) hoc in loco secus interpreteris cauillo locus fiet obnoxius. Est enim calor accidens ignis, tamen ignem altera significatione non contingit, sed necessum est esse calidum, vt solem impossibile est non esse splendidum, cœlumque non esse figura præditum spherica.

¶ Semper autem est in subiecto subsistens. Accidens extra subiectum, id est extra substantiam subsistere naturaliter non potest. Nam eius subsistere est in subiecto vt pote in substantia cōstare. Sed supra naturali facultate fit vt in Eucharistiæ sacramento quòd sit accidens sine subiecto, Quantitas enim tunc subsistit ad fidei meritum augendum sine vllò subiecto. Sensus autem horum verborum, vt vindicetur à cauillo, non est istiusmodi, quòd omne accidens semper subsistat in suo subiecto, si quidem dormire, aliquando subsistit in suo subiecto, aliquando verò nò. Itaque deducerentur duæ contradictoriæ simul veræ, putà omne accidens semper est in subiecto subsistens, aliquod accidens non semper est in subiecto

Etò subsistens. Sed sensus verborum Porphyrij ita est exprimendus, vt accidens suapte natura semper id sibi vindicet, vt si subsistat, in suo subiecto subsistat. Qui sensus remanet incolumis alioqui cauillo subiectus. nec huic sententiæ repugnat Aristoteles i secundo capite libri categoriarum, vbi ait adhunc modum, esse in subiecto est esse in altero, nò vt partem, et nò posse esse sine eo in quo est. nam Aristoteles illic negat, accidens ita esse posse in verum natura, vt reuera subsistat, et non subsistat in solito subiecto. Nec emper se cōstare potest, nec migrare de subiecto i subiectum valet. Potius igitur Aristoteles sententiam hanc Porphyrij corroborat, tantum abest vt eam euertat. Esse autem de descriptiones basce accidentis dico, accidens est quod adest et abest præter subiecti interitum quòd contingit inesse & nò esse. denique quod nec est genus, nec differentia, nec species, dilucidum est: nã definitio, quæ essentialis est: nec admittit in se disiunctionem oppositorum nec per aliorum abnegationem potest assignari, vt, sexto Topicorum Aristoteles exprofesso docet.

QVÆSTIO.

¶ Rectè ne Porphyrius quid accidens esset nobis expressit?

Nam negotium eis accessunt maximè quæ sequuntur argumenta. principio quidem quòd accidens sit nobis notius quam reliqua, de quibus prius dixerat. Fuerat igitur accidens doctrinæ ordine reliquis anteponendum. 1. Argu.

Corruptio est accidens, sed non potest adesse & abesse subiecto superstitite, conuenit igitur alicui finitum, cui non quadrat assignata finitio. 2. Argu.

Proprium etiam adest & abest, intellectu, præter interitum subiecti: sed non est accidens strictè dictum, vt hic definitur: 3. Argu.

f 4 ergo

ergo dissentit definitum cui definitio consentit. minor & consequutio liquidè constant. Maior sic ostenditur. subiectum inquam intellectu seiungitur à proprio: vicissim igitur propriū intellectu seiungitur à subiecto. consequutionem hanc firmo si quidem impossibile est duarum rerum vnā ab altera seiungi, quin altera simul ab ea seiungitur.

1. Argu. Nihil est quod simul adsit, & absit, eidem collatum: ergo nihil est accidens. Consequentiam ostendo loco à definitione.

5. Argu. Abest, hoc in loco idem sonat, atque non inest: sed accidens non inesse idem est atque protinus non esse: sed accidens non esse, non potest esse in causa, vt sit accidens: ergo definitio & ratio, propter quam aliquid est accidens, non est hæc, nimirū quia adest & abest præter interitum subiecti.

6. Argu. Dormire aliquando symptoma est febris continuæ quod euenit (vt aiunt medici) cum somno insuperabili: tunc igitur accidens est inseparabile.

7. Argu. Inquit, intellectu posse me comprehendere Aethiopem album: vel igitur intellectu vero, vel falso. non falso: nam pariter hominem irrationalem intellectu falso possem intelligere. Non vero: nam si vero intellectu possem Aethiopem percipere candidum, ex eo eueniret, vt ita reuera contingeret, atque vero concepissem intellectu. Quò fit, vt atror ab Aethiope non solum intellectu, verum etiam reuera separari posset.

8. Argu. Accidit, quòd non magis ad intrinsecam rationem candidi pertineat candor, quam ad intrinsecam rationem Aethiopi pertineat atror. Vt enim candidum aliquid appellatur à calore, ita dicitur αἰθιωπῶνς Græcè, Latine à spectu adustus, propter ardorem: Sed intellectu candor à candido separari nō potest: nec igitur atror ab Aethiope, qua Aethiops est, poterit sequestrari.

Si ist

Si ista diffinitio esset bona, sequeretur hoc nomen accidens vniuocè de quantitate, relatione, actione, passione predicari, quod videtur ipsimet Porphyrio contrauenire, qui prius monuit Aristotelis testimonio, super hæc genera suprema nullū superius præesse genus.

Inquit, accidens esse, quod neque est genus, nec differentia, nec species, nec proprium: ergo si quippiam est aliquid horum id planè non est accidens: atqui virtus, & color genera sunt: virtus igitur & color non sunt accidentia, quod est absurdū.

Hæc musica potest adesse & abesse sine iactura subiecti: Sed hæc musica non est accidens, quando quidem non est prædicabile: alicui cōgruit igitur definitio, à quo dissidet definitū.

Sessio, huiusmodi accidens est, vt nunc insit, nunc absit suo subiecto: nō igitur semper subsistit in subiecto: falsum est ergo, quod Porphyrius ait, accidens esse semper in subiecto subsistens.

Aristoteles secundo capite antepredicamentorū ait de accidente verba faciens, illud esse in subiecto, quod est in altero: non vt pars, & non potest esse sine eo, in quo est: tunc argumentum sic ego connecto: accidens inquam non potest esse sine eo in quo est, omne igitur accidens est inseparabile à suo subiecto: non igitur vllum est accidens à subiecto suo separabile.

Anima rationalis adest & abest, corpori præter corporis, dico materiei, iacturam, vt experientia constat. Sed anima nō est accidens corporis: igitur alicui conuenit definitio, cui nihil minus conuenit quàm definitum. Idem firmatur exemplo materiei, dum quidem adest & abest animæ rationali sine ipsius ruina: materies verò non est accidens: quadrat igitur alicui definitio, cui minimè definitum.

Aqua rosacea amphora quidem adest, & abest præter interitum

f 5 teritum

teritum amphora: non tamen eius est accidēs igitur de aliquo definitio dicitur, de quo non dicitur, definitum.

16. Arg. Vestis, & arma, nunc ad sunt, nunc absunt homini, cui orando, vel muniendo, adhibentur: sed hominis accidentia nō sunt: ergo definitio videtur inepta.

17. Arg. Homini homo interdum adest, interdum abest, præter alterius interitum: tamen hominis homo non est accidens: præscripta igitur definitio definito minus est adæquata.

18. Arg. Simitas accidens est nasi, quandoquidem eius nec genus, nec differentia, nec species, nec proprium est: At non potest ad esse nec abesse naso, ne quidem intellectu præter interitum nasi, si quidem eius finitio describi non potest, dempto naso: definitum igitur alicui conuenit, cui nequit accommodari definitio.

19. Arg. Candor adest et abest, superficie sine superficie (quæ quantitas est) interitu: Sed eius accidens non est, si quidem accidentis non est accidens: igitur ineptius accidentis definitio à Porphyrio per scripta est.

20. Arg. Primo substantia, ut Socrates, interdum est in secunda substantia, nempe in homine quod Aristotelis initio prædicamenti substantiæ nos docuit. Interdum vero non est in eo, nimirum cum interijt: sed prima substantia secunda substantiæ non est accidens: definitio igitur cum definito non recurrit.

21. Arg. Ens vulgo dictum tanquam vniuocum & in complexum, dico, voce & significatione simplex, de virtute vero & affirmatiue dicitur, sed non tanquam genus, differentia, species, vel proprium: ergo tanquam accidens, consequentia est necessaria, maior ostenditur. Nam ens, cum voce, tum etiam significatione, si quidem ad virtutem compareretur simplex est: nihil igitur obstat quò minus tanquam voce & significatione simplex vere de

re de virtute assertorieq; pronuntietur: minor est evidens, consequensq; veritati non esse consonum satis est clarum, siquidem non minus est esse, si maius ens in essentia virtutis, quam ipsa virtus extra substantiæ sit essentiam.

Nihil potest intelligi perfecte, nisi per suam definitionem: sed accidentis definitio per subiectum assignatur: ergo nullum accidens intelligi potest sine subiecto. At consequens hoc est absurdum, cum Porphyrius doceat, omne accidens separari à subiecto: antecedens igitur etiam est absolum. Expugnantur præscripta iam dudum argumenta præclara Porphyrii, nec non totius scholæ autoritate.

Pro dilutione igitur istorum argumentorum imprimis obseruanda sunt accuratius ea, quæ in scholijs huiusce capituli de industria præmonuimus. Ut in quibus insita esset tota vis horum & similibus argumentorum, & ea diluendi dexteritas.

Accidens dupliciter potest cum suo subiecto conferri vel sigillatim vnumquodq; cum sui ipsius subiecto, vel vniuersim, hoc est, accidens in vniuersum acceptum, atque cum subiecto generaliter collatum. Porro sigillatim accidens notius est nobis magna parte suo ipsius subiecto. Dixi (magna parte) nam Socrates nobis notior est, quam virtus, cuius est subiectum. Vniuersim vero accidens cum subiecto collatum minus est notum nobis, quam subiectum. Si quidem in vniuersum accidēs definitur per subiectum, tum à Porphyrio, tum ab Aristotele.

Mors, corruptum, vita defunctū, & similia, quæ dicuntur alicuius rei priuationem, vel ablationem, obnoxia cauillo sunt. Nam videtur implicitam in se continere rationem, ut nunquam possint adesse subiecto, cum accidentia sint. Itaque doctrina Porphyrii, (ut cuiusuis probati authoris) æquo animo accipienda est, & ad istiusmodi cauillos dicemus, accidens esse, quod adest

22. Arg.

1. Nota.

2. Nota.

3. Nota.

adeſt & abeſt, præter ſubiecti corruptionem, niſi fortè tale ſit accidēs, quod in ſua ipſius ſignificatione implicitā habeat ſubiecti corruptionem: vt corruptio, combuſtio, & ſimilia. Nec diſpar habenda ratio de morte, quæ in ſua ipſius natura eſſentialiter includit, quod nunquam adſit ſuo ſubiecto. Cùm enim Socrates eſt, mors ei non adeſt: vbi verò mors aduenit Socrati iam Socrates non eſt. Quocirca Socrates quem tanquàm ſubiectum mortis intelligimus eſſe mortuū, et eius accidēs mors nūquā ſimul eſſe poſſunt. Tantū abeſt, vt Socrati ſubiecto accidēs mors poſſit vnquā adeſſe. Debemus igitur finitionē accidentis interpretari hunc in modum. *Accidens, inquam, eſt, quod adeſt & abeſt, niſi fortè in ſui ipſius ratione ſecum circumferat ipſum non adeſſe ſuo ſubiecto. Quia ex propria natura nimirum tollit eſſe ſubiecti.*

4. Nota. *Aduerte hic, vnū ab altero intellectu ſeparari, cū perfectè illius natura percipitur neglecto altero. Cū igitur candoris eſſentia non includat in ſe cygnum, nec in eſſentia cygni ſit poſitū quòd ſit candidus (nam ſi niger eſſet, nihilomus idem eſſet cygnus) & præter id, nec cauſæ candoris à quibus profluit candoris eſſentia, nō magis pertineant ad cygnū, quàm ad niuē: ob hæc, inquam, ſit, vt candor intellectu dicatur à cygno ſeparari, cū tota eius natura & eſſentia circumſpicitur et alta mente à philoſopho naturali deguſtatur nulla protinus habita ratione cygni. Iam proprium, ſi pariter ad ſuum ſubiectum conferatur, longè ſecus ſe gerit. Nam & ſi eſſentia illius qualitatis quam ridendi poteſtatem appellamus, omnino ſit extra eſſentiam hominis, tamen quia cauſæ materies, forma, efficiēs, & finis, à quibus dictæ qualitatis eſſentia profluit, ſunt anima & corpus hominis: atque tunc aliquid perfectè cognoſcere dicimur, cum eius cauſas, à quibus eſſentiam accepit, aſequimur*

ſequimur, & perfectè dignoſcimus: præterea ſit, vt proprium intellectu à ſuo ſubiecto ſeparari non poſſit, accidens verò facile poſſit.

Accidentis autem finitio quod nō ſit eſſentialis ſatis liquet: nec enim per diſiunctionem, nec per oppoſita, aſignaretur, niſi ſi deſcriptio eſſet rudi iuuentutis captui attēperata. Cuius ſenſus hic eſt, accidens, inquam, eſt quod & interdum adeſt, & interdum abeſt ſaltem intellectu præter interitum ſui ſubiecti.

Eſt etiam hic adnotandum, quòd intellectus quo fit abſtractione & ſeparatio vnus ab altero non ſit componens nec diuidens: in quo, inquam, ſit veritas vel facilitas, ſed ſit intellectus ſimplex, ita intelligēs aliquid, vt protinus nullam habeat memoriam alterius. Doctrina hæc eſt Ariſtotelis ſecundo capite ſecundi phyſicorum, vbi docet abſtrahentium non eſſe mendaciū quæ perinde eſt, ac ſi dixiſſet, intellectu in abſtrahendo quæ vnus ab altero non eſſe componentē, nec diuidētem: qui nimirum aſſerat vel abneget vnus ab altero, proindeq; intellectum huiusmodi nec verum eſſe, nec falſum. Vbi verò nec veritas, nec falſitas eſt, nequit contingere mendacium. Itaque cum ego contemplor quantitatem perinde, ac ſi non eſſet in ſubiecto, abſtrahere dicor à ſubiecto quantitatem. Non tamen ob id ſum perſuaſus, quantitatem eſſe reuera poſitam extra ſubiectum. Similiter cum abſtraho vniuerſale ab ei⁹ indiuiduis nihil aliud facio, quàm expendere vniuerſale, neglectis tantisper indiuiduis. Perſuaſus tamen alioqui vniuerſale conſiſtere in indiuiduis, nec abſimilis eſt ratio, qua ſeparo niuem à candore: quando quidem, intellectu candorem à niue ſeiungi, idem eſt planè, atque perfectè capere naturam candoris, intermiſſa interdum & neglecta omnino niue: quaſiq; non requiratur

ratur ad consequendam notitiam candoris.

7. Nota. Accidens autem dupliciter consideratur. Vel, ut est prima intentio. Quo pacto ita se gerit accidens ad nouem genera, ut ens ad vniuersa: tuncq; planè analogum est. nec vnā sortitur finitionem. Quò fit, ut minimè sit genus ad quantitatem, qualitatem, & cætera huiusmodi. Vel accidens perpenditur, quatenus est secunda intentio quomodo prædicabile est, perindeq; vniuocum: ac ita finitur in præsentī loco. Ut verò diximus superius nullum est incommodum, quòd secunda intētio sit aliqua super genera suprema.

8. Nota. Quod autem inquit, Porphyrius, accidens semper esse in subiecto subsistēs nō indiget explicatione. Quis enim dubitat perinde esse ac si dixisset, cum accidentis esse sit in substantia tanquam in subiecto esse, quandiu accidens in rerum natura subsistit profectò non alibi, quàm in suo ipsius subiecto consistit.

9. Nota. Sed illud nos non præter currat, subiectū hoc in loco in accidentis finitione, subintelligi debere principale, dico constans ex materia et forma. Quod solum dare valet subsistentiā accidenti. Appellatur autem theologis, physicis, & logicis in schola vulgò subiectum quod. Exponam apertius, subiectum quòd hoc aliquid, subiectum principale, candoris et virtutis est. exempli gratia Socrates, subiectum quo tanquam parte Socrates subiicitur his est quidem virtutis anima, coloris verò corpus. Ad hæc subiectum quo tanquam instrumento corpus candorē subit est superficies, quæ primum est, id est immediatū Aristoteli coloris subiectū. Si verò alicui minus arrideat hæc interpretatio consulat animam rationalem, quæ adest & abest, materiei præter materiei corruptionem (ut argumentum nobis obiecit) ac intelliget Aristoteli & Porphyrio quàm concinna sit nostra sententia. relinquitur enim seclusa tunc anima

ma ab accidentis finitione.

Est rursus obiter hic admonendus lector ad tollēdos nescio quos scrupulos, quod in accidentis finitione verbum, adest, idē significet, ac si dicerem, adheret ita, & inest, subiecto ut in eo sit, & ab eo accipiat esse, saltem quantum ad subsistentiam. Alioqui plurimæ substantiæ participarent hac finitione, ut satis liquet.

Nec est negligēdū in præsentī monitū illud, quòd accidēs, quatenus est secūda intētio, protinus dicat cōparatiōe subiecti. Est enim ad illud relatū, ut subiecti vicissim ad ipsū. Quò fit, ut nec accidēs finiri nec intelligi possit quatenus accidēs sine subiecto: at vnūquodq; accidēs prima intentione cōsideratū et intelligi et finiri potest sine subiecto. exēplo fiet hoc dilucidū, candor, inquam, qua accidens est, non potest intelligi nec definiri sine subiecto: sed quo candor, quo color, quo qualitas est, & intelligi & definiri potest sine subiecto: quippe cum (ut monuit Porphyrius) saltem intellectu ab eo possit separari.

¶ Nunc ad argumenta dissoluenda nostram operam conuertamus.

Accidens sigillatim suo subiecto nobis notius est & familiarius magna parte. Sed accidens in vniuersum cognosci nō potest, nisi prius cognoscatur à nobis in vniuersum substantia quæ est eius subiectum. genus autem, species, ac differētia pertinent ad substantiam. atque ita in vniuersum considerata tanquam notiora prudenter accidenti anteposita sunt.

Dico, finitionem ita intelligendam, dummodo accidens in trinsēca sui ratione non includat subiecti sui corruptionem. Ad. 2.

Nego hanc consequutionem, subiectum potest intellectu se iungi à proprio: ergo proprium ex aduersum intellectu separari pot à subiecto ut euidenter explicata nota fuit cōmonstratū. Ad. 3.

Dico

- ad. 4. Dico, definitionem ita intelligendam, ut copula (&) sumatur non pro eodem tempore copulans, sed pro diuersis non copulatis: sed diuisim ut sit sensus, accidens, inquam, est quod nunc adest, nunc abest, subiecto.
- ad. 5. Dico, finitionem hanc non esse essentialem atque ita in ea terminum aliquem poni, qui non pertineat ad essentiam rei,
- ad. 6. ut pote dictionem (abesse.)
Concedo, dormire in lethargo accidens esse inseparabile: sed Porphyrium usurpasse, dormire, ut magna parte contingit.
- ad. 7. Diximus iam intellectum abstrahentem & unum ab altero separatem, non esse componentem nec diuidetem, ob idque nec verum esse nec falsum.
- ad. 8. Concedo de intrinseca ratione ipsius Aethiopsis, quantum ad vocabuli vim attinet, esse quod faciem habeat adustam et concrematam. Sed Aethiopsis nomine Porphyrius intellexit, hominem illum, a quo, inquit, separari atrocem intellectus munere.
- ad. 9. Concedo accidens uniuocum esse, superiusque, ut explicatum est, ad quantitatem, qualitatem & reliqua similia genera. sub ratione tamen secundae intentionis, non autem sub ratione primae.
- ad. 10. Nego consequentiam: quia diuersis rationibus, diuersorum, inquam, collatione idem potest esse genus & accidens, ut virtus quae magnanimitatis genus est, eadem hominis est accidens.
- ad. 11. Dico, in accidentis finitione subintelligendum (ut haecenus fecimus) vice generis praedicabile, siue uniuersale. Quod autem Porphyrius gratia communium accidentium & non indiuiduorum, finitionem hanc nobis tradiderit, iam ex capite de genere manifestum euasit: ubi mentionem facturum primo de accidentis nomine, de quo agendum ei erat in praesenti negotio, subiunxit

subiunxit haec verba. Communiter, non proprie alicui ubi secludabat accidentia a praesenti institutione, quae tota tanquam circa subiectam materiam exclusis indiuiduis circa praedicabile versantur.

Porphyrius intellexit, quod accidens quandiu constat naturaliter non alibi, quam in subiecto consistat. 12. Arg.

Argumentum ita connectis, accidens non potest esse sine subiecto: igitur nullum accidens separari potest a subiecto. Ego vero istiusmodi nego consequentiam. nam non ait Aristoteles accidens non posse aboleri a subiecto, sed sensus eius sane hic est: quod inquam, accidens non possit esse in rerum natura ita ut consistat extra subiectum. Firmat igitur Porphyrii sententiam Aristoteles, tantum abest, ut eam demoliatur. 13. Arg.

Animarationalis non adest & abest, subiecto principali, ut hic intelligitur et iam declaratum est. Ad confirmationem dico, materiam non adesse formae tanquam subiecto, sed potius sub esse. 14. Arg.

Aqua rosacea non inest amphorae, ut hic intelligitur, id est tanquam subiecto a quo accipiat subsistere. 15. Arg.

De vestibus & armis par est iudicium, atque de proximo antecedente. 16. Arg.

Nec dispar est huius argumenti, atque duorum fuit proximorum ratio. Itaque homo adest homini fauendo Ciceroni, abestque auxilium denegando. Sed hic, adesse, secus accipitur. 17. Arg.

Simitas cum nihil aliud sit, quam deformitas illa, quam oculis cernimus in naso, profecto intellectu separari potest a naso. quod autem Aristoteles multis in locis docere videatur, similitatem esse propriam affectionem nasi, & ob id intellectu non possit a naso sequestrari, ita intelligendum est: ut simitas accidens sit eius naturae, quod nequeat alteri subiecti esse affectio, quam

ad g nasi

nasi verum autem esse hoc, ita deprehendes, si, inquam, perpendas attentius et studiosius huius argumenti robur. Cui dudum meo iudicio verè satisfactum est.

19. Arg. Superficie concedo quod adsit & absit candor, tanquã subiecto instrumentali, non autem (vt in presenti loco duximus intelligendum) tanquam subiecto principali.

20. Arg. Prima substantia est quidem in secunda, sed non tanquam in subiecto à quo accipiat subsistentiam: quinimò secunda substantia subsistit beneficio primæ.

21. Arg. Respondeo, concedo maiorem, sed nego quod subiungis, nempe quod ens virtutis non sit genus. Cum enim ens vniocè dicitur de virtute, idem est protinus re & ratione, atque qualitas, quæ vt genus de specie prædicatur de virtute.

22. Arg. Concedo maiorem & minorem, sed nego consequentiã. nã accidens sub ratione secundæ intentionis definiri debet (vt hic fit) per suum subiectum. Nec intelligi potest neglecto subiecto. Sed vnum quodque accidentium vt candor, virtus & quoduis huiusmodi, facile percipitur sine adminiculo subiecti nimirum sub ratione primæ intentionis consideratum, vt nouissima nota declarauimus.

SCHOLIA IN CAPVT COMMVNITATVM AC DIFFERENTIARVM.

Ommune quidem est omnibus. Elut extemam manum addens ad exercenda ingenia, communitates ac differentias harũ quinque vocum prudentissimè subiungit. Quam partem, & si multi ante nos neglectim præterierint, tamen attempantes nos rudioris inuenturis desiderio nauandam nobis

bis operam, operæ precium induximus, punctim qui sub orientur passim scrupulos eximeremus. Obseruat autem ordinem naturæ & doctrine in his quinque vocibus comparandis, quod iam ostendit initio capitis ab vniuersalioribus auspiciatus. Ex hoc autem loco eliciet rudis adolescens quæ nam sint vniuscuiusque prædicabilis propria subiecta, quæ vulgus appellat subiicibilia. Id enim eudentibus exemplis fit hic à Porphyrio manifestum.

¶ Species autem vt homo, solum de particularibus hominibus prædicatur.

Ex hoc loco decerpimus istud aduerbium, solum, superius in tertia descriptione speciei fuisse ex sententia Porphyry subintelligendum. Simulque colligitur hinc, Porphyrium in presenti loco speciem intellexisse non subalternam, sed specialissimam.

¶ Sed principaliter quidem de indiuiduis, secundo verò de iis quæ continent indiuidua.

De accidentibus strictè dictis, quæ secreta sunt à proprijs verba facit. Hæc enim cum non profluant à principijs essentialibus speciei, sed vt contingit nunc huic, nunc illi accedant indiuiduo: fite quidem iure vt indiuidua sibi vendicent tanquam proprium subiectum ratione quorum species si dicatur subiectum secundo loco & per accides, nempe per indiuidua dici solet accidentium. Hæc doctrina corroborabitur ab Aristotele in prædicamento substantiæ. Vbi substantiam primam nuncupabit, hoc nomine, quod propriè principaliter, et maxime accidentibus subsistet. Species vero & genera secundas nuncupabit substantias ob id quod post primas ordine naturæ secundo vel tertio loco subsistent accidentibus.

¶ Commune est generi & differentiæ continentia specierum.

g 2 genus

Genus hic cum differentia confert. non igitur cum constitutiua, quæ quatenus talis, cum specie, non cum genere comparanda est, sed cum differentia diuisiua, quæ quidem illius, vt generis, diuisiua differentia est. Quod autem tribuit vtrique commune, quod species cõtineant, ita est intelligendum, vt genus perpetuò complectatur species, differentia verò magna parte. Id vero perspicuum est quantum ad genus attinet. Quod verò spectat ad differentiam, ipsemet Porphyrius paulo inferius comparans differentiam cum specie, te submonebit sub his verbis. Amplius: differentia quidem in pluribus sæpe speciebus cõsideratur. Quibus ex verbis Porphyrij sole clariùs percipitur, differentiam non semper sub se species continere, sed magna parte, & vt plurimum.

¶ Et quæcunque prædicantur de genere, vt genere & de aliis, quæ sub ipsis sunt speciebus prædicantur. & quæcunque prædicantur de differentia vt de differentia, & de ea, quæ sub ipsa est specie prædicabuntur.

Genus, qua genus, & differentia, qua differentia, prædicabilia sunt. Quocirca de illis, quatenus his nominibus efferuntur, nihil valet prædicari. Sed locus hic boni consulendus est, eoq; referendus, quo Porphyrius destinari voluit. Nam explicare volens quicquid prædicatur de animali, ea ipsa ratione sumpto qua sumitur cum de sibi subiectis prædicatur, idem in quâ de sub eo contentis prædicari pariterq; quicquid de arbore, ea ratione sumpta, qua arbor est, dicitur: idem de cõtentis sub arbore speciebus & indiuiduis prædicari: vt genera vniuersa vno præcepto complecteretur compulsus fuit vti ea scribendi forma, vt genera omnia sub generis nomenclatura contineret, & sub differentie nomine similiter omnes differentias.

Itaq;

Itaque quod ait in generibus & differentijs non sub ratione secundæ intentionis: sed prima intentione accipiendum est.

¶ Commune autem est perempto genere & differentias simul perimi quæ sub ipsis sunt.

Ea est lex eorum quæ naturæ ordine priora sunt: vt ipsis peremptis reliqua tollantur: reliquis verò sublatis ipsa saltem intellectu non aboleantur. est animal natura prius homine: sublato homine tollitur animal, nã si nõ est hõ nec animal, nõ cõtra: si aial nõ est, ob id eueniet vt hõ non sit. Caterũ ordo naturæ triplex est, vel enim natura pergit à causis ad effecta, vel à simplicibus ad composita, vel ab vniuersalibus ad particularia. & in quouis horum euenit, vt à posteriori ad prius subsistendi consequutio sit constans affirmando: vt homo est, ergo animal: homo est, ergo anima: homo est, ergo parentes sunt: vel fuerunt ex aduersum vero minimè constans reperiatur: animal est, ergo homo, similiterq; in alijs. Apriori verò ad posterius abnegando necessaria fiet cõsequentia. non contra vt non est anima! ergo non est homo, non est anima, ergo non est homo: non est parens, ergo non procreabitur homo, docēs itaq; Porphyrius perempto genere vel differentia, simul perimi quæ sub ipsis sunt, perinde est atq; si dixisset, genus & differentia naturæ ordine priora sunt his, quæ sub se cõtinentur. est enim genus antecedens sua contenta eo naturæ ordine, qui descēdit ab vniuersalibus ad particularia. differentia vero eo procedit naturæ ordine, qui per simplicia venatur composita: quippe cū ipsa simplicior sit in logica constitutione, quàm species cuius est constitutiua differentia.

¶ Proprium est generi de pluribus prædicari quã differentia, species, proprium, & accidens.

Genus quidem de pluribus dicitur, quàm species, cuius est ge-

g 3 nus

nus: & quàm differentia sui diuisiua: necnon quàm propriū speciei, cuius est genus denique de pluribus quàm accidens pertinens solum ad aliquam vel aliquas suarum specierum.

¶ Amplius: genera quidem priora sunt iis, quæ sunt sub se positæ, differentiis.

Genus prius est natura differentijs sui diuisiuis, de quibus agit in presentiarum: tum quia generalius & communius est illis tum quia prius est naturæ ordine materiam præiacere, quàm formam recipere, genus verò in speciei constitutione materiei personam, vt differentiam formæ rationem gerere non semel dixim⁹. Quocirca genus prius natura est, quàm differentia, si contractum in actum speciei constituendæ redigatur: quod verò subiungit nam & si omnes interimantur, tamen substantia animata sensibilis intelligi potest, quæ est animal eo pertinet, vt singulis differentijs ablatis, neque re neque ratione genus aboleatur vniuersis tamen sublatis re, tollatur genus re, vniuersis funditus ratione sublatis, nihilominus relinquatur animal, quantum ad munus rationis & intellectus incolume. Nā & si nullam in mente rationem habeat rationalem nec irrationalem, perfectam tamen in mente gero animalis essentiã & intueor. Ratio autem est præceptum illud quo nititur Porphyrius, quod perpetuò verum est: quod (inquam) in quouis natura ordine, sublato posteriori non tollatur prius, saltem intellectu: sed sublato natura priori, & re & ratione tollitur posterius.

¶ Amplius genus vnum est secundum vnam quàmque speciem.

Sensus ita est exprimendus, genus (inquam) in vniuscuiusque speciei constitutione vnum solum est: sed contingit in eadem speciei constitutione, dico eadem in definitione differentias esse

se

se duas pluresue. quis enim in vna finitione vidit reponi duo genera? euenit verò differentias passim esse duas tres ue consortes, & simul conuenientes ad eandem perficiendam definitionem.

¶ Sumatur autem species vt species solum: non etiam vt genus si fuerit idem species & genus.

Quando discrimen assignamus inter genus & speciem, eam (inquit) intelligito speciem, quæ genus non sit: si quidem ea quæ genus etiã est, eo nomine non distabit à genere, quod ideo moneo: vt si fortè aliqua tibi occurreret species, quæ similiter esset genus, eam reiicias, nec ad præsentem contemplationem admittas.

¶ Et totum quoddam esse vtrunque.

Genus inquit & species totum est, intellige non essenziale nec integratum, nec constitutum: sed vniuersale. Hac enim ratione dudum vsus est, & si homo (vt capite de specie diximus) cōparatione quadruplici quadrifariam nominari possit totum: hîc tamen Porphyrius non vsurpauit nisi totum vniuersale: alioqui non appellasset totum, est enim speciei pars constituens.

Species verò continetur non continet genera.

Quia totius est continere vniuersas sui partes quot modis dicitur totum, totidem modis intelligi potest, quod aliquid contineat tanquam totum: Porphyrius verò quia vt iandudum explicauimus, verba facit de toto vniuersali: sanè quod nunc ait interpretari debemus ad hunc modum. Species (inquam) tanquàm pars minus vniuersalis continetur à genere, non autem tanquàm totum vniuersale continet in se genus: Nā secus falsum esset, quod dixit: etenim homo totum est constitutum, ergo continet partes constituentes: animal igitur ab homine continetur, pariq; stylo percipiemus, quod genus omne vicissim cōtineat ab specie.

g 4 Et ge

¶ Et genera quidem vniuocè de speciebus prædicantur: species verò de generibus minimè.

Genus et nomen suū & integrā rationem tribuit homini, quādo quidem & nomine, (animal) hominem significamus, ut cætera animalia, & animalis rationem suscipit homo: genus igitur animal de specie homine vniuocè prædicatur. At quia nec nomen homo, nec eius ratio conuenit animali, quatenus animal est homo: nec nomine suo nec ratione de animali prædicat.

¶ Generis & proprii commune est sequi species.

Alludit ad vulgo dictam subsistendi consequentiam: in qua ex eo quod aliquid sit, hoc est constet, in rerum natura: colligimus quod aliquid aliud etiam consistat: in qua ratiocinandi forma genus & proprium consequens est speciei: species verò antecedens.

¶ Commune demum est his vniuocè prædicari genus de propriis speciebus, & proprium de his, quorum est proprium.

Quid sit hic vniuocè prædicari non satis teneo nisi dicas esse id ipsum quod omni prædicabili promiscuum est: nempe quod sit vniuocum ad sua subiecta: si verò occurras, ergo frustra hoc tribuit Porphyrius generi solum & proprio: dicam non solum tributum his, & si occurrit ei fortè in his, ut superius etiam dixit, genus autem species commune quidem habent de pluribus prædicari: & id non solum his, sed omnibus etiam commune est: sed in rudi institutione boni accipere oportet multa, etiam & si lucernam non oleant.

¶ Amplius: species quidem interemptæ nō simul interimunt genera quorum sunt species: propria verò interempta simul interimunt ea quorum sunt propria.

Codex

Codex græcus verius constat, & veritati, nec non antevertedis cauillis opportunior est, cuius verba hæc sunt ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ἀναίρεσις, ἐπισημασμένη τὰ γένη τὰ δὲ γένη ἀναίρεσις. ἢ ὡς ἀναίρεσις τὰ ἐΐδη, ὡς βιβλίῳ ἰδία. id est sublatis proprijs, non ideo tolluntur genera: sed generibus sublatis, funditus tolluntur species, quæ nimirum priorum sunt basis & fundamentum. Iste verò locus apud Boëtium est cauillo subiectus: nam si reuera exponatur, falsum erit quod ait, quod interemptis speciebus non tollantur genera: si verò non reuera, sed ratione sine intellectu, interpreteris, falsum quod subiungit, quod proprijs interemptis, simul interimantur ea quorum sunt propria.

¶ Sed semper posterioribus numeratis & secundis quidem vna differentia superatis.

Perionius feliciter locum hunc (ut reliqua) nobis est interpretatus, sub his verbis, sed quia semper, inquit, enumerantur deinceps, ex duobus quod vna differentia relinquatur, ex tribus duæ: ex quatuor tres: ex quinque, quatuor: profecto ex quatuor, tribus, duobus, & vna decem sunt.

¶ Proprium autem differentia est, quoniam hæc quidem de pluribus speciebus dicitur sæpe.

Confirmat quod paulò antè prædixit, nempe quod differentia de pluribus speciebus dicatur sæpe, quasi non semper ita eueniat, quod verò ait proprium est, perinde est, atque si diceret peculiare quo verbo sub eadem significatione usus est hoc in capite, in discernendis differentijs crebrius.

¶ Bipes enim semper adest omni homini.

Nota hic, bipedem à porphyrio differentiam fieri essentialem, cum capite de proprio ut obiter illic intermonuimus ab eodem dictum sit bipedem esse omni, sed nō soli, accidere homini.

Acci

Accidentia verò, aliquo quidem modo continent ea quòd in pluribus sint, aliquo verò modo continentur, eò quòd non vnius accidentis susceptibilia sunt subiecta, sed plurium.

Doctrina hæc vt plurimum, non semper vera est estimanda. Musicum enim ita continetur sub homine, simitasq; sub naso, vt omnino sub eo contineatur. Omnis enim musicus est homo: non contra: omnis homo est musicus. Pariter, nõ omnis nasus simus est, Sed partim simus, partim aquilinus, partim aliter affectus simitas vero non partim naso, partim alteri accidit alicui, sed omni, id est, vniuersim accidit naso. Sed magna parte verum est quod ait Porphyrius, quòd, inquam, accidens aliquam speciem tanquam rem sibi subiectam materiali significatione partim à se significatam partim sub ambitu suæ significationis sub se contineat, à qua partim etiam contineatur. Dicam clarius, album, inquam, speciei homini collatum partim continet hominem, partim ab homine continetur. Partim quidem continet hominem: quia nimirum album partim est homo, partim equus, partim aliquid aliud. Cæterum album partim ab homine cõtinetur: Nam homo partim albus est, partim est cædidus, partim ater, partim flauo, vel alio quouis colore præditus. Hic autem aduertendum est, quòd continere non dicitur hoc in loco quantum ad rationem formalem sed quantum ad rem subiectam, vt iam dudum aperuimus.

¶ Accidentia verò magis & minus suscipiunt. Obserua hic, indefinitam doctrinalem quæ vicem gerit particularis (quod aliqui negant audacius asserantes, in doctrinis indefinitam equipolere vniuersali.) Quæ verò accidentia magis & minus suscipiant, quæ vero secus habeant. Aristoteles planum nobis reliquit in prædicamentis.

Speciei

¶ Speciei autem et proprio commune quidem est de se inuicem prædicari.

Prædicari quidem, id est verè & affirmatiuè enunciari, non autem aptè & ordinatè dici. Est enim apta prædicatio hæc, homo est risibilis: inuersa, contra inepta est, vt cuique patet.

¶ Et species quidem ante subsistit quam proprium proprium verò post fit in specie.

Antea quidem est species quam proprium. antea quidem natura, non tempore. Est enim natura prius, à quo non conuertitur subsistendi consequentia, vel si conuertatur quod alterius quodammodo causa est. Iam species causa est, à qua accipit proprium, vt in rerum natura subsistat.

¶ Species quidè semper actu adest subiecto: proprium verò aliquando actu, potestate verò semper. Ista verborum series videtur cauillo subiecta. sed ita est vindicanda: vt inquam, & species & proprium semper subiecto adsint. sed ita, vt species actum sonet, potestatem vero proprium. Dicitur enim Socrates risibilis, quia ridere potest, sed homo dicitur, quia participat actu essentiã hominis, non autem, quia potest aliquid agere vel pati.

¶ Amplius: quorum termini sunt differentes.

Terminos appellat cum Aristotele finitiones essentielles vt enim termini munus & officium est includere & excludere, ita essentielles partes sunt includere quicquid est in essentia rei & secludere, quicquid est extrinsecus accessorium.

¶ Accidentis autem in eo quòd quale quidam est vel quomodo se habens est.

Accidens, inquit, est quod prædicatur in questione qua queritur quale aliquid sit, vel quomodo se habet. Sub qua forma questionum debemus subintelligere, accidens esse, quod red-

dimus

dimus ad quæstionem factam per quantum, vel quotum, vel ubi, vel quando, quibus postulare solemus accidentia. Videtur autem Porphyrius hæc omnia complexus, (vt superius fecerat) subinterrogatio, quale, vel sub interrogatio, quomodo se habet.

¶ Et species quidem præintelliguntur accidentibus.

Duplex est intelligendi ratio. Vna quidem rudis & crassa: qua quidem accidentia prius, quam species intelliguntur. Altera est perfecta, qua prius est intelligenda necessario res. quæ prior est naturæ ordine. Quocirca de perfecta intelligentia loquens Porphyrius, species, inquit, præintelligendas accidentibus.

¶ Et aduentitiæ naturæ.

Accidentia (inquit) posterioris esse generis, id est, quod ordine naturæ sequatur post ipsam substantiam & ad iunxit (aduentitiæ naturæ) & merito quidem, dictum est enim accidens quasi extraneum, aduentitium, & extrinsecus accedens, vt semel iam diximus.

¶ Inseparabile verò accidens, vt nigrum non solum.

Perinde est, ac si diceret: proprium semper vnâ nactum est speciem cui soli accidat. accidens verò sæpius præter vnâ speciem in alijs diuagatur. Dixi (sæpius) quia musica & virtus soli conueniunt speciei.

QVÆSTIO.

Nunc rectè Porphyrius de communicatibus, ac differentijs quinque vocum differuit.

Nam secus esse, primum omnium illud facit verisimile.

quod pollicitus fuerit in præfatione se fore breuem, at verò de his hic dicit amplissimè, nō igitur est sui similis.

Rursus speciem anteposuerat differentiæ in tractatione, nunc differentiam speciei præmittit, ergo in altera harum considerationum ordinem inuertit Porphyrius. Ar. 2.

Accedit, quod initio huius capituli singulis quinque vniuersis propria tribuat subiecta, in quibus omnibus commune constituit, non solum dici de multis, sed etiam dici de indiuiduis, vt planè docet in textu, sed prius Cap. de specie nos monuit, ex sententia Platonis nos à summis generibus gradatim descendentes ad infimas formas gradum sistere debere in ijs, omittendaq; omnino indiuidua quod scientia comprehendi nullo modo possint: ergo non rectè hoc in loco docet, indiuidua subiecta esse horum quinque attributorum. Ar. 3.

Illud etiam videtur Porphyrius facere sui absimilis, quod initio huius cap. doceat speciem, solum de singulis dici, quod videtur esse falsum, quādoquidem species interiecta non solum de indiuiduis dicitur. Ar. 4.

Insuper hic docet accidens proprium subiectum & primum indiuiduum esse, ergo tantum abest, vt à præsentis consideratione indiuidua excludenda sint, vt potius vniuersalium sint proprium subiectum. s. Ar.

Rursum vt ratione accidens est hominis, sed prius natura dicitur de homine, quā de Petro, vel Ioanne: fal-

H sum

sum est igitur, quòd indiuiduum sit accidentis primum subiectum: secundo autem loco, species, maior liquet, assumptio corroboratur, homo prius est tēpore ac natura singulis hominibus, siquidē est vniuersum: vniuersa verò Arist. semper sunt, ergo species homo prius tempore & natura subiectum rīsus fuit, quā Petrus, & quiuīs singulorum hominum.

Ar. 7. Præter hæc, inquit, communē esse generi cū differentiā formarū complexiōnē, argumentū sic ego contorqueo. Inferius hoc ipso in cap. cōferens differentiā cum specie inquit, differentiā sæpe sub se multas formas includere, ergo falsum est quod hic ait, communem, inquam, esse generi cum differentiā formarum complexiōnem. Firmatur hoc, quia statim subiungit eodem loco, differentiā pauciores complecti species, quā genus, quòd sic impugno: Sensus compos differentiā est animalis, non tamen pauciores complectitur, quā ipsum animal: ergo doctrina hæc est obnoxia cauillo.

8. Ar. Etiā inquit, rationis particeps, etsi non cōtinet ea, quæ sunt expertia rationis, at certē hominē, & angelū, qui species sunt cōtinet, quod expositores christiani respuūt, tanquā hæreticum, sed gratia magis excutiendæ veritatis sic incurro: Angelus rationis particeps est, ergo videtur rationis particeps duas sub se species continere.

Ar. 9. Subiungit communitatem generis, ac differentiæ sub hac

hac forma: Quæq; inquit de genere, qua genusest, dicuntur, omnia de formis ijs, quæ illi subiecta sunt, dicantur necesse est, sicut quæ de differentiā, vt differentiā est, dicuntur, eadem etiam, & de specie, quam illa efficit: in quam doctrinam sic inuehor: Genus quā genus, differentiā, quā differentiā, sunt attributa, non subiecta, ergo de illis, quatenus his nominibus efferuntur, nihil dici potest: non igitur rectē inquit, quæ de genere, quā genus est, dicuntur, nihil enim dicitur de genere, quā genus est, pariterque de differentiā, vt est differentiā.

Ad hæc paulò inferius, hoc etiam, inquit, commune illorum est, quod generibus differentijsque sublatis, tolluntur vnā ea omnia, quæ illis subiecta sunt, quod sic impeto: Genus, vt inquit Cicero in topicis, est notio ad plures differentiās pertinens, forma est notio, cuius differentiā ad caput generis, & quasi fontem referri potest: atqui funditus sublata notione animalis, & hominis, non tolluntur indiuidua eis subiecta, vt planē constat: ergo falsum est, quod ait, generibus sublatis tolli simul ea omnia quæ illis subiecta sunt.

Ceterū in eandē doctrinā sic innitor, tota natura et essentia animalis est in homine, quandoquidē in homine includitur, quòd sit substantia, corporea, vitæ, sensus, et rationis particeps: ergo sublato funditus homine, pariter tollitur tota essentia animalis. Cōfirmatur, nā sublatis primis. i. indiuiduis substantijs, vt autor est Ari. in categ sub-

H ij stan-

statiarū, funditus abolētur gēna, et species earū: ergo hac parte genera non sunt priora his, quae subiecta sunt illis.

Ar. 12. Deinde docet, genus de pluribus dici, quā accidens, quod sic oppugno, relatum accidens est, de pluribus tamen dicitur, quā quoduis genus: ergo non rectē dicit, accidens in paucioribus dici, quā genus.

Ar. 13. Submonet sublato genere tolli differentias, differentias verò, etsi omnes tollantur, non hoc efficere, ut tollatur genus, quod sic refuto: In omni bona diuisione disiunctum constans ex partibus diuisionis, est reciprocum diuiso, utrunq; igitur & aiendo, & negando alterius est antecedens, & consequens, sublato igitur disiuncto, tollitur & diuisum, nec est quod dicas, id euenire re subiecta, non tamen ratione: nam ratio, quae rei subiectae nō quadrat, res inanis & inutilis est.

Ar. 14. Ait paulò post, genus in quaestione, qua natura rei inuestigatur dici, differentiā verò in quaestione qualitatis, quod sic refello: quaestio qualitatis solū pertinet ad Catego. qualitatis, ergo differentia rationis cōposita in quaestione qualitatis minimè dicitur. Firmatur hoc Aristo. testimonio in substantiae categoria, cuius verba huiusmodi sunt, secūda aut videntur illae quidē similiter figura appellationis hoc quippiā significare, cū dicitur homo vel animal: nō tamē id verū est, sed qualitātē potius significāt, nō igitur sola differentia quod hīc ait, pertinet ad quaestionē qualitatis, idēq; corroboratur, nā Ari. hoc in loco verba sunt

ἔτι τὸ μὲν γένος ἐν τῷ ἴσῳ, ἢ ἰσῶς ἐν τῷ ὁμοίῳ ἢ ἴσῳ, ὡς ἄγεται, καὶ ὑπερταί, id est, amplius, genus quidē in quaestione, qua quid quippiā sit indagatur, dicitur, at verò differentia, ut iam dictū est, in ea, qua quaerimus de re subiecta, quale quid sit. Cū igitur nec Porphyrius nec Arist. nunquam appellauit quaestionem qualitatis, sed quaestionem de re quale quid sit, verissimile est, doctrinam istam, neq; Porphyrio, neque Aristoteli, neque scholae vsui consentaneam esse, nec est quod euadas qualitatem aiens hīc intelligi substantialem, quandoquidē, ut iam dudum diximus, animal etiam qualitatem significaret essentialē. Denique terminus artis nūquam est immutandus, nec enim tam accurate est adhibenda opera verborum copia, vel ornatui, quā iuuentutis utilitati, & aperiendae veritati, ut fecit Aristoteles, & Porphyrius, praesertim hac in phrasi, maxime quae omnium in dialectica, ubi tam crebrae sunt, quae lectorem remouerēt, ambiguitatum spinosae disceptationes, ut nihil magis abhorrendum ducamus, quā homonymiam, & terminorum artis immutationem. Ergo locus hīc & propter homonymiam, & quia Aristoteli, nec Porphyrio, nec scholae vsui, consonus est reiiciendus.

Ar. 15. Illud etiam non videtur quadrare, quod ait genus vnū esse in vnaquaque forma, differentias verò multas: quandoquidem, ut hominis multae sunt differentiae sibi subor-

H iij dinatae

dinata, ut poterationis pariceps, se sus coposet corporeū:
ita etiā multa sūt genera, nēpe animal viuens et corpus.

16. Ar. Subinde asserit genus, & speciem, communem eam
subire rationem, qua in multis reperuntur, & continuo
subiungit, hæc verba: In quo, inquit, speciem illam intel
lectam volo, quæ species modò est, non etiā genus, cū
accidit genus atque speciem esse. Ista verba videtur si
bi repugnare, nam vbi euenit, idem speciem esse atque
genus, fieri nequit, ut ea deligatur forma, q̄ species mo
dò est, nō etiā genus, ergo locus hic est cauillo expositus.

Ar. 17. Species, inquit, contineri, genera verò cōtinere, quod
ita confuto, pars continetur à toto, sed species totum est,
quòd ex genere tanquam materia, & differentia tan
quam ex forma coalescit: ergo genus & differentia spe
ciei sunt partes, continetur igitur genus in specie.

18. Ar. Quod autem ait sub his verbis, hoc etiā illorum cō
mune est, verba faciēs de genere, ac specie, quod inquit
priora sūt ijs, de quibus dicuntur, sic expugno: indiuiduæ
substantiæ prius natura cohæret, constat, subsistunt uē,
quā species e arū & genera, ut Arist. planè docet in ca
tegoria substantiæ, ergo nō genera, & species indiuiduis:
sed hæc illis prius natura substāt, secūdo verò loco mē
ris munere eliciuntur ex his species, et postremū genera.

Ar. 19. Addit genera cū formis cōferens, itaq; priora sunt na
tura ordine genera, tolluntq; neq; tolluntur, sic innitor ge
nera

nera & species adinuicē collata sunt, ut ipsemet docuit
cap. de specie, sunt igitur hæc simul natura, confirmatur
hoc, mutuo sunt sibi & totum & pars, est igitur utrunq;
altero vicissim natura prius.

Neq; illud quadrat generi & proprio tribuat cōmune 20. Ar.
de suis subiectis æquè dici, quandoquidē aptū ad admini
strādā nauim propriū est hominis, at nō omnes homines
sunt æquè apti ad nauis administrationē quod, vnū dicā
mus ad hoc altero magis aptū, ergo propriū de sibi subie
ctis dicitur cū aduerbijs magis et minus, nō autē ex æquo.

Atq; inquit, etiā illud cōmune est, quod vna ratione ge 21. Ar.
nus de suis formis, & propriū de his, quorū propriū est,
dicitur, quod ita impeto: propriū inquā, hoc obtinet com
mune, cū reliquis omnibus vniuersis, non solū autē cum
genere, ergo cū singulis, hoc ei esse cōmune dicendū fue
rat, nō autem solū in collatione generis, sunt enim om
nia vniuersa synonyma. Quo fit ut eodem nomine, & ea
dem ratione de sibi subiectis dici habeāt, hæc igitur cō
munitas generis, & propriij præter rem est assignata.

Et inquit genus quidē de multis formis dicitur, propriū Ar. 22.
aut de vna aliqua forma, cuius sit propriū, stud. videtur
esse falsum, siquidē Arist. maximè propriū quantitatis
appellat, eius causa dici aliquid æquale vel inæq̄le sub
his verbis. at, inquit, quātorū maximè propriū est paria
et imparia nominari: necnō q̄litas maximè propriū as

Et iiij signauit

eius causa dici aliquid simile vel dissimile sub his verbis: est igitur qualitatis propriū, ab ea aliquid simile, vel dissimile nominari. Ex his igitur efficitur falsum esse, quod ait hic Porphyrius, proprium de vna sola specie dici, cuius est proprium, cum quantitas & qualitas nō formæ, sed summa genera sint.

23. Ar. Subnectit discrimen, quod interest inter genus, & proprium sub hac verborum serie. Præterea inquit, si propria tollantur, non etiam genera secum vna tollunt, cum interim sublatis generibus formæ, eæ quarum sunt propria cōstare nullo modo possunt: ita sublatis his, quorum sunt propria, ipsa etiam tollantur necesse est. Nunc sic ago, Boëtius locum hunc secus interpretatur, species inquit interemptæ non simul interimunt genera, quorum sunt species, propria verò interempta, simul interimunt ea, quorum sunt propria; ergo locus hic, vel apud Perionium, vel apud Boëtium est deprauatus.

24. Ar. Docet pariter differentiã in multis formis sæpe cerni discrimen assignans, inter eam, & speciem, rationationem, ergo sic ego connecto: in finitione inquam differentiæ, quam Porphyrius tradidit cap. de differentiã, includitur hæc particula, de differentiibus specie dicitur, ergo perpetuò, non autem sæpe differentia in multis formis cernitur.

25. Ar. Submonet, commune esse differentiæ cū proprio, quod æquè

lique la huj. p. 116. a la siguiente

nis, & in vniuersum accidentis pronuntiari subiectum, sed si duntaxat, sigillatim vsurpentur, minime pertinet ad logicam præceptiuam, quam theoreticam appellamus, sed circa ea solū versatur logica practica.

Tibi quidem tribuo prius natura hominem esse, quã Ad. 6.
Petrum, quantum attinet ad naturam, & essentiam: at verò quantum ad subsistentiam, prius natura indiuidua subiiciuntur accidenti, quàm species: quò fit vt accidentis, proprium & immediatum dicantur esse subiectum.

Differentia inquam hoc habet commune cum gene Ad. 7.
re, quod magna parte differentia de multis dicatur formis perinde, atque genus, & præter id Porphyrius falso persuasus, essentialem differentiam rationis compos dici de Deo, angelo, & homine, fortassis cum nulla suppetat specifica differentia præter hanc, quæ solū dicatur de differentiibus numero, docuit differentiam, cui quidẽ exprimendæ nomen suppetat, dici omnino de specie differentiibus. Ad confirmationem dico differentiam generis diuidentem pauciores sub se formas continere, quàm genus.

Rationis particeps & intelligens hoc nomine discrimi Ad. 8.
nantur, quod rationis particeps, vt hic vsurpatur pro differentia essentiali, nempe vt idem sonat, atq; cōstans anima rationali multum discriminatur ab intelligente, intelligentia, seu intellectu, qua significatione nihil mi-

H vj nus

nis Intellectus est, quam rationis particeps, est enim An-
gelus, suapte naturi intelligēs, nec rationis particeps ap-
pellari potest, quia nimirū prater id, quod anima ratio-
nis compote minimē constat à notis perspicuis, & fami-
liaribus ad ea, quae abstrusa, & obscura sunt, progredi
non potest.

Ad. 9.

De genere ut genere nihil dicitur, neq; de differentiā ut
differentiā, ut horū utriusq; sit attributū, quocirca, quate-
nus attributū nemini, subiectū esse potest, sed Porp. sen-
sus hic est, quicquid inquā dicitur de arbore, ut arbore,
dicitur etiā de formā ipsius arboris: quicquid dicitur de
virtute, quo nomine virtus, & idē de formis ei subiectis
pariter dicitur, quia verò vniuersa genera, sub hac ex-
plicandirratione complecti non poterat, boni consulendū
est, quod hac vsus phrasi fuerit. Quicquid inquā dicitur
de genere, ut genere, tribuitur etiam formis sub eodē
genere contentis, nec enim poterat sub alia verborum se-
rie omnia genera comprehendere, ut nec differentias a-
lia quam vsus est verborum ratione.

Ad. 10.

Nego genus esse notionem, Cicero verò id non dixit,
nisi ut solet loqui magna parte, sequutus opinionem A-
cademicorum; nos verò sequuti sententiam Arist. exi-
stimamus genus animal non esse notionem, neque vocē,
neq; scriptum, sed rem notionem, voce, & scripto significa-
tam: si enim esset notio, vox, vel scriptum, accidens esset
genus

aequē illis participant ea, quibus eam communicantur,
exemplo declarans: Aequē enim, inquit, id omne quod
particeps est rationis, est compos rationis, quod sic
subuerto, qui est inops mentis, non est compos rationis,
ergo falsum est, quod omnes homines sint aequē compo-
tes rationis, nec absimiliter ait, aptum ad risum aequē ab
hominibus participari, id enim planē videtur esse fal-
sum, cum aliquos homines suapte natura videamus pro-
pensiores ad risum, nonnullos magis aptos ad elegantius
& maiori cum decoro risum effundendum. Nec igitur
differentiā, neq; proprio tribuendum est.

Deniq; de specie & accidente sermonem habens, ita Ar. 16,
inquit, prater ea species ante intelligantur, quam accide-
tia, istud videtur falsum, nam accidentia nobis notiora
sunt, quia sensui magis familiaria, ergo non species ante
intelliguntur, quā accidentia, quin potius per accidentia
deuenimus in indiuiduorum cognitionem, & per haec
postea conscendimus ad speciei notionem adipiscendā.

¶ Aduersatur his omnibus argumētis praecleara Por-
phyrij, & scholae autoritas.

¶ Ad huius questionis dilutionem obseruanda sunt ea,
quae in scholijs huius capituli admonuimus, quod ad re-
liqua attinet dilutiones aperient argumentorum.

Dico Porphyrium inquā, pro magna horum quin Ad. 1.
que vniuersorum differentiā fuisse breuem, sed cum ex Argu.

H v hac

hac radice dependeret categoriarum finitionum, diuisionum, ac demonstrationum cognitio, boni consulendum quod gratia iuuentutis magis exercenda, in re magni momenti gratia rudiorum vtilitatis fusius institutionem suam extenderit.

Ad. 2. Respondeo, prius quidem antepositam speciem differentiae ordine doctrinae, quantum ad nomenclaturam secundae institutionis, nunc vero primae institutionis ratione differentiam speciei anteponi ordine naturae.

Ad. 3. Individua quidem concedo, quod cadant sub considerationem Logici praeccepta vsui adhibentis, nego tamen eorum haberi considerationem apud logicum praecceptiuum: vtenim Medicus theoreticus sistit gradum in vltimis formis, Medicus vero practicus circa singulos morbos propulsandos, & circa singulos homines curandos versatur, ita etiam Theorici Dialectici munus est. solum circa vniuersa negotiari. Practici vero partes sunt magna parte de quaestionibus, quae circa singula versantur differere.

Ad. 4. Species interiecta de multis dicitur specie distantibus infima minime. Porphyrius vero hoc in loco verba facit de specie infima, & vltima, quae ita species est, vt non etiam sit genus, atq; ita hoc nomine a genere discriminatur.

Ad. 5. Respondeo individua sub ratione secundae institutionis

Sigue la ley anterior

genus animal, quo quidem efficeretur vt non esset ex essentia singulorum animalium, nec diceretur de illis essentiali attributione, minimeque omnium diceretur de eisdem in quaestione, qua quaerimus de re quid sit.

Ad. 11

Concedo quidem antecedens, nego vero consecutionem, nam etsi tota natura animalis sit in homine, non tamen solum est in homine, sed etiam in belluis, atque ita fit, vt sublato homine non deleatur tota natura ac essentia animalis. Ad confirmationem respondeo sigillatim, sublatis indiuiduis non tolli speciem, neque genus, sed vniuersum, si tollantur funditus, & formas & genera deleri nisi quantum ad mentis perceptionem attinet, quo sensu etiam, & indiuidua sublata permaneret. Porphyrius vero quantum ad munus intelligendi attinet, inquit, sublata intelligentia ipsius animalis, nos exactam eius formarum notitiam tenere non posse, sed vice versa, etiam etsi formarum perceptio nulla sit, nos tamen mente perfecte quid sit animal assequi.

Ad. 21

Tribuo quidem antecedens, abnegata collectione, quando quidem Porphyrius verba facit hoc in loco de accidente, cuius inquam subiectum cum genere, cum quo confertur, includatur, vt si musicus referatur ad animal, quod genus est hominis, cum homo solum esse valeat esse musicae subiectum: quo fit vt genus animal de pluribus dicatur, quam accidens musicus.

Dico

Ad. 13.

Dico solutio minoris differentie collectim coassumptis
propter genus aboleri re subiecta, non tamen ratione, cum
verò subiungo ergo ratio illa, quæ rei non quadrat utilis
est, concedo consecutionem: at verò hinc ratione quadrat, ut
cum ego exactè capio naturam et vim animalis, neglectis
notis per eius demeritis differentie rationis cõpote, et ra-
tionis experte: ita etiã reuera ea est rei natura, ut exa-
ctè rationis particeps sine animali, animal contra per-
ceptibile sit sine rationis particeps, & sine rationis ex-
pente.

Ad. 14.

Dico interrogatiũ quale trifariã usu venire latissime,
late, & arctè: latissime quidẽ ut promiscuũ est et cõ-
mune differentiarũ priorũ, & accidentiũ, quo modo
Porphyrius cap. de genere usus est, atq; ita pertinet ad
ea omnia, quæ reponantur in nouẽ Categorijs acciden-
tiũ, & præter hæc ad substantiarũ differentias. Latè di-
citur quale solũ interrogatiũ postulã propria et accide-
tia cõmunia, non autẽ essentielles differentias, quo modo ea
sola, quæ in aliqua nouẽ categoriarũ collocantur vena-
ri solet. Arctè solũ efflagitat ea, quæ quidẽ ad qualitatis
ordinem spectant, patet huius argumenti dilutio.

Ad confirmationem dico boni consulendum esse Pe-
rionio hoc loco, quòd questionem qualitatis appellet eã
qua querimus de re qualis nam sit. Cæterum nego quod
Aristoteles dixerit in categoria substantiæ, quod ho-

mo

mo & animal magis qualitate significere, quã doquidẽ
eius verba sunt ἀναμάρτου νοίου ἢ οὐρανὸν, hoc est,
sed magis talem aliquam substantiam significat. Quod
ad reliqua attinet planè probo ad fugiendã homonymie
occasionem, dandam esse perpetuò operam, ut eisdem
vtamur terminis artis, ut Aristoteles & Porphyrius
continenter faciunt, quorum potius quam interpretum,
debemus esse pedissequi.

Dico Porphyrium ita explanandum, ut inquam do-
ceat in vna quaq; specie finienda, vnicum adhiberi ge-
nus, sed interdum duas, tres, vel plures subordinari
differentias.

Dico totius esse continere, partes autẽ cõtineri. Quocir-
ca perinde atq; genus ad speciẽ collatum nunc totũ eius
est: nunc pars, pars inquam finiens totum autem v-
niuersum, fit sane, ut & genus speciẽm continere, & vi-
cissim ab ea contineri dicatur, non quidem vna & eadẽ
ratione, sed absimili.

Probo quidẽ antecedens, consequentiam repudio,
nam & indiuidua prius natura sunt (ut scholæ termino
vulgari commodius vtar) quantum ad subsistentiam, et
contra vniuersa inquam genera & formæ ordine natu-
ræ præcedunt, quantum ad essentiã, sed hæc de re in
categoria substantiæ latius differemus.

Respon-

Ad. 18.

Respondeo genus & speciem sub ratione secunde institutionis quia sunt eius generis, ut adinuicem conferantur naturæ ordine simul esse, sed sub ratione primæ institutionis, prius natura genus est, quàm species: est enim simpliciter prius natura homine, siquidem ab eo non potest esse consequutio, at verò simul natura est genus hominis, homo est species &

Ad confirmationem non duco incommodum, quod inquit demonstratione duorum utrunque sit altero prius natura, quæ maxime omnium, ubi eueniat, ut idem sit prius causa, & euentum, sicuti se gerunt demonstratio, atque scientia: est enim hæc illius causa finis, et vicissim illa huius est causa efficiens.

Ad. 19.

Aptitudo ad administrandam nauim, vis quædam est à natura ingenerata omni homini, & soli homini: cuius in omnem ætatem perpetuò consequens est, quæ nimirum ob id proprium appellatur, hac verò participat omnes homines ex æquo, sed huius ipsius vsus vel abusus magis est in vno, quàm in altero, non secus quàm cernimus omnes homines, pariter compotes rationis nominari, quantū ad illā vim internā & essentialē, dico quantum ad animum spectat, sed quantum ad vsum, vel abusum rationis attinet, sunt qui magis elegantes ac dexteri sunt, & qui segnes, & ignaui euadant ad ratiocinandū.

Boni

Boni æquiq; accipere debemus quod Porph. ut se attēperaret nostræ ruditati se præstiterit, interdū magis vtilem, & verum præceptorem, quàm elegantem. Ar. 20.

Dico proprium aptè, quantum ad vim vocabuli attinet maxime omnium spectare ad speciem, nam summo generi quod reciprocum est, potius est commune nuncupandum, quàm proprium, quando si accuratè obseruemus proborum autorū vsum τοῖδίου Græcè proprium latinè ex aduersum repugnat communi, qua ratione doctores præcipere solent, commune distinguendū ac distribuendum in propria Ciceronis verba sunt in lib. de Natura Deorum. Et quod nunc, inquit, communiter in omnibus sepultis est, ut humati dicantur, id erat propriū, tū in ijs quos humus iniecta contegeret. Quocirca, si spectemus vim vocabuli rectissime Porph. proprium attribuit speciei, sed ab Ari. propter penuriā vocabulorū analogicè traductū est etiā ad summum genus, ut cū omni qualitati soli, & semper id conueniat, quod eius ratione dicatur aliquid simile, vel dissimile, proprium qualitatis hoc esse dicatur, propriū inquā analogicè, nō tamē quod sit maxime propria significatione vocabuli proprium.

Concedo quidem deprauatum hoc apud Boëtium ut planius in scholijs admonuimus Perionij probantes interpretationem. Ar. 21.

Ego quidem semper in animum induxi Porphyrianā fini-

definitionē sic exponēdā: Differentia inquā est, q̄ de multis specie vel numero saltē differentibus in quæstione, quæ quale quid sit indagatur, dicitur: vel si tibi nostra sententia nō arrideat, dicitō cū Porphyrio, ut hoc loco submouet in præscripta differentia definitione, cap. de differentia subintelligendam particulam ut plurimum.

Ad. 24

Dico λέγειν Græcè rationis cōpos, latinè idē sonare, atq; si dicerē, quod præditū est anima rationali, ut inquā sit differentia essentialis, quo modo nunc à nobis vsurpatur quoq; sensu omnes homines, etiam qui mentis inopes sunt ex æquo rationis compotes, at verò quantum ad vsum rationis, vel abusum attinet, nunc magis, minus nūc sunt rationis participes.

Ad. 25

Sub ratione secunde institutionis prius res postulabat ut de genere & specie diceremus, quā de accidente, nā præter id, quod æquè nota sunt, genus & species, atq; accidens, nobiliora, & naturæ ordine priora sunt. Doctrina igitur æmula naturæ ab his debuit exordiri, atqui sub ratione primæ institutionis nobis experientia duce per singula venantibus disciplinas primū omniū occurrūt accidentia, secūdo loco per hæc deuenimus ad indiuidua discernenda: & postremū ad vniuersorum intelligentiā consequendam, peruenire solemus.

☞ Sed hæc satis dicta sint ad Porphyrianæ institutionis expositionem.

FINIS.

